

ALGEMENE PRACTISCHE RECHTSVERZAMELING

MARNIX VAN DAMME

Assistent R.U.G.

ADEL

1982

WETENSCHAPPELIJKE UITGEVERIJ

E. STORY - SCIENTIA P.V.B.A.

GENT-LEUVEN

• In deze verhandeling is de stof bijgehouden tot 31 december 1981.

© 1982

WETENSCHAPPELIJKE UITGEVERIJ

E. STORY-SCIENTIA pvba

P. van Duyseplein 8, 9000 GENT

No part of this work may be reproduced in any form by print, microfilm or any other means without written permission from the publisher.

Niets uit deze uitgave mag worden veeveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

D/1982/0009/6
ISBN 90 6439 292 7

INHOUD

INHOUD	V
AFKORTINGEN EN CITEERWIJZEN	VIII
LITERATUURLIJST	X
	Nr.
TITEL I INLEIDENDE BESCHOUWINGEN	1- 78
HFST. I BEGRIPSOMSCHRIJVING	1- 24
HFST. II RECHTSHISTORISCHE AANTEKENINGEN	25- 47
AFD. I <i>LEENHEERLIJKE TIJD</i>	25- 41
AFD. II <i>FRANSE REVOLUTIE</i>	42
AFD. III <i>NAPOLEONTISCHE PERIODE</i>	43- 45
AFD. IV <i>KONINKRIJK DER VERENIGDE NEDERLANDEN</i>	46- 47
HFST. III <i>ARTIKEL 75 VAN DE BELGISCHE GRONDWET</i>	48- 66
<i>Principes</i>	48
AFD. I <i>BEVOEGDHEID VAN DE KONING INZAKE ADELDOM</i>	49- 58
§ 1. <i>Inhoud</i>	49- 54
§ 2. <i>Beperkingen</i>	55- 56
§ 3. <i>Ministeriële medeondertekening</i>	57- 58
AFD. II <i>DE WETGEVER EN DE ADELDOMSREGELING</i>	59- 61
AFD. III <i>DE RECHTERLIJKE INSTANTIES EN DE ADELDOMSREGELING</i>	62- 66
HFST. IV RECHTSAARD VAN DE ADELLIJKE TITEL	67- 78
TITEL II PROCEDURE TOT HET VERLENEN VAN ADELDOM	79-115
HFST. I WIJZE WAAROP ADELDOM WORDT VERLEEND	79- 90
AFD. I <i>TOEKENNING VAN ADELDOM</i>	79- 83
AFD. II <i>ERKENNING VAN ADELDOM</i>	84- 88
AFD. III <i>INLIJVING BIJ DE ADEL</i>	89
AFD. IV <i>ADELSBELEID VAN 1951 TOT 1980</i>	90
HFST. II VORMEN	91-115
AFD. I <i>INLEIDING</i>	91- 94

AFD. II	<i>RAAD VAN ADEL</i>	95-104
	§ 1. <i>Organisatie</i>	95-98
	§ 2. <i>Taak en bevoegdheid</i>	99-104
AFD. III	<i>CONSULTATIEVE COMMISSIE</i>	105-115
	§ 1. <i>Organisatie</i>	105-109
	§ 2. <i>Taak en bevoegdheid</i>	110-115
TITEL III	BEWIJS VAN ADELDOM	116-138
	Inleiding	116-119
Hfst. I	<i>ADELBRIEVEN</i>	120-136
AFD. I	<i>LICHTEN VAN ADELBRIEVEN</i>	120-129
AFD. II	<i>INHOUD</i>	130
AFD. III	<i>FISCALE BEPALINGEN</i>	131-135
AFD. IV	<i>SAMENVATTING</i>	136
Hfst. II	<i>OFFICIELE LIJSTEN DER EDELEN</i>	137-138
TITEL IV	PERSONEN AAN WIE ADELDOM KAN WORDEN VERLEEND	139-166
Hfst. I	<i>ALGEMENE REGEL</i>	139-140
Hfst. II	<i>TOEPASSINGEN</i>	141-166
AFD. I	<i>MINDERJARIGE</i>	141-142
AFD. II	<i>GEHUWDE VROUW</i>	143-145
AFD. III	<i>PARLEMENTSLEDEN</i>	146-147
AFD. IV	<i>POSTUME VERLENING</i>	148
AFD. V	<i>VREEMDELINGEN</i>	149-150
AFD. VI	<i>BUITENLANDSE ADELLIJKE TITELS IN BELGIË</i>	151-156
AFD. VII	<i>BELGISCHE ADELLIJKE TITELS IN HET BUITENLAND</i>	157
AFD. VIII	<i>NATURALISATIE</i>	158-166
TITEL V	OVERGANG VAN ADELDOM	167-186
Hfst. I	<i>ALGEMENE BEPALINGEN</i>	167-176
Hfst. II	<i>BIJZONDERE GEVALLEN</i>	177-186
AFD. I	<i>GEADOPTEEERDE EN DOOR ADOPTIE GEWETTIGDE PERSON</i>	177-184
AFD. II	<i>NATUURLIJK KIND</i>	185-186

TITEL VI	VERLIES VAN ADELDOM	187-209
	Inleiding	187-189
HFST. I	STRAFRECHTELIJKE VEROORDELING	190-201
HFST. II	AFSTAND	202-206
HFST. III	VERLIES VAN DE BELGISCHE NATIONALITEIT	207-209
TITEL VII	USURPATIE VAN EEN ADELLIJKE TITEL	210-230
	Inleiding	210-212
HFST. I	MISDRIJF VAN ARTIKEL 230 STRAFWETBOEK	213-222
HFST. II	ONRECHTMATIGE VERMELDING VAN EEN ADELLIJKE TITEL IN EEN OPENBARE AKTE	223-230
TITEL VIII	ADELLIJK WAPEN	231-265
HFST. I	BEGRIPOMSCHRIJVING	231-233
HFST. II	OORSPRONG EN WETSGESCHIEDENIS	234-238
HFST. III	HET ADELLIJK WAPEN EN DE VIGERENDE NOBILITEITSREGELING	239-257
HFST. IV	WAPEN VAN PUBLIEKRECHTELIJKE RECHTSPERSONEN	258-265
ZAAKREGISTER		Blz. 99

LIJST VAN AFKORTINGEN EN CITEERWIJZEN

<i>A.N.B.</i>	Annuaire de la Noblesse belge
<i>Ann. Not. Enr.</i>	Annales du Notariat et de l'Enregistrement
<i>A.P.R.</i>	Algemene Practische Rechtsverzameling
art.	Artikel
<i>a.w.</i>	Aangehaald werk
<i>Belg. Jud.</i>	La Belgique Judiciaire
blz.	Bladzijde
<i>Bull.</i>	Bulletin
B.W.	Burgerlijke Wetboek
Cass.	Hof van Cassatie
Cass. fr.	Cour de Cassation (Frankrijk)
C.E.	Conseil d'État (Frankrijk)
<i>Cl. et B.</i>	Jurisprudence des tribunaux de première instance (Cloes et Bonjean)
Comm. Just.	Commissie voor Justitie
<i>Dall. pér.</i>	Recueil périodique et critique de jurisprudence, de législation et de doctrine (Daloz)
<i>Dall. Rép. Dr. Civ.</i>	Daloz, Encyclopédie juridique, Répertoire de droit civil
dl.	Deel
err.	Erratum
e.v.	En volgende
fr.	Frans
gecit.	Geciteerd
H.v.B.	Hof van Beroep
H.R.	Hoge Raad (Nederland)
<i>J. Liège</i>	Jurisprudence de la Cour d'appel de Liège
Jr.	Jeugdrechtbank
<i>J.T.</i>	Journal des Tribunaux
<i>Jur. R.v.A.</i>	Jurisprudentie van de Raad van Adel
K.B.	Koninklijk besluit
Kh.	Rechtbank van Koophandel
kol.	Kolom
Lat.	Latijn
Min. Omzendb.	Ministeriële Omzendbrief
<i>N.J.</i>	Nederlandse Jurisprudentie
nr.	Nummer
Omsendb. Min. Just.	Omsendbrief van de Minister van Justitie
<i>Pand. B.</i>	Pandectes Belges
<i>Pand Fr.</i>	Pandectes Françaises
<i>Pand Pér.</i>	Pandectes Périodiques
<i>Parl. Besch.</i>	Parlementaire Bescheiden
<i>Parl. Hand.</i>	Parlementaire Handelingen
<i>Pas.</i>	Pasicrisie
<i>Pasin.</i>	Pasinomie
<i>R. Adm.</i>	Revue de l'Administration et du Droit Administratif de la Belgique
Rb.	Rechtbank
<i>R.B.P.H.</i>	Revue belge de philologie et d'histoire
<i>R.Crit.J.B.</i>	Revue Critique de Jurisprudence Belge
<i>R.Dr.Pén.</i>	Revue de Droit Pénal et de Criminologie

<i>Rec. Dall.</i>	Recueil Dalloz
<i>Rec.J.Dr.Adm.</i>	Recueil de Jurisprudence du Droit administratif et du Conseil d'État
<i>Rec. just.</i>	Recueil des Circulaires du Ministère de la Justice
<i>Rec. Sirey</i>	Recueil Sirey
<i>Rép.P.Dr.B.</i>	Répertoire Pratique du Droit belge
<i>Rev.Comm.B.</i>	Revue Communale Belge
<i>R.Int.Dr.Pén.</i>	Revue Internationale de Droit Pénal
<i>R.P.Not.</i>	Revue Pratique du Notariat belge
<i>R.Trim.Dr.Civ.</i>	Revue trimestrielle de droit civil
R.v.St.	Raad van State
<i>R.W.</i>	Rechtskundig Weekblad
<i>Stbl.</i>	Belgisch Staatsblad
Sw.	Strafwetboek
T.	Titel
<i>t.a.p.</i>	Ter aangehaalde plaatse
<i>T.Gesch.</i>	Tijdschrift voor Geschiedenis
<i>T.R.G.</i>	Tijdschrift voor Rechtsgeschiedenis
Tw.	Trefwoord
vol.	Volume
Wetb. Reg.-, Hyp.- en Griffierechten	Wetboek der Registratie-, Hypotheek- en Griffierechten

LITERATUURLIJST

A. België

1. Algemene werken, verhandelingen en monografieën

ARENDRY, L. en DE RIDDER, A., *Législation héraldique de la Belgique 1595-1895. Jurisprudence du Conseil Héraldique 1844-1895*, Brussel, 1896.

BEKAERT, H., *La réhabilitation en matière pénale*, in *Les Nouvelles, Procédure pénale*, T. II, dl. II, Brussel, 1949.

BELTIENS, G., *Encyclopédie du droit criminel belge*, Brussel-Parijs, 1901.

BELTIENS, G., *La constitution belge révisée*, dl. II, Luik, 1894.

BRAAS, A., *La législation nobiliaire en Belgique*, Brussel, 1960.

BRAAS, A., *Précis de procédure pénale*, Brussel, 1950.

CENTRE DE DROIT DE LA FAMILLE DE L'UNIVERSITÉ CATHOLIQUE DE LOUVAIN, *Traité de l'état civil*, dl. I, *Les relations internes*, Brussel, 1978.

DE BAETS, H., *La querelle des noms*, Gent, 1884.

DE BROUCKERE, O. en TIELEMANS, F., *Répertoire de l'administration et du droit administratif de la Belgique*, Tw. *Acte de l'état civil*, dl. I, Brussel, 1834-1856.

DELVA, W., *Personen- en familierecht*, vol. 2, *Staat van de persoon*, Gent-Leuven-Antwerpen-Brussel, 1978.

DE PAGE, H., *Traité élémentaire de droit civil belge*, dl. I, Brussel, 1962.

DE SEYN, E., *Geschied- en aardrijkskundig woordenboek der Belgische gemeenten*, 2 dl., Turnhout, z.j.

DOR, J. en BRAAS, A., *La constitution*, *Les Nouvelles, Lois politiques et administratives*, dl. II, Brussel, 1935.

ERMENS (Uitg.), *Recueil chronologique de tous les placards, édits, décrets, règlements, ordonnances, instructions et traités concernant les titres et marques d'honneur ou de noblesse*, Brussel, 1785.

GENICOT, L., *L'économie rurale namuroise au Bas Moyen Age*, II, *Les hommes — La Noblesse*, Leuven, 1960.

GEVAERT, E., *Héraldique des provinces belges*, Brussel, 1918.

GHELLINCK VAERNEWYCK, X. DE, *Petit traité de la noblesse en Belgique*, II, Bibliothèque Héraldique, Brussel, 1948.

GIRON, A., *Dictionnaire de droit administratif et de droit public*, Tw. *Noblesse*, dl. II, Brussel, 1895.

GIRON, A., *Le droit administratif de la Belgique*, II, Brussel, 1885.

HAUS, J., *Principes généraux du droit pénal belge*, dl. II, Gent, 1874.

MARCHAL, A. en JASPAR, J. P., *Droit criminel. Traité théorique et pratique*, Brussel, 1952.

MAST, A., *Overzicht van het Belgisch grondwettelijk recht*, Gent-Leuven, 1981.

NYPELS, J. en SERVAIS, J., *Le code pénal belge interprété*, Brussel, 1938.

NYPELS, J., *Législation criminelle de la Belgique*, Brussel, 1867-1872.

ORBAN, O., *Le droit constitutionnel de la Belgique*, dl. III, Luik, 1911.

PANDECTES BELGES:

— Tw. *Acte de l'état civil*

— Tw. *Armoiries-armes*

— Tw. *Armorial*

- Tw. *Belge*
- Tw. *Écuyer*
- Tw. *État civil*
- Tw. *Grâce et commutation de peine*
- Tw. *Incompatibilité*
- Tw. *Majorat*
- Tw. *Noblesse*
- Tw. *Roi-Royauté*
- Tw. *Séparation des pouvoirs*
- Tw. *Titre de noblesse*

PINTENS, W., *Naam, A.P.R.*, Gent-Leuven, 1981.

RÉPERTOIRE PRATIQUE DU DROIT BELGE

- Tw. *Acte de l'état civil*
- Tw. *Noblesse*
- Tw. *Successions*

RIGAUX, M. en TROUSSE, P. E., *Les crimes et les délits du code pénal*, dl. IV, Brussel-Parijs, 1963.

ROLAND, A. en WOUTERS, T., *Guide pratique de l'officier de l'état civil en Belgique*, Brussel, 1963.

SIMON, J., *Handboek van het Belgisch strafrecht*, Brussel, 1948.

THONISSEN, J., *La constitution belge annotée*, Brussel, 1879.

TOMBEUR, H., *Adoptie, adoptieve wettiging en adeldom in de Belgische rechtsorde*, Ministerie van Buitenlandse Zaken, Brussel, 1978.

TROUSSE, P. E., *Principes généraux de droit pénal*, in *Les Nouvelles, Droit pénal*, dl. I, Brussel, 1956.

VANHOUDT, C. J. en CALEWAERT, W., *Belgisch Strafrecht*, Antwerpen-Brussel-Gent-Leuven, 1976.

VAN MALDEREN, C., *Adoptie en wettiging door adoptie, A.P.R.*, Brussel, 1970.

VAN OVERLOOP, I., *Exposé des motifs de la constitution belge par un docteur en droit*, Brussel, 1864.

VELGE, H., *La loi du 23 décembre 1946 instituant en Belgique le Conseil d'État*, Brussel, 1947.

VERRIEST, L., *Noblesse, chevalerie. Lignages. Conditions des biens et des personnes. Seigneurie. Ministère. Bourgeoisie. Echevinages*, Brussel, 1959.

WARLOP, E., *De Vlaamse adel voor 1300*, Handzame, 1968.

WERDEFROY, F., *Registratierechten, A.P.R.*, Brussel, 1965.

2. Bijdragen in tijdschriften

BONENFANT, P. en DESPY, G., *La noblesse en Brabant aux XIIIe et XIIIe siècles. Quelques sondages, Le Moyen Age*, 1958, blz. 27-66.

EECKHOUT, J., *Effacement des condamnations et réhabilitation pénale, J.T.*, 1964, blz. 717-724.

EECKHOUT, J., *Le statut de la noblesse, l'arrêté royal du 31 janvier 1978, J.T.*, 1979, blz. 732.

FAIDER, CH., *La noblesse dans la constitution, Pas.*, 1881, I, rede; *Belg. Jud.*, 1881, kol. 1585 e.v.

GENICOT, L., *Sur les origines de la noblesse dans le Namurois, T.R.G.*, 1952, blz. 143-156.

HAMOIR, E., *La qualité nobiliaire en Belgique et ses perspectives selon l'arrêté royal du 31 janvier 1978, Hidalguia*, Madrid, 1979, blz. 205-223.

HAYOIT DE TERMICOURT, R., *Le délit de presse, Pand. pér.*, 1938, blz. 395-399.

JANSSENS, P., *De Zuidnederlandse adel tijdens het Ancien Régime (17e-18e eeuw). Problemen en stand van het onderzoek, T.Gesch.*, 1980, blz. 445-465.

LAMEERE, J., *Titres et noms, Belg. Jud.*, 1883, kol. 1553-1573.

LEGROS, R., *L'élément moral dans les infractions, R.Dr. Pén.*, 1952-1953, blz. 996-998.

- MATHIEU, H. en NASSAU, Y., *Het recht van genade, Bulletin van het bestuur der gevangenen*, 1954, blz. 285-345.
- MEEUS, A., *La loi du 7 avril 1964 relative à l'effacement des condamnations et à la réhabilitation en matière pénale, R.Dr.Pén.*, 1964-1965, blz. 607-634.
- ROUSSEAU, F., *Les Falmagne, R.B.P.H.*, 1922, blz. 472-473.
- STICHELBAUDT, L., *La mention dans les actes de l'état civil des titres de noblesse et autres qualifications nobiliaires, R.Adm.*, 1960, blz. 173-183.
- TROUSSE, P. E., *La participation criminelle en droit pénal positif belge, R.Int.Dr.Pén.*, 1957, blz. 150-175.
- TROUSSE, P. E., *Le mobile justificatif, R.Dr.Pén.*, 1962-1963, blz. 418-436.
- VAN DAMME, M., *De juridische grondslagen van de nobiliteitsregeling in België, R.W.*, 1979-1980, kol. 1317-1326; *Bulletin de l'association de la noblesse du Royaume de Belgique*, 1980, blz. 89-102.
- VAN DEN BUSSCHE, E., *Les armoiries de nos communes flamandes, La Flandre*, VII, 1875, blz. 95-110.
- VAN DEN HEUVEL, J., *Les titres de noblesse étrangers, Belg. Jud.*, 1883, kol. 929-942.
- VERHAEGEN, E., *Les mentions complémentives dans les actes de l'état civil, Belg. Jud.*, 1926, kol. 225-239.
- VERHAEGEN, P., *Insertion des titres de noblesse dans les actes de l'état civil, Belg. Jud.*, 1924, kol. 226-234.
- WALLEMACQ, A., *Adoption et légitimation par adoption, J.T.*, 1969, blz. 397-402.
- X., *Du nom et du titre de noblesse de la femme mariée, A.N.B.*, 1923, I, blz. 184 e.v..

B. Engeland

- PALMER, F. B., *Peerage law in England, a practical treatise for lawyer and laymen*, Londen, 1907.
- PINEAU, G., *La noblesse anglaise*, Parijs, 1911.

C. Frankrijk

- AUBRY, C. en RAU, C., *Cours de droit civil français*, I, Parijs, 1964.
- BLOCH, M., *La société féodale. Les classes et le gouvernement des hommes*, Parijs, 1949.
- BREUIL, M., *De la particule dite nobiliaire. Étude historique et juridique*, Parijs, 1903.
- BRIN, H. L., *La survie des titres de noblesse dans le droit moderne, R.Trim.Dr.Civ.*, 1969, blz. 205-229.
- COLIN, A. en CAPITANT, H., *Cours élémentaire de droit civil français*, I, Parijs, 1934.
- DALLOZ RÉPERTOIRE DE DROIT CIVIL*. DL. III.:
- Tw. *Noblesse*
- Tw. *Nom-prénom*
- DE MONLEZUN, A., *Acquisition et transmission des titres nobiliaires*, Parijs, 1926.
- DE SCHEEMAER, J., *Les titres de noblesse en France et dans les pays étrangers*, dl. I en II, *Les Cahiers Nobles*, nrs. 12 en 13, Parijs, 1958.
- DUBY, G., *La société aux XIe et XIIe siècles dans la région mâconnaise*, Parijs, 1953.
- LALLIER, J. A., *De la propriété des noms et des titres*, Parijs, 1890.
- LEVESQUE, A., *Du droit nobiliaire français aux XIX-ième siècle*, Parijs, 1866.

PANDECTES FRANÇAISES

— Tw. *Anoblissement*

— Tw. *Noms et prénoms*

PLANIOL, M., *Traité élémentaire de droit civil*, I, Parijs, 1946.

D. Nederland

BEELAERTS VAN BLOKLAND, M. A., *Adelsbeleid en adelsrecht vóór 1813*, in *De Hoge Raad van Adel. Geschiedenis en werkzaamheden*, 's Gravenhage, 1966, blz. 1-54.

NOYON, T. J. en LANGEMEYER, G. E., *Het Wetboek van Strafrecht verklaard*, dl. III, Arnhem, 1947-1949.

RUYS DE BEERENBROUCK, G. A. M., *Uit de geschiedenis van de Hoge Raad van Adel*, in *De Hoge Raad van Adel. Geschiedenis en werkzaamheden*, 1966, blz. 91-104.

VAN MEEUWEN, P. G. M., *Een en ander over het Nederlandse adelsrecht*, in *De Hoge Raad van Adel. Geschiedenis en werkzaamheden*, 1966, blz. 74-90.

VAN VALKENBURG, C. C., *Adelsbeleid sedert 1813*, in *De Hoge Raad van Adel. Geschiedenis en werkzaamheden*, 1966, blz. 55-73.

TITEL I

INLEIDENDE BESCHOUWINGEN

HOOFDSTUK I

BEGRIPSOMSCHRIJVING

1 De Koning heeft krachtens artikel 75 van de Grondwet het recht adeldom te verlenen, zonder ooit enig voorrecht daaraan te mogen verbinden.

De grondwet erkent het bestaan van de adeldom en duidt de Koning als enig mogelijke oorsprong ervan aan.

Het Nationaal Congres liet zich bij de redactie van artikel 75 inspireren door de bepalingen van de Fundamentele Wet van het Koninkrijk der Verenigde Nederlanden van 1815, en door de constituties van Lodewijk XVIII en Louis-Philippe van Orléans.

Artikel 42 van de Grondwet van de Verenigde Nederlandse Provinciën van 29 maart 1814 kende de Soevereine Vorst het recht toe in de adelstand te verheffen. Hetzelfde prerogatief werd de Koning toegekend in artikel 63 van de Fundamentele Wet van 24 augustus 1815.

Artikel 71 van de Franse Grondwet die in juni 1814 onder Lodewijk XVIII werd afgekondigd, luidde: „La noblesse ancienne reprend ses titres; la nouvelle conserve les siens. Le Roi fait des nobles à volonté; mais il ne leur accorde que des rangs et des honneurs, sans aucune exception des charges et des devoirs de la société.” Artikel 62 van de Franse Grondwet van 14 augustus 1830 was in dezelfde bewoordingen gesteld.

2 De Koning mag geen voorrechten aan de adellijke status verbinden.

Het voorrecht van de edelen om zich in een ridderschap (ordre équestre), te verenigen, en van vertegenwoordiging in de Staten-Generaal, is sinds 1830, met de Belgische Omwenteling, definitief verdwenen (BRAAS, *La législation nobiliaire en Belgique*, blz. 44, nr. 34; CH. FAIDER, *La noblesse dans la constitution*, *Pas.*, 1881, I, 5; *Belg. Jud.*, 1881, 1585; zie verder, nr. 46).

Edellieden genieten heden geen politieke, fiscale, jurisdictionele of andere voorrechten meer. Een adellijke titel is in België louter een eretitel, die in geen enkel opzicht afbreuk doet aan het in artikel 6 van de Grondwet gehuldigde gelijkheidsbeginsel.

3 Om in België tot de adel te behoren en om een adellijke titel te mogen voeren, moet men, hetzij de open brieven waarbij de adellijke staat of een adellijke titel wordt verleend hebben gelicht, hetzij afstammen van een persoon wiens adellijk geslacht of adellijke titels erkend werden, van 1815 tot 1830 door de Koning der Nederlanden, of, na 1830, door de Koning der Belgen (K.B. van 25 september 1882, *Pasin.*, 1882, 382).

In tegenstelling met de Franse Grondwet van 1814 herstelt art. 75 van de Belgische Grondwet, in navolging van de Fundamentele Wetten van het Koninkrijk der Verenigde Nederlanden van 1814

10 De Franstalige versie van artikel 75 van de Grondwet luidt: „Il a le droit de conférer des titres de noblesse, sans pouvoir jamais y attacher aucun privilège.” Alhoewel er enkel van „titels” wordt gesproken, is een ruime interpretatie geboden, zodat de Koning tot de adelstand kan verheffen zonder daarbij uitdrukkelijk een adellijke titel toe te kennen. Er anders over oordelen zou een ongeoorloofde inkrimping van zijn constitutionele bevoegdheid uitmaken en is daarenboven bezwaarlijk te verzoenen met de betekenis die van oudsher wordt gehecht aan de adel als instelling (*Pand. B.*, Tw. *Noblesse*, nr. 38).

De persoon die tot de adelstand wordt verheven, zonder dat hem uitdrukkelijk in de adelbrieven een titel wordt toegekend, is ertoe gerechtigd de hiërarchisch laagste titel van jonkheer (*écuyer*) of jonkvrouw te voeren.

11 Er bestaat sinds lang een doctrinale controverse omtrent de vraag of de benamingen jonkheer en jonkvrouw als eigenlijke adellijke titels kunnen worden aanzien. Deze vraagstelling vertoont enkel een theoretisch belang; het onderscheid tussen adeldom met een titel en die zonder titel heeft geen verdere juridische gevolgen.

De predikaten jonkheer (*écuyer*) en jonkvrouw zijn in België geëvolueerd tot eigenlijke adellijke titels. Zulks blijkt sinds 1898 uit de tekst van de adelbrieven en wordt, minstens impliciet, bevestigd door het Koninklijk besluit van 19 juni 1957 betreffende de uiterlijke versierselen van het schild van hen die recht hebben op de titel van jonkheer (*Stbl.*, 26 juni 1957), en door het cassatiearrest van 7 april 1927 (*Pas.*, 1927, I, 194 e.v. met conclusie P. LECLERCQ).

In de rechtsleer bestond de tendens om de benamingen jonkheer (*écuyer*) en jonkvrouw het karakter van eigenlijke adellijke titels te ontzeggen. Sommige auteurs zagen in het heraldiek gebruik om het predikaat „*écuyer*” op de familienaam te laten volgen en niet — zoals bij de adellijke titel het geval was — aan die naam te laten voorafgaan, de verklaring dat de benaming „*écuyer*” enkel een indicatie betrof dat de betrokkene tot de adelstand behoorde, doch dat het niet om een adellijke titel in de eigenlijke zin ging (J.A. LALLIER, *De la propriété des noms et des titres*, nrs. 73 en 82; *Dall. Rép. Dr. Civ.*, III, Tw. *Noblesse*, nr. 4).

Het zij opgemerkt dat de titel „*écuyer*” enkel in de Franse taal op de familienaam volgt. In het Nederlands dienen de titels jonkheer en jonkvrouw steeds de voornamen en/of de familienaam vooraf te gaan (VAN DALE, *Groot woordenboek der Nederlandse taal*, uitg. 1970, blz. 895; H. JANSONIUS, *Nieuw groot Nederlands-Engels woordenboek voor studie en praktijk*, uitg. 1972, blz. 729).

Ridder BRAAS meent aan de predikaten jonkheer (*écuyer*) en jonkvrouw het karakter van adellijke titel te moeten ontzeggen op basis van een aantal officiële teksten, zoals de adelslijsten die oorspronkelijk in het *Staatsblad der Nederlanden* en later in het *Belgisch Staatsblad* (19 oktober 1882) werden gepubliceerd en die de benaming „*écuyer*” vermelden, doch een verschillende terminologie bezigen naargelang het gaat om de edelen met een titel en om degenen die gemachtigd zijn het predikaat „*écuyer*” op hun naam te laten volgen (*Pasin.*, 1882, 382 e.v.). Anderzijds wijst hij op art. 248 van het Wetboek van Registratie-, Hypotheek- en Griffierechten dat het bedrag van de registratierechten vaststelt voor „... open brieven van verlening van adeldom of van een hogere adeldomsrang of van opneming onder 's Rijks adel met of zonder titel, ...”. Deze laatste zinsnede duidt op de benaming jonkheer (*écuyer*) en de auteur trekt daaruit het besluit dat ook in de optiek van de wetgever het predikaat jonkheer niet met een eigenlijke adellijke titel kan worden gelijkgesteld (BRAAS, *La législation nobiliaire en Belgique*, blz. 71, nr. 57).

12 In Nederland gelden de benamingen „jonkheer” en „jonkvrouw” nog steeds als predikaten, die zijn te onderscheiden van de eigenlijke adellijke titels. Zij geven er, evenals de titels van ridder en baron, recht op de kwalificatie Hoogwelgeboren. Voor burggraven en edelen met een hogere titel geldt de kwalificatie Hooggeboren. De prinsen van het Koninklijk Huis blijven de predikaten voeren die ten allen tijde aan hun titels zijn gehecht geworden (P.G.M. VAN MEEUWEN, *Een en ander over het Nederlandse adelsrecht*, in *De Hoge Raad van Adel. Geschiedenis en werkzaamheden*, blz. 82).

13 De adellijke titel dient te worden onderscheiden van de vererende formules die de naam van een adellijk persoon kunnen voorafgaan in geschriften of bij een gesprek.

Het centrale gezag heeft zich van oudsher met het gebruik van deze vererende bijvoegingen ingelaten.

Het Edict van Filips II van 23 september 1595 bijvoorbeeld kende diverse kwalificaties: de gouverneurs-generaal van het Koninklijk of Oostenrijks huis werden „Hoogheid” (Altesse) genoemd; de luitenanten-gouverneur-generaal dienden te worden aangesproken als „Excellentie” of „Monseigneur”; voor de ridders en de geestelijken gold de kwalificatie „Messire” en de echtgenoten en weduwen van ridders dienden als „Madame” te worden aangesproken (ARENDD/DE RIDDER, *Législation héraldique de la Belgique*, blz. 144; *Pand. B.*, Tw. *Noblesse*, nr. 196).

Evenals de adellijke titels werden alle vererende bijvoegingen naar aanleiding van de Franse revolutie bij de artikelen 1 en 3 van het Decreet van 19-23 juni 1790 afgeschaft. De afschaffing werd door de Grondwet van 3-14 september 1791 en door het Decreet van 27 september-16 oktober van hetzelfde jaar bevestigd.

Onder de regering van koning Willem I der Nederlanden regelden verscheidene Koninklijke besluiten het gebruik van vererende titulaturen. Krachtens art. 2 van het Besluit van 13 februari 1815 werden de adellijke personen aan wier titel geen specifieke vererende bijvoeging was verbonden, aangesproken als „Jonkheer” en „Hoog Welgeboren Heer” (*Pand. B.*, Tw. *Noblesse*, nr. 201).

14 De adellijke titel moet in de akten van de burgerlijke stand worden vermeld als eervol accessorium van de naam dat mee de afstamming bepaalt. De vererende bijvoeging daarentegen geldt enkel als aanspreekvorm welke niet dient om de families van elkaar te onderscheiden, zodat vermelding in de akten van de burgerlijke stand niet is verplicht (zie verder, nr. 75 e.v.).

15 De edelen die de adellijke titel van jonkheer (écuyer), jonkvrouw of ridder (chevalier) voeren zijn ertoe gerechtigd de bijvoeging Hoogwelgeboren aan te wenden.

In de Franse taal stemt daarmee de kwalificatie Messire of Monsieur overeen. Aldus luidt de aanspreking: „Hoogwelgeboren heer Jonkheer, Messire of Monsieur, Écuyer”. Het Franstalige Madame, dat het equivalent uitmaakt van het predikaat Messire, is gecengoed geworden zonder specifieke adelsrechtelijke affiniteit.

De personen die baron zijn of een nog hogere titel bezitten, worden in het Nederlands met het adjectief Hooggeboren bedacht: „Hooggeboren heer Baron, Messire of Monsieur le Baron”. Evenmin als voor de term Hoogwelgeboren

bestaat er in de Franse taal een exactere benaming voor Hooggeboren dan *Messire* of *Monsieur* (E. HAMOIR, *La qualité nobiliaire en Belgique et ses perspectives selon l'arrêté royal du 31 janvier 1978*, *Hidalguia*, 1979, 210 e.v.).

De leden van de koninklijke, respectievelijk keizerlijke familie genieten de kwalificatie Zijne of Hare Koninklijke of Keizerlijke Hoogheid (*Son Altesse Royale, Impériale*). De Koning wordt aangesproken als Sire, de Koningin als Mevrouw of — zoals in Nederland — als Majesteit.

De personen die zijn bekleed met de hoogste adellijke onderscheidingen worden somtijds met het predikaat Zijne of Hare Hoogheid (*Son Altesse*) of Zijne of Hare Doorluchtige Hoogheid (*Son Altesse Sérénissime*) aangeduid (L. STICHELBAUDT, *La mention dans les actes de l'état civil des titres de noblesse et autres qualifications nobiliaires*, *R. Adm.*, 1960, 182).

16 In het *Belgisch Staatsblad* van 26 september 1856 werd een lijst gepubliceerd met namen van Belgische onderdanen wier adellijke staat en titels in de registers van de Hoge Raad van Adel van het Koninkrijk der Nederlanden werden ingeschreven tussen 1 januari 1830 en 20 september van hetzelfde jaar. Deze lijst ging vergezeld van een opsomming van de gangbare predikaten verbonden aan de onderscheiden adellijke titels (*Pasin.*, 1856, 386).

Voordien was reeds in het Verslag aan de Koning van 12 december 1838 een gelijkwaardige opsomming gegeven. Terloops zij opgemerkt dat op het desbetreffende verslag nimmer een tekst van Koninklijk besluit is gevolgd. Het werd door Leopold I voor goedkeuring ondertekend en draagt het opschrift: „Dispositions réglementaires en matière de noblesse approuvées par le Roi” (ARENDD/DE RIDDER, *Législation héraldique de la Belgique*, blz. 359).

Deze opsommingen vermelden de gangbare predikaten met dien verstande dat hun gelding beperkt blijft tot de gevallen waarin de open brieven niet in andersluitende kwalificaties voorzien.

17 In België bestaat nog het gebruik om aan de leden van de koninklijke familie titels toe te kennen in de aard van „Graaf van Vlaanderen, Prins van Luik, Hertog van Brabant”. Dergelijke titels worden bij koninklijk besluit verleend, doch vereisen geen adelbrieven. Het betreft hier immers geen adellijke titels in de eigenlijke betekenis van het woord, doch eerder politico-historische toevoegingen die ertoe strekken het innig verband te beklemtonen dat van oudsher heeft bestaan tussen het koninklijk huis en de diverse landsgedeelten. Zij hebben een strikt persoonlijk karakter (ARENDD/DE RIDDER, *a.w.*, blz. 115).

18 De criteria die de Koning voor het uitoefenen van het in artikel 75 van de Grondwet bepaalde prerogatief laat gelden, zijn niet omljnd. Door adeldom te verlenen beoogt hij doorgaans personen te belonen voor de diensten die zij aan het land hebben bewezen, ongeacht of deze zich situeren op artistiek, cultureel, economisch, financieel, politiek, sociaal of vaderlandslievend vlak (HAMOIR, *La qualité nobiliaire en Belgique et ses perspectives selon l'arrêté royal du 31 janvier 1978*, *Hidalguia*, 1979, 216 e.v.; FAIDER, *La noblesse dans la constitution*, *Pas.*,

1881, I, 5; *Belg. Jud.*, 1881, 1585. Zie ook *Vragen en Antwoorden, Kamer*, 1974, blz. 461; *R.W.*, 1974-1975, 63).

Analoge overwegingen hebben bij de grondwetgever van 1831 meegespeeld bij de redactie van artikel 75. Naar aanleiding van de bespreking van artikel 51 van het ontwerp van Grondwet dat door toedoen van de grondwetscommissie aan het Nationaal Congres werd voorgelegd, het latere artikel 75, stelde ROGIER: „... En effet Messieurs, en se contentant d'empêcher le chef de l'État de créer des nobles, non seulement vous privez la jeunesse, ou les hommes de la génération nouvelle, de l'espoir de recevoir une récompense pour les services qu'ils peuvent rendre au pays, mais vous donnez en quelque sorte une nouvelle vie aux titres de la noblesse ancienne...” (I. VAN OVERLOOP, *Exposé des motifs de la constitution belge par un docteur en droit*, blz. 594).

Overeenkomstig tradities die teruggaan tot de leenheerlijke tijd worden bij het verlenen van adeldom niet zelden de verdiensten van de voorgaande generaties van de gegadigde in aanmerking genomen.

De erfelijkheid gold voor het Nationaal Congres als een essentieel bestanddeel van adeldom. Door het beklemtonen van het erfelijk karakter ervan werd adeldom in de eerste plaats een familiale instelling die, als zij eenmaal verleend was, in de opeenvolgende generaties met al haar roem voortleefde (VAN OVERLOOP, *a.w.*, blz. 593 e.v.).

19 Het Koninklijk besluit van 31 januari 1978 houdende oprichting van een consultatieve commissie voor het toekennen van adellijke gunsten, beoogt een nieuwe oriëntatie in de nobiliteitsregeling tot stand te brengen (*Stbl.*, 26 mei 1978; *err. Stbl.*, 26 juli 1978; E. HAMOIR, *La qualité nobiliaire en Belgique et ses perspectives selon l'arrêté royal du 31 janvier 1978*, *Hidalguia*, 1979, 205 e.v.; J. EECKHOUT, *Le statut de la noblesse, l'arrêté royal du 31 janvier 1978*, *J.T.*, 1979, 732; M. VAN DAMME, *De juridische grondslagen van de nobiliteitsregeling in België*, *R.W.*, 1979-1980, 1317-1326).

Het voorafgaande Verslag aan de Koning preciseert dat de bedoeling erin bestaat de adel nader bij de sociale werkelijkheid te brengen „... zodat gans de elite van de natie adellijke gunsten zou betrachten als een werkelijke beloning...”. In de optiek van het koninklijk besluit vormen de door de begunstigde persoonlijk verworven verdiensten het hoofdcriterium voor de toekenning van adellijke gunsten.

Het Verslag vervolgt: „... dat de algemene gedragslijn deze moet zijn van toekenningen van adeldom en titel uitsluitend aan de begunstigde. Een verheffing in de adelstand van de begunstigde en heel zijn wettige nakomelingschap en een vergunning van titel overdraagbaar, van man op man, volgens het recht van eerstgeboorte zouden nochtans voor enkele gevallen kunnen worden overwogen, bijvoorbeeld, door verschillende generaties gecumuleerde verdiensten.”

De Afdeling Wetgeving van de Raad van State heeft er in haar advies over het koninklijk besluit op gewezen dat het verslag aan de Koning, benevens toelichtingen ter verheldering van de strekking van de voorgestelde tekst, aanwijzingen bevat aangaande de praktische toepassing van de voorgestelde bepalingen en de beginselen welke de regering voortaan bij het verlenen van adeldom toegepast zou willen zien. De Raad van State heeft in dit verband benadrukt dat het verslag aan de Koning geen rechtskracht heeft t.o.v. de voortaan gewenste beginselen en dat het in geen geval de bevoegdheid kan beperken die de Koning aan artikel 75 van de Grondwet ontleent.

Het Koninklijk besluit van 31 januari 1978 verruimt de toepassings sfeer van het adellijk instituut niet zozeer door een vermenigvuldiging van de criteria voor het

verlenen van adeldom ten aanzien van de begunstigde, maar wel door een wijziging van de toekenningsmodaliteiten zelf. Het besluit biedt de uitvoerende macht de mogelijkheid om, op voorstel van een daartoe opgerichte commissie, die is samengesteld uit vertegenwoordigers van diverse sociale milieus, adellijke gunsten te verlenen zonder dat de betrokkene hierom verzoekt.

De heterogene samenstelling van de commissie staat er borg voor dat de persoonlijke verdiensten van de kandidaten met kennis van zaken in hun sociale context zullen worden gesitueerd en zullen worden beoordeeld in het licht van de betekenis die ze hebben voor de gemeenschap. Het taalkundig evenwicht in de schoot van de commissie kan er tevens toe bijdragen dat meer dan voorheen Nederlandstaligen worden geadeld (HAMOIR, *La qualité nobiliaire en Belgique et ses perspectives selon l'arrêté royal du 31 janvier 1978*, Hidalguia, 1979, 217 e.v.; zie verder, nr. 105 e.v.).

20 België is samen met Nederland en Groot-Brittannië een van de weinige staten ter wereld die de adeldom erkennen en waar het Staatshoofd nog werkelijk adelt en adellijke titels verleent (J. DE SCHEEMAEKER, *Les titres de noblesse en France et dans les pays étrangers*, I en II, *Les Cahiers Nobles*, nrs. 12 en 13).

In sommige staten verleent het Staatshoofd enkel adellijke titels maar niet de adellijke staat als dusdanig (Spanje, Luxemburg, Monaco). Andere landen erkennen zowel de adellijke staat als de titels zonder dat één van beide nog wordt toegekend (Denemarken, Zweden, Finland). Soms wordt het privé-gebruik van adellijke titels toegestaan in landen die de titels hebben afgeschaft (Verenigde Staten van Amerika, Zwitserland, Oostenrijk). Soms worden de afgeschafte titels beschouwd als voortaan deel uitmakend van de familienaam (Oost- en West-Duitsland). Tenslotte zijn er een aantal landen waar alle adellijke titels en attributen zijn afgeschaft en waar het gebruik ervan uitdrukkelijk is verboden (Sovjetunie, Hongarije, Polen, Bulgarije, Mexico).

21 Het Nederlandse adelsrecht is in wezen niet verschillend van het Belgische. Het koninklijk prerogatief tot het verlenen van adeldom is erkend in artikel 74 van de Grondwet voor het Koninkrijk der Nederlanden. Dit artikel luidt: „De Koning verleent adeldom. Vreemde adeldom kan door geen Nederlander worden aangenomen.” Sedert de grondwetswijziging van 1848 mag het Staatshoofd geen staatsrechtelijke of andere voorrechten aan de adellijke staat verbinden.

Verlening van een adellijke titel geschiedt in Nederland meestal op initiatief van de Kroon, en dus minder op verzoek van de belanghebbende. De bij Koninklijk besluit van 24 juni 1814 opgerichte Hoge Raad van Adel heeft in dit verband tot taak om de minister van Binnenlandse Zaken te adviseren inzake alle adelsaangelegenheden en de daaruit voortvloeiende verdere werkzaamheden te verrichten (zie verder, nr. 96). In Nederland ressorteert de nobiliteitsregeling onder de bevoegdheid van het ministerie van Binnenlandse Zaken.

De titulatuur van de adellijke onderscheidingen is analoog met de Belgische, met dien verstande dat de hiërarchisch laagste titel — die van ridder — onnederlands is en zijn oorsprong vindt in buitenlandse adelsbrieven. De ridderstitel komt trouwens weinig voor in het Nederlandse adelsrecht. De meeste Nederlandse adellijke geslachten voeren de predikaten jonkheer en jonkvrouw en behoren tot de adelstand zonder titel (C.C. van VALKENBURG, *Adelsbeleid sedert 1813*, in *De Hoge Raad van Adel. Geschiedenis en werkzaamheden*, blz. 69).

Alhoewel uitsluitend individuele personen voor verheffing tot de adelstand in aanmerking komen, is het in het Nederlands adelsbeleid sinds 1813 herhaaldelijk voorgekomen dat ganse geslachten werden geadeld. Bij regentenfamilies is het vaak geschied dat leden van verschillende takken van de familie door middel van een hele serie K.B.'s tot de adelstand werden verheven.

Veel regentenfamilies en geslachten die wegens hun algemene positie zijn geadeld en de meeste geslachten die hun adellijke staat danken aan de persoonlijke verdiensten van een negentiende-eeuwse voorvader, hebben zijtakken die niet in de adel van het Koninkrijk zijn opgenomen. Voor de ingelijfde geslachten geldt hetzelfde, doch bij de erkende families komt dit slechts zelden voor. Hier was immers het geslacht van oudsher adellijk en erkenning op verzoek vond in het algemeen plaats voor leden van het geslacht die niet meer in de oude positie verkeerden (VAN VALKENBURG, *a.w.*, blz. 69).

In tegenstelling tot de nabijgelegen monarchieën België en Engeland, waar nog jaarlijks belangrijke figuren tot de adelstand worden geroepen, is het Nederlandse verheffingsbeleid tijdens de laatste decennia van eerder geringe betekenis gebleken. Dit maakt dat de kring van de ongeveer 545 Noordnederlandse geslachten die in 1966 nog het voorrecht hadden tot de Nederlandse adel te behoren, vernauwt, rekening houdend met het feit dat sedertdien bestaande adellijke families zijn uitgestorven (VAN VALKENBURG, *a.w.*, blz. 70-71).

22 In Frankrijk kan de President van de Republiek (in theoretisch opzicht) nog adellijke titels verlenen. In de praktijk geschiedt dit echter nooit: de nobilitaatsregeling is er een louter administratieve aangelegenheid geworden die beperkt blijft tot een verificatie van bestaande titels in het ministerie van Justitie naar aanleiding van een overdracht of van een verzoek tot erkenning zonder meer (Parijs, 20 december 1949, *Rec. Dall.*, 1951, 204-207, met conclusies M. ROLLAND).

Sinds 1877 is in Frankrijk geen enkele adellijke titel meer verleend door het Staatshoofd. Nochtans zijn de Decreten van 24 januari 1852 en 5 maart 1859 van kracht gebleven (*Dall. pér.*, 1852, 4, 40; *Dall. pér.*, 1859, 4, 17). Deze decreten maken de regeling die door de voorlopige regering bij Decreet van 29 februari 1848 werd uitgewerkt en die een afschaffing van de oude adellijke titels inhield, ongedaan (Parijs, 20 december 1949, *Rec. Dall.*, 1951, 207-209, noot F. LUCHAIRE). Daarboven heeft artikel 71 van de Grondwet van 1814 volgens sommige auteurs zijn gelding behouden (COLIN/CAPITANT, *Cours élémentaire de droit civil français*, I, blz. 373; BRAAS, *La législation nobiliaire en Belgique*, blz. 38, nr. 24).

Ambtenaren van het Ministerie van Justitie beperken zich tot de controle der titels zonder zich over de adellijke staat van de betrokkene uit te spreken. De adelstand wordt als dusdanig niet officieel erkend in Frankrijk. Enkel een privé-instelling, „l'association d'entr'aide de la noblesse française” (A.N.F.), waakt ervoor dat onrechtmatige toegang tot de adelstand wordt verhinderd.

Voor zover de door de betrokkene tot staving van een verificatieaanvraag overgelegde documenten bewijskrachtig worden geacht, brengen de daartoe bevoegde ambtenaren een gunstig advies uit bij de minister van Justitie die op zijn beurt door middel van een gemotiveerd besluit tot het rechts-geldig bestaan van de adellijke titel beslist en de inschrijving ervan beveelt in een daartoe bestemd register. Alvorens deze inschrijving kan geschieden dient de betrokkene een zegelrecht te betalen. Wordt inschrijving in het register geweigerd, dan staat voor de betrokkene tegen de weigeringsbeslissing beroep open bij de administratieve rechtbanken (H.L. BRIN, *La survie des titres de noblesse dans le droit moderne*, R. Trim. Dr. Civ., 1969, 218 e.v.).

Het dualisme tussen de adelstand die niet officieel wordt erkend en de adellijke titel die wel officiële erkenning geniet, heeft ertoe geleid dat onder het grote aantal Franse edelen zich veel „faux nobles” bevinden, die zich buiten elke procedure om, titels aanmatigten waartoe zij niet zijn gerechtigd (J. DE SCHEEMAEKER, *Les titres de noblesse en France et dans les pays étrangers*, I, *Les Cahiers Nobles*, nr. 12).

23 Voor zover adeldom in de moderne staten wordt erkend, voorzien hun wetgevingen veelal in het uitdrukkelijk verbod om aan de adellijke hoedanigheid voorrechten te verbinden. De landen waar adeldom nog werkelijke politieke privileges met zich brengt, zijn heden ten dage zeldzaam. Onder hen valt Groot-Brittannië te vermelden.

De organisatie van de adellijke instelling in Groot-Brittannië is uitermate complex. In tegenstelling tot de meeste andere Europese landen kende Engeland niet de revolutionaire vloedgolf van de achttiende en negentiende eeuw en bijgevolg behielden het politiek regime en de instellingen er hun oorspronkelijk karakter. De nobiliteit wordt er tot op heden beheerst door regelen die sterk zijn beïnvloed door het feodaal stelsel en die van hoofdzakelijk gewoonterechtelijke aard zijn.

De nobiliteitsregeling is in Groot-Brittannië gegrond op het fundamenteel verschil tussen enerzijds de hoge adel, de peers of noble men (Lat. „pares”, gelijken) en anderzijds de lage adel, de gentlemen. Sinds het begin van de veertiende eeuw vormen de peers een eigen maatschappelijke stand, wier bestaan is ingegeven door een deling van het parlement in een Hoger- en een Lagerhuis. Het peerschap werd hen oorspronkelijk uit hoofde van grootgrondbezit verleend (by tenure), later ook door koninklijke benoeming (by writ). Zij voeren de titel van Lord. Deze titel vervangt in het courante spraakgebruik doorgaans de klassieke adellijke titels die toegang tot het Hogerhuis verschaffen, te weten die van markies, graaf, burggraaf en baron. Daarbij dient de titel van hertog gevoegd welke veelal in samenhang met een geografische aanduiding wordt aangewend, bijvoorbeeld, „The Duke of Windsor” (DE SCHEEMAEKER, *Les titres de noblesse en France et dans les pays étrangers*, II, *Les Cahiers Nobles*, nr. 13).

Naargelang hun peerschap verder teruggaat in de tijd kunnen de peers worden onderscheiden in Peers of England (vóór 1707), Peers of Great-Britain (1707-1801) en Peers of the United Kingdom (sinds 1801). De peers verkrijgen hun titel door overerving of door een besluit van het Staatshoofd.

die daarmee de uitzonderlijke verdiensten die een persoon voor het land heeft gepresteerd, kan belonen. Zo werd maarschalk Montgomery tot de adelstand verheven met de titel „Burggraaf van El Alamein”.

De waardigheid van een peer is veelal overerfelijk in de rechte mannelijke lijn, bij uitzondering ook in de vrouwelijke of de zijlijn. Zij geeft de edele bij zijn meerderjarigheid recht op zetel en stem in het Hogerhuis. Benevens uit de Engelse, Schotse en Noordierse peers bestaat het Hogerhuis uit een aantal voor het leven benoemde magistraten en bisschoppen der Anglicaanse kerk. De peers genieten een aantal specifieke voorrechten, zoals het recht op bijzondere jurisdictie voor een rechtsprekend lichaam dat enkel uit Lords is samengesteld en somtijds het recht tot het vervullen van vererende opdrachten aan het koninklijk hof (G. PINEAU, *La noblesse anglaise*, blz. 59; DE SCHEEMAERKER, *a.w.*, II, *Les Cahiers Nobles*, nr. 13; meer algemeen: F.B. PALMER, *Peerage law in England, a practical treatise for lawyer and laymen*).

Tot de lagere adel kunnen de baronets en de knights worden gerekend. Terwijl de eerstgenoemden hun titel meestal op overerfelijke wijze verkrijgen, wordt de titel van knight (ridder) ten persoonlijke titel gevoerd. De ridders maken deel uit van een orde die hun de titel heeft verleend op aanwijzen van de Koningin en die hun naam op een erelijst heeft ingeschreven. Evenals de baronets voegen de knights het predikaat Sir bij hun naam. Deze laten ze niet zelden volgen door een aantal initialen die de orde preciseren tot dewelke zij behoren, bijvoorbeeld K.C.V.O., „Knight Commander of the Royal Victorian Order”, K.G., „Knight of the Garter”, K.C.B., „Knight Commander of the Bath”. Het is uitzonderlijk dat vrouwen tot een ridderorde worden toegelaten. Zij ontvangen alsdan ten persoonlijke titel de adellijke kwalificatie van Dame. De leden van de lagere adel kunnen van het Lagerhuis (House of Commons) deel uitmaken. Het Lagerhuis is het deel van het Britse parlement dat bij algemeen kiesrecht wordt samengesteld. De personen die tot de lagere adel behoren oefenen het kiesrecht uit zoals de overige niet adellijke burgers (DE SCHEEMAERKER, *a.w.*, II, *Les Cahiers Nobles*, nr. 13).

24 Het Verdrag van Lateranen van 11 februari 1929 en artikel 20 van de Constitutionele Wetten van Vaticaanstad van 7 juni 1929 hebben de soevereine macht van het hoofd van de Katholieke Kerk over het grondgebied van Vaticaanstad erkend. Dit neemt niet weg dat de meeste staten reeds lang voordien, zelfs vóór de garantiewet van 1871, de Paus als een staatshoofd hebben beschouwd met alle immuniteiten en voorrechten die aan deze hoedanigheid zijn verbonden. Eén van de soevereine prerogatieven van de Paus bestaat erin adeldom te verlenen. De Heilige Stoel verleent op persoonlijke of overerfelijke grondslag de adellijke titels van prins, hertog, markies, graaf, burggraaf of baron (DE SCHEEMAERKER, *a.w.*, II, *Les Cahiers Nobles*, nr. 13).

De uitreiking van een adellijke titel door de Paus was in de voorbije decennia een hoge uitzondering.

Het gebruik dat erin bestaat de benaming „Graaf van het Apostolisch Paleis en het Hof van Lateranen” aan te wenden voor de troonassistenten slaat niet op een adellijke titel, wel op een loutere kwalificatie ter aanduiding van de functie van de bisschop die ze bekleedt. Het is de bisschoppen bij Decreet van de Heilige Consistoriale Congregatie van 12 mei 1951 trouwens verboden enig gebruik van een adellijke titel te maken. Zij mogen geen andere titel dan die van kardinaal voeren, voor zover zij met die waardigheid bekleed zijn (DE SCHEEMAERKER, *a.w.*, II, *Les Cahiers Nobles*, nr. 13).

HOOFDSTUK II

RECHTSHISTORISCHE AANTEKENINGEN

AFDELING I

LEENHEERLIJKE TIJD

25 Het verkrijgen en de overdracht van adeldom werden tijdens de Middeleeuwen beheerst door uitsluitend gewoonterechtelijke regelen.

Tot de middeleeuwse adelstand behoorden degenen die grond in eigendom of in leen hadden en die hun leenheer, veelal de Koning, in ruil daarvoor wapendiensten aanboden. De adellijke instelling was in zijn oorsprong dus zeer verknocht met het feodaal stelsel.

De benamingen van de titels die heden ten dage gelding hebben, stammen trouwens uit de Karolingische periode, toen ze nog representatief waren voor een functie in het leger van de Koning: hertog (Oudhoogduits „herizogo”; Lat. „ducere”), legeroverste; graaf (Oudgermaans „grafio”; Lat. „comes”), ambtenaar die aan het hoofd stond van een district, een graafschap, waarin hij namens de Koning de leiding uitoefende bij rechtspraak en bestuur en op militair gebied; markies („markgraf”), bestuurder en legeraanvoerder van een grensgebied, een zogenaamde mark; ridder (Lat. „miles”), vóór de 14de eeuw militair strijder te paard (zie BRAAS, *La législation nobiliaire en Belgique*, blz. 13, nr. 1).

26 Hoewel de vazalliteit werd gekenmerkt door de persoonlijke band tussen leenheer en vazal, slaagden ambtenaren en grootgrondbezitters uit de Karolingische periode erin hun ambt, hun grond en de daarbij horende adellijke titel op overerfelijke wijze aan hun afstammelingen over te dragen. Zo ontwikkelde de adellijke stand zich tot een gesloten kaste, die was bekleed met uiteenlopende voorrechten.

Evenals de clerus, de „biddende” stand, genoot de adel, de zogenaamde „strijdende” stand, een aantal specifieke voorrechten. De edelen genoten vrijstelling van belastingen, kenden het *privilège du for*, dit is het recht op een bijzondere jurisdictie, zowel op burgerlijk als op strafrechtelijk vlak, en hadden een exclusieve toegang tot bepaalde hoge functies. Daarnaast waren hun een aantal uitwendige onderscheidingen voorbehouden, zoals het recht om een wapenschild te voeren en om een zwaard te dragen (BRAAS, *a.w.*, blz. 14, nr. 1; *Pand. B.*, Tw. *Noblesse*, nr. 5; DE SCHEEMAEKER, *Les titres de noblesse en France et dans les pays étrangers*, I, *Les Cahiers Nobles*, nr. 12; *Dall. Rép. Dr. Civ.*, III, Tw. *Noblesse*, nr. 2).

27 Vanaf de twaalfde eeuw raakte het leenwezen geleidelijk in verval. In correlatie hiermee ging bij de Vorsten het verlangen leven om de volle soevereiniteit over hun ganse rijk uit te oefenen zonder hierbij door feodale verhoudingen

gebonden te zijn. Hun streven vond sympathie en steun bij de steden, die vanaf de elfde eeuw een voorname rol in de feodale maatschappij begonnen te spelen.

Het verval van het feodale stelsel beïnvloedde de nobiliteitsregeling. De adellijke stand was niet langer een eng gesloten kaste; er ontstonden integendeel uiteenlopende mogelijkheden om adeldom te verkrijgen. De nobiliteitsregeling verdween geleidelijk uit de gewoonterechtelijke sfeer en werd het onderwerp van wetskrachtige bepalingen, waarmee het koninklijk gezag zijn prerogatieven op dit vlak belemtoonde.

Het Edict van de Spaanse koning Filips II van 23 september 1595 geldt als basis van de oude adelsrechtelijke regeling (*Recueil chronologique de tous les placards, édits, décrets, règlements, ordonnances, instructions et traités concernant les titres et marques d'honneur ou de noblesse*, I, blz. 71; ARENDT/DE RIDDER, *Législation héraldique de la Belgique*, blz. 139).

Het Edict van de aartshertogen Albrecht en Isabella van 14 december 1616 en het Edict van aartshertogin Maria Theresia van 11 december 1754 precisieren de voorschriften vervat in het Edict van Filips II (*Recueil chronologique*, I, blz. 98 en II, blz. 293; ARENDT/DE RIDDER, *a.w.*, blz. 147 en 207).

28 Blijkens de bepalingen vervat in de drie voornoemde edicten kon men op vier manieren toegang tot de adelstand verkrijgen: door het bewijs te leveren dat men tot een oude adellijke familie behoorde, waarvan de adelsrechtelijke oorsprong in een ver, onnaspeurbaar verleden lag (*la noblesse de race*), door deel uit te maken van een generatie wier voorouders als adellijk persoon hadden geleefd en als dusdanig door de publieke opinie werden erkend, door het lichten van door de Koning ondertekende adelbrieven, door de uitoefening van functies die adeldom met zich brachten.

29 De persoon die stelde tot een aloude adellijke stam te behoren, diende het bewijs te leveren van het openbaar en voortdurend bezit van adeldom en dit zonder dat iemand de aanvang van dat bezit kon nagaan. Tevens diende de betrokkene te bewijzen dat zijn rechtstreekse ascendenten steeds hadden voldaan aan de vereisten vermeld in de edicten van 1595, 1616 en 1754 (*Artikel 1 Jur. R.v.A.*, in ARENDT/DE RIDDER, *a.w.*, blz. 395).

Historici hanteren somtijds een verschillende terminologie om deze oude adel van de nieuw betitelde te onderscheiden. Zij gewagen dan in het eerste geval van edelen en in het tweede van geadelde (P. JANSSENS, *De Zuidnederlandse adel tijdens het Ancien Régime. 17de-18de eeuw. Problemen en stand van het onderzoek*, T. *Gesch.*, 1980, 446 e.v.).

30 Adeldom kon ook worden verkregen indien de laatste vier generaties van de familie van de betrokkene ononderbroken een adellijke levenswijze hadden ontplooid en als dusdanig door de openbare opinie waren erkend (*Artikel 5 Jur. R.v.A.*, in ARENDT/DE RIDDER, *a.w.*, blz. 396).

Evenals bij de noblesse de race gold hier het (feitelijk) bezit van adeldom als een wezenlijke vereiste, zij het dan, dat dit bezit in de tijd beperkt mocht zijn.

Er bestond geen positiefrechtelijke bepaling die het begrip „adellijke levenswijze” definieerde. Kenmerken van een adellijk leven waren o.a. het verlenen van wapendiensten aan de Koning, het houden van een leen of heerlijkheid en het uitoefenen van een hoge kerkelijke of rechterlijke functie. Deze beoordelingscriteria bleven nochtans zonder enige waarde, indien de uitoefening ervan niet gepaard ging met de voorrechten, prerogatieven en kwalificaties die normaliter aan de adellijke staat waren verbonden (*Artikel 4 Jur. R.v.A.*, in ARENDT/DE RIDDER, *Législation héraldique de la Belgique*, blz. 395).

De vermelding van adellijke kwalificaties in parochiale registers, openbare akten en op grafzerken vormde, naast opgetekende getuigenissen van tijdsgenoten, een aanvullend bewijs van een adellijke levenswijze (*Artikel 15 Jur. R.v.A.*, in ARENDT/DE RIDDER, *a.w.*, blz. 396).

31 Wanneer de Koning adeldom verleende, geschiedde dit door een door hem ondertekende adelbrief waarin de voorwaarden van de toekenning van de adellijke staat of het creëren van de adellijke titel werden uiteengezet en de overdracht ervan werd geregeld. Die brief bepaalde tevens het bedrag van de fiscale rechten die de begunstigde moest betalen. Soms bevatte hij de verplichting om de titel aan een grondgebied te verbinden. De adelbrieven werden nagezien en geregistreerd door het parlement of de rekenkamer.

Voor zover bekend, geschiedde het verlenen van adeldom bij een adelbrief voor het eerst in 1424 ten gunste van Jean de Hersent, diens echtgenote en kinderen. De registratie vond plaats voor de rekenkamer van Rijsel. Het aanvoeren van adelbrieven van vóór die datum wordt niet meer als bewijs van adeldom aanvaard (*Artikel 68 Jur. R.v.A.*, in ARENDT/DE RIDDER, *a.w.*, blz. 400; *Pand. B.*, Tw. *Noblesse*, nr. 320).

Als veel gebruikte formule in oude adelbrieven gold: „... Par ces présentes signées de notre main anoblissons ledit sieur..., et du titre et qualité de noble et d'écuyer l'avons décoré et décorons” of „En conséquence, Sa Majesté a fait et créé et par le présent brevet fait et crée comte ledit sieur...” (DE SCHEEMAËKER, *Les titres de noblesse en France et dans les pays étrangers*, I, *Les Cahiers Nobles*, nr. 12).

32 In het Edict van 14 december 1616 was er voor het eerst sprake van het verkrijgen van adeldom op basis van de functie die de begunstigde uitoefende.

Artikel 1 van het Edict stelde in algemene bewoordingen: „... qui a cause de leurs Estats, Offices, ou charges, ou de celles de leurs Peres ou Ayeuls paternels, ont droit de ce faire respectivement, pourront seuls (et nuls autres) prendre ou s'attribuer la qualité d'Escuyer, Noble ou autre Tiltre de Noblesse...”. Artikel 3 van het Edict van Maria Theresia van 1754 was even algemeen.

Het gebrek aan specifieke wettelijke bepalingen ter zake stond een eenvormige nobiliteitsregeling in de weg. Voor zover in dat vlak enige lijn in de toenmalige adelsrechtelijke politiek kan worden onderscheiden, gold dat indien de adellijke staat op basis van een functie werd verleend, dit zowel voor het leven van de begunstigde als op overerfelijke wijze kon geschieden.

— De raadsheren van de Hoge Raad te Mechelen behoorden tot de adelstand met erfopvolging (Interpretatieve Declaratie van Filips IV van 1 maart 1660, gecit. in ARENDT/DE RIDDER, *Législation héraldique de la Belgique*, blz. 400).

— Het ambt van raadsheer bij de Provinciale Raad van Brabant verleende aan de betrokkene de adellijke staat voor de duur van zijn leven (*Artikel 60 Jur. R.v.A.*, in ARENDT/DE RIDDER, *a.w.*, blz. 400).

— Raadsheren in het Parlement van Vlaanderen te Dowaaï behoorden tot de erfelijke adel (*Artikel 62 Jur. R.v.A.*, in ARENDT/DE RIDDER, *a.w.*, blz. 400).

— Het beroep van advocaat en de gemeentelijke bestuursfuncties gaven in onze gewesten geen toegang tot de adelstand. Anders was het in Frankrijk, waar de zogenaamde „noblesse de cloche” werd verleend aan ambtenaren van grote steden en gemeenten (DE SCHEEMAEKER, *Les titres de noblesse en France et dans les pays étrangers*, I, *Les Cahiers Nobles*, nr. 12), Evenmin leidden militaire beroepen nog tot de adellijke staat (*Artikel 64 Jur. R.v.A.*, in ARENDT/DE RIDDER, *a.w.*, blz. 400).

— Secretarissen van de Franse Koningen verwierven na twintig jaar dienst voor zichzelf en voor hun nakomelingschap de adellijke status (DE SCHEEMAEKER, *a.w.*, I, *Les Cahiers Nobles*, nr. 12).

De adelstand die op basis van een functie werd verleend, ook „noblesse de robe” genaamd, genoot niet steeds even grote erkenning. Vandaar dat de adellende functies en opdrachten wel eens als „savonnettes à vilain” werden bestempeld (DE SCHEEMAEKER, *a.w.*, I, *Les Cahiers Nobles*, nr. 12).

33 In tegenstelling tot de adellijke staat bestond er volgens het Oude Recht maar één manier om een adellijke titel te verkrijgen, namelijk door middel van door de Koning uitgereikte adelbrieven (*Artikel 10 van het Edict van 11 december 1754*).

Het onrechtmatig voeren van een titel in het openbaar, zonder ingrijpen van de overheid, deed geen recht op die titel ontstaan (*Artikel 87 Jur. R.v.A.*, in ARENDT/DE RIDDER, *a.w.*, blz. 403).

34 Voor zover de adelbrieven er niet van afweken gingen de titels bij het overlijden van de betrokkene over op diens afstammelingen volgens het eerstgeboorterecht (*Artikel 97 Jur. R.v.A.*, in ARENDT/DE RIDDER, *a.w.*, blz. 404).

Het principe volgens hetwelk iedere adellijke titel aan een grondgebied diende te worden verbonden had nochtans verstrekkende gevolgen voor de overgang van de titel. Enkel de eigenaar van de grond — en oorspronkelijk ook de leenman — waren ertoe gerechtigd de aan de grond verbonden titel te voeren. Bij zijn overlijden ging de grond samen met de titel onverdeeld volgens mannelijk eerstgeboorterecht op de afstammelingen in rechte lijn over. Bij afwezigheid van enige mannelijk erfgenaam in die lijn kwam de dichtst verwante vrouwelijke erfgenaam in aanmerking. Deze laatste kon haar titel slechts uitzonderlijk op haar afstammelingen overdragen, zij het dan overeenkomstig de voorschriften vervat in de Edicten van 1616 en 1754. Overgang van de titel op een zijverwant was zeldzaam (ARENDT/DE RIDDER, *Législation hérauldique de la Belgique*, blz. 36; *Pand. B.*, Tw. *Noblesse*, nr. 155).

De persoon die samen met de grond de adellijke titel had verkregen, kon van deze laatste slechts het genot hebben indien hij eer en trouw had bewezen aan zijn leenheer en indien hij met name het bewijs had geleverd over voldoende financiële

middelen te beschikken om de titel met de nodige glans te omringen, het zogenaamde reliëf. Dit gebruik stamde uit de feodale periode, doch bleef van kracht tot op het einde van de achttiende eeuw (ARENDDT/DE RIDDER, *a.w.*, blz. 45; *Pand. B.*, Tw. *Noblesse*, nr. 110 e.v.).

Wanneer omtrent het midden van de zeventiende eeuw de praktijk ingang had gevonden om titels niet langer aan gronden, doch wel aan een familienaam te verbinden, bleven de Vorsten in de adelbrieven de regel van de onverdeelde overgang volgens mannelijk eerstgeboorterecht getrouw en bleven zij de familienaam in dat opzicht als een fictief leengoed beschouwen (ARENDDT/DE RIDDER, *a.w.*, blz. 36).

Zowel onder het Spaans (1555-1713) als onder het Oostenrijks bewind (1713-1792) is in onze gewesten de verknochtheid van de titel met de grond, de basis van de nobiliteitsregeling gebleven

35 De adellijke staat en de adellijke titels konden niet worden overgedragen door personen van het vrouwelijk geslacht. Dit principe werd reeds vastgelegd in het Edict van 1595.

In een advies van 23 januari 1773 geeft de Heraldieke Kamer zulks als volgt weer: „... les femmes, fussent-elles même de la ligne directe, ne peuvent les transmettre à leurs descendants, parce qu'elles sont la tête et la fin de leur famille » (ARENDDT/DE RIDDER, *a.w.*, blz. 41).

Niet enkel was het voor vrouwen, op enkele uitzonderingen na, onmogelijk om hun adellijke staat en titel aan hun nakomelingschap over te dragen, ook hun echtgenoot kon daarvan niet genieten. Deze diende door adelbrieven ertoe gemachtigd te worden de adellijke titel te voeren die was verbonden aan de grond die hem door huwelijk was toegevallen (Artikel VIII van het Edict van 11 december 1754).

36 Men kon de adellijke staat en titel verliezen op grond van bepaalde feiten. Op de vooravond van de Franse revolutie bestonden de meeste van die gronden niet meer.

De adellijke staat en de titel konden in onbruik raken doordat de begunstigde er gedurende een lange periode van afzag zijn titel te voeren. In de praktijk hield dit in dat personen die van een oude adellijke familie deel uitmaakten, hun titel toch verloren, indien zij geen bezit van adellijke staat over een periode van honderd jaar terug konden bewijzen (*Artikel 80 Jur. R.v.A.*, in ARENDDT/DE RIDDER, *Législation héraldique de la Belgique*, blz. 402; BRAAS, *La législation nobiliaire en Belgique*, blz. 133, nr. 138; *Rép.P.Dr.B.*, Tw. *Noblesse*, nr. 88; *Pand. B.*, Tw. *Noblesse*, nr. 489).

37 De uitoefening van sommige beroepen bracht eveneens verlies van de adellijke staat met zich.

Artikel VI van het Edict van de aartshertogen Albrecht en Isabella van 14 december 1616 bepaalde: „Ceux qui ont souillé leur Noblesse par quelque exercice mécanique, mestier ou autre-

ment, par quelque profession vile, déroguante à leur première qualité, ne pourront plus jouir d'icelle, ny d'aucuns honneurs, prerogatives et immunités de Noblesse,....".

Tot de Ordonnantie van Karel VI van 13 juni 1736 was het een edelman verboden handel te drijven tenzij de Vorst hiertoe machtiging had verleend in een adelbrief. Artikel IV van het Edict van 11 december 1754 bevestigde de toelating tot handel drijven vervat in de Ordonnantie van Karel VI. Deze toelating strekte zich niet uit tot industriële bedrijvigheden. Behoudens de glasblazerij, deden alle andere ambachtelijke bedrijvigheden, tot aan de Franse revolutie, de adellijke staat en titel verliezen (ARENDE/DE RIDDER, *a.w.*, blz. 56; *Pand. B.*, Tw. *Noblesse*, nr. 489 e.v.; *Rép.P.Dr.B.*, Tw. *Noblesse*, nr. 88; *Dall.Rép.Dr.Civ.*, III, Tw. *Noblesse*, nr. 32).

38 De adellijke titels vielen aan de Vorst toe, indien de gronden waaraan de titels waren verbonden, geheel of gedeeltelijk werden overgedragen aan een burger of aan een edelman die een lagere titel voerde dan de oorspronkelijke eigenaar, behoudens indien de Vorst in een adelbrief de titels bevestigde ten behoeve van de nieuwe eigenaar (art. VIII van het Edict van 11 december 1754).

39 Het verlies van een adellijke titel was, zoals heden ten dage, niet zelden het gevolg van een veroordeling tot criminele straffen o.a. wegens verraad of majesteitsschennis (BRAAS, *a.w.*, blz. 134, nr. 138).

40 Buitenlandse edellieden die zich op het grondgebied van de Nederlanden kwamen vestigen, bleven hun titel voeren en genoten de eraan verbonden prerogatieven, voor zover zij daardoor geen afbreuk deden aan de bepalingen van de van kracht zijnde edicten en mits zij aan de provincieraad van hun verblijfplaats de nodige bewijzen voorlegden met betrekking tot de rechtsgeldigheid van die adellijke titels (art. XIII van het Edict van 11 december 1754).

Het was de onderdanen van de Nederlanden verboden de in het buitenland verkregen adellijke titels ook in hun vaderland te voeren, behoudens uitdrukkelijke machtiging door het Staatshoofd. Deze machtiging werd uiterst zelden verleend (GIRON, *Dictionnaire de droit administratif et de droit public*, II, Tw. *Noblesse*, blz. 500, nr. 5; *Pand. B.*, Tw. *Noblesse*, nr. 254; DE SCHEEMAEKER, *Les titres de noblesse en France et dans les pays étrangers*, I, *Les Cahiers Nobles*, nr. 12; *Dall.Rép.Dr.Civ.*, III, Tw. *Noblesse*, nr. 42).

41 Het prinsbisdom Luik dat tot de bezetting door Frankrijk in 1794, gevolgd door de inlijving in 1795, een zelfstandig vorstendom was, kende een andere nobiliteitsregeling dan die van onze gewesten. Als leengoed van het Duitse Keizerrijk werd adeldom er door de Duitse Keizer, en niet door de prinsbisschop, verleend. Het graafschap Loon had een analoge regeling.

Door middel van adelbrieven van 10 september 1745 werd de graaf Van Zeyl door Maximiliaan-Jozef, vicaris van het Keizerrijk, ertoe gemachtigd de adellijke staat en de ridderlijke waardigheid aan militairen te verlenen. De adelbrieven waarin de graaf Van Zeyl op overerfelijke wijze de adellijke titel van ridder verleende, worden ondanks registratie, geacht ongeldig te zijn, daar de graaf niet bevoegd was deze titel te verlenen (*Artikel 128 Jur. R.v.A.*, in ARENDE/DE RIDDER, *Législation héraldique de la Belgique*, blz. 407).

De adellijke titels werden voor de betrokkene en al zijn afstammelingen, zonder onderscheid van kunne, verleend. Slechts uitzonderlijk gold in het prinsbisdom het principe van de overgang bij eerstgeboorterecht voor de titels van prins en hertog (ARENDD/DE RIDDER, *a.w.*, blz. 63).

Toegang tot de adelstand was slechts op twee manieren mogelijk: ofwel door het bewijs te leveren dat men tot een oude adellijke familie van onnaspeurbare oorsprong behoorde (*noblesse de race*), ofwel door het lichten van door de Keizer ondertekende adelbrieven. Er bestonden in het prinsbisdom geen functies waarvan de uitoefening adeldom met zich bracht. Omgekeerd konden bepaalde hoge ambten zoals bijvoorbeeld dat van bevelhebber van de Luikse citadel, enkel door edelen worden uitgeoefend (*Artikel 119 Jur. R.v.A.*, in ARENDT/DE RIDDER, *a.w.*, blz. 406). In tegenstelling tot de Oostenrijkse Nederlanden, verschaftte een allodiale grond, waaraan een titel was verbonden, de eigenaar het recht om die titel daadwerkelijk te voeren (ARENDD/DE RIDDER, *a.w.*, blz. 68).

Om in het genot te kunnen treden van een verleende adellijke titel diende de betrokkene de adelbrieven ter registratie voor te leggen op de griffie van de schepenen of, volgens keuze, aan de hofraad van de prinsbisschop (*Artikel 130 Jur. R.v.A.*, in ARENDT/DE RIDDER, *a.w.*, blz. 407).

Aan de adelswetgeving van het prinsbisdom Luik lagen twee ordonnanties ten grondslag waarvan de eerste van 1 januari 1662 dateert en ondertekend is door prinsbisschop Maximiliaan-Hendrik. Teneinde de usurpatie van adellijke titels in te dijken diende een ieder die beweerde aanspraak te maken op het recht tot het voeren van een adellijke titel daarvan binnen de drie maanden na de afkondiging van de ordonnantie het bewijs te leveren door aan de hofraad van de prinsbisschop de desbetreffende adelbrieven of andere bewijskrachtige documenten voor te leggen. De personen die na het verstrijken van de termijn dit bewijs niet hadden geleverd, werden *ipso facto* geacht hun rechten op de adellijke titel te hebben verloren. Het is niet zeker of deze ordonnantie uitvoering heeft gekregen. Alleszins werd de gelding ervan in 1687, 1692, 1695, 1699 en 1748 verlengd, doch dit heeft niet belet dat de praktische betekenis van deze ordonnantie voor het adelsrecht van het prinsbisdom Luik gering is gebleken (ARENDD/DE RIDDER, *a.w.*, blz. 69 en 248).

De tweede ordonnantie stond in rechtstreeks verband met de eerste. Een rescript van Karel VI van 7 december 1712, gericht aan de graaf Van Wultz, in diens hoedanigheid van gouverneur van het prinsbisdom Luik, beoogde de inwoners van het prinsbisdom verplichtingen op te leggen tot het naleven van de onder Maximiliaan-Hendrik tot stand gekomen ordonnantie. Ook deze keizerlijke tussenkomst bleef zonder tastbare resultaten (ARENDD/DE RIDDER, *a.w.*, blz. 69 en 248).

AFDELING II

FRANSE REVOLUTIE

42 De Assemblée Nationale schafte bij de Decreten van 4, 6, 7, 8 en 11 augustus 1789 het feodaalrechtelijk stelsel en de daaraan verbonden voorrechten af. De daaropvolgende Decreten van 19-23 juni 1790 en 27 september-16 oktober 1791 schaften de adelstand en de titels af.

Deze decreten werden op 8 november 1795 (17 *brumaire* jaar IV) in onze gewesten van kracht, ingevolge de annexatie van de Oostenrijkse Nederlanden bij de Franse Republiek

Zonder uitzondering werden de adelstand en de titels die vóór die datum waren toegekend, afgeschaft. Naderhand werden zij noch tijdens het Koninkrijk der Nederlanden, noch door de Belgische Grondwet van rechtswege teruggeschonken aan de betrokkenen of aan hun familie (ARENDD/DE RIDDER, *Législation héraldique de la Belgique*, blz. 70 e.v.; BRAAS, *La législation nobiliaire en Belgique*, blz. 16, nr. 3; ORBAN, *Le droit constitutionnel de la Belgique*, III, blz. 126, nr. 56; GIRON, *Dictionnaire de droit administratif et de droit public*, II, Tw. *Noblesse*, blz. 499, nr. 1; DE SCHEEMAEKER, a.w., I, *Les Cahiers Nobles*, nr. 12; *Dall. Rép.Dr.Civ.*, III, Tw. *Noblesse*, nr. 6).

AFDELING III

NAPOLEONTISCHE PERIODE

43 Onder Napoleon I kwam er een nieuwsoortige adel tot stand, die sterk politiek getint was. Om zijn troon met meer luister te omringen, kende Napoleon Bonaparte adellijke titels toe aan hoge ambtenaren en personen die het land grote diensten hadden bewezen in het leger, in de commerciële of artistieke sector (ARENDD/DE RIDDER, a.w., blz. 74 e.v.; BRAAS, a.w., blz. 22, nr. 8 e.v.; GIRON, *Le droit administratif de la Belgique*, blz. 103, nr. 1156; BELTJENS, *La constitution belge révisée*, II, blz. 408, nr. 8; DE SCHEEMAEKER, a.w., I, *Les Cahiers Nobles*, nr. 12; *Dall. Rép.Dr.Civ.*, III, Tw. *Noblesse*, nr. 10).

De keizerlijke adel kwam in twee wetgevende fasen tot stand:

- 1) Door middel van een reeks Decreten van 30 maart 1806, houdende oprichting en toekenning van een aantal hertogdommen ten gunste van bepaalde personen (*Pasin.*, 1ste reeks, dl. 13, 318 e.v.).
- 2) Door middel van twee Decreten van 1 maart 1808 (de statuten) betreffende enerzijds de keizerlijke titels en de ambten waaraan deze verbonden waren en anderzijds de majoraten (*Pasin.*, 1ste reeks, dl. 14, 223 e.v.).

De Decreten van 1790 en 1791 houdende afschaffing van de adelstand en titels werden niet opgeheven. Om tot de keizerlijke adel te behoren diende degene wiens

titels hem door de Franse revolutie waren ontnomen, eerst tot de nieuwe adel te worden toegelaten (ARENDDT/DE RIDDER, *Législation héraldique de la Belgique*, blz. 76; BRAAS, *La législation nobiliaire en Belgique*, blz. 24, nr. 10).

Het eerste Decreet van 1 maart 1808 kende de titel van prins toe aan hoogwaardigheidsbekleders van het Keizerrijk en voegde er het predikaat „Altesse sérénissime” aan toe. De titel van hertog was voorbehouden aan de maarschalken en zoons van grootwaardigheidsbekleders mits bestaan van een majoraat van tenminste 200.000 Franse frank. De ministers, senatoren, staatsraden, voorzitters van de wetgevende kamers en de aartsbisschoppen werden voor de duur van hun leven met de grafelijke status bedacht. Enkel indien er een majoraat van tenminste 10.000 Franse frank voorhanden was kon laatstgenoemde titel bij mannelijk eerstgeboorterecht op de afstammelingen overgaan. Naargelang van hun ambtsanciënniteit werden sommige hoge magistraten van het Hof van Cassatie, de hoven van beroep en het Rekenhof, evenals de bisschoppen en de burgemeesters van de grote steden tot baron geadeld. Deze titel ging bij mannelijk eerstgeboorterecht op de afstammelingen over mits er een majoraat van tenminste 5.000 Franse frank bestond. Leden van het Erelegioen kregen de ridderstitel toebedeeld. Deze titel was erfelijk bij recht van eerstgeboorte in de mannelijke lijn mits de persoon in kwestie kon aantonen een inkomen te hebben van minstens 3.000 Franse frank (BRAAS, *a.w.*, blz. 26, nr. 11; DE SCHEEMAEKER, *Les titres de noblesse en France et dans les pays étrangers*, I, *Les Cahiers Nobles*, nr. 12; H.L. BRIN, *La survie des titres de noblesse dans le droit moderne*, *Rev.Trim.Dr.Civ.*, 1969, 211). De adellijke titels van markies en burggraaf werden niet toegekend. Napoleon meende dat de titel van markies in de vorige eeuw al te zeer misbruikt was geworden en op het toneel belachelijk werd gemaakt (M.A. BEELAERTS VAN BLOKLAND, *Adelsbeleid en adelsrecht vóór 1813*, in *De Hoge Raad van Adel. Geschiedenis en werkzaamheden*, blz. 27). BEELAERTS VAN BLOKLAND citeert in dit verband een boutade die ten tijde van Napoleon opgang maakte: „Molière les a tué!” (*t.a.p.*).

44 De adeldomsinstelling onder Napoleon I vertoonde twee voorname kenmerken.

1) Adeldom werd nooit verleend zonder titel. Adelbrieven waarbij een persoon tot de adelstand werd verheven zonder dat hem enige titel werd verleend, komen in deze periode niet voor. De kwalificatie jonkheer (*écuyer*), die tot vóór 1790 als aanspreking gold voor edelen zonder titel, werd niet gebruikt (BRAAS, *a.w.*, *t.a.p.*; DE SCHEEMAEKER, *a.w.*, I, *Les Cahiers Nobles*, nr. 12).

2) Naast adeldom die aan de betrokkene persoonlijk werd toegekend bij de uitoefening van bepaalde ambten, werd het een traditie om de adellijke titels op overerfelijke wijze te verlenen en de overdracht ervan door majoraten met de vereiste luister te omringen.

Het majoraat (Lat.: *maior*, de oudste) was het onroerend familiegoed, gehecht aan een adellijke titel, dat bij erfopvolging, bij voorrang en onverdeeld, toekwam aan de oudste zoon of mannelijk familielid in de mannelijke lijn van afstammelingen, ten nadele van jongere broers en zusters (BRAAS, *a.w.*, blz. 26, nr. 12; *Pand. B.*, Tw. *Majorat*; Tw. *Noblesse*, nr. 120; DE SCHEEMAEKER, *a.w.*, I, *Les Cahiers nobles*, nr. 12).

De majoraten werden bij de Wet van 14 november 1792 afgeschaft. Het gebruik ervan werd door de Wet van 3 september 1807 weer ingevoerd. Die wet voegde aan artikel 896 B.W., dat erfstelling over de hand verbood, een lid toe waardoor het, in afwijking van de algemene regels van het erfrecht, mogelijk werd een adellijke titel aan een vermogen te verbinden (*Pasin.*, 1806-1809, 156).

De vorming van een majoraat was onder Napoleon I een absolute vereiste voor de overdraagbaarheid van de adellijke titel (DE SCHEEMAEKER, *a.w.*, I, *Les Cahiers Nobles*, nr. 12). Aan het instituut van het majoraat lag de bedoeling voor te vermijden dat de Napoleontische titels bij erfopvolging in handen zouden vallen van titularissen die financieel niet bij machte zouden zijn om hun titel met de nodige luister te omringen. Het gebruik van de majoraten werd in onze gewesten opgeheven door de Fundamentele Wet van 1815. In Frankrijk geschiedde dit bij de Wet van 12 mei 1835 (BRAAS, *La législation nobiliaire en Belgique*, blz. 31, nr. 14; DE SCHEEMAEKER, *a.w.*, I, *Les Cahiers Nobles*, nr. 12; *Rec. Sirey*, 1835, II, 274).

Kenschetsend voor het Napoleontisch adelsrecht was dat enkel zeer kapitaalkrachtige personen een adellijke titel mochten dragen. Een illustere afstamming had in dit verband weinig betekenis. Bijzonder illustratief zijn Napoleons' woorden: „Quand je donne le grand cordon français à un homme qui n'a pas 60.000 francs de rente, je suis obligé de lui donner une forte pension. À quoi sert de décorer des gens qui ne peuvent pas soutenir leur décoration?” (BEELAERTS VAN BLOKLAND, *a.w.*, blz. 25).

45 De Napoleontische adellijke titels hadden een sterk politiek getint karakter. Het wekt geen verwondering, dat zij verdwenen bij de val van het regime, dat hen in het leven had geroepen (BELTJENS, *La constitution belge révisée*, II, blz. 409, nr. 9; GIRON, *Dictionnaire de droit administratif et de droit public*, II, Tw. *Noblesse*, nr. 2; ORBAN, *Le droit constitutionnel de la Belgique*, III, blz. 126, nr. 56; Brussel, 31 juli 1850, *Pas.*, 1850, II, 319).

De Napoleontische titels werden niet erkend in de Fundamentele Wet van 1815, noch in de Belgische Grondwet van 1831. Daaruit besluit men dat deze titels *van rechtswege* ophielden te bestaan vanaf het ogenblik dat de Zuidelijke Nederlanden van Frankrijk werden afgescheiden. In dat land behielden de Napoleontische titels hun gelding overeenkomstig artikel 71 van de Grondwet van 1814 (BRAAS, *a.w.*, blz. 31, nr. 14; BELTJENS, *Encyclopédie du droit criminel belge*, I, blz. 305, nrs. 8 en 10; Rb. Bergen, 23 juli 1847, *Belg. Jud.*, 1848, 339).

AFDELING IV

KONINKRIJK DER VERENIGDE NEDERLANDEN

46 Onder koning Willem I der Nederlanden kwam een reorganisatie van de adel als instelling tot stand, met een gedeeltelijke terugkeer naar de standen van weleer. Artikel 63 van de Fundamentele Wet van het Koninkrijk der Verenigde Nederlanden van 24 augustus 1815 kende aan de Koning een exclusief recht toe om in de adelstand te verheffen. Tegelijk bepaalde artikel 131 van dezelfde wet dat de edelen zich per provincie in een orde konden verenigen (ridderschap of „*ordre équestre*”). De leden van de adellijke orden hadden een vertegenwoordigingsrecht in de Staten-Generaal, waarin zij samen met de ste-

delijke en landelijke stand zetelden. Aldus maakten de edelen deel uit van een door de overheid erkende corporatie en genoten zij tevens het voorrecht om over een politieke vertegenwoordiging te beschikken (ARENDE/DE RIDDER, *Législation héraldique de la Belgique*, blz. 81; BRAAS, *La législation nobiliaire en Belgique*, blz. 44, nr. 34; GIRON, *Dictionnaire de droit administratif et de droit public*, II, Tw. *Noblesse*, nr. 3; DOR/BRAAS, *La constitution, Nov., Lois politiques et administratives*, II, nr. 69).

De adellijke orden waren op provinciale basis georganiseerd. Hun reglementen, door henzelf opgesteld, waren aan de goedkeuring van de Vorst onderworpen. Zij werden beschouwd als privaatrechtelijke rechtspersonen (Rb. Luik, 3 december 1843, *Belg. Jud.*, 1844, 73; Brussel, 19 maart 1844, *Belg. Jud.*, 1844, 740). Om van een ridderschap deel uit te maken diende men als dusdanig „beschreven” te worden, d.w.z. men diende van ridderlijke of adellijke afkomst te zijn en een riddermatig goed te bezitten.

Het Soeverein besluit van 13 februari 1815 vormde de basis voor het adelsbeleid in het Koninkrijk der Verenigde Nederlanden. Blijkens dit besluit behoorden slechts die personen tot de adel, die door de Koning waren erkend (oude inheemse adel), ingelijfd (Nederlanders met buitenlandse adellijke titels) of verheven, alsmede zij die voor het in werking treden van de reglementen op de ridderschappen daarin waren benoemd. De erkenning van de adellijke staat en van titels die onder een vorige staatsorde gelding hadden, gold steeds als een gunst van het koninklijk gezag en niet als een tegemoetkoming aan een recht van de betrokkene. De adel bleef in principe immers afgeschapt sinds de Franse revolutie. Evenmin hadden de Napoleontische titels hun gelding behouden (zie boven, nr. 43).

Het Koninklijk besluit van 13 februari 1815 maakte een onderscheid tussen de edelen met een titel en die zonder titel. De laatsten waren gemachtigd het predikaat jonkheer en de kwalificatie „hoogwelgeboren” bij hun naam te voegen.

47 Bij Besluit van 24 juni 1814 werd een Hoge Raad van Adel ingesteld. Deze Raad adviseerde de Koning inzake nobiliteitsaangelegenheden. Hij bestond uit vier leden en een voorzitter. Hij hield een algemeen register van de Nederlandse adel bij, en leverde daaruit op aanvraag attesten af. Hij bewerkstelligde de afgifte van de open brieven en hield de nodige zegels bij. De Raad deed aan de Koning alle voorstellen die hij inzake de nobiliteitsregeling noodzakelijk achtte, zonder aan diens bevoegdheid op dat vlak afbreuk te doen (ARENDE/DE RIDDER, *a.w.*, blz. 83 e.v.; BRAAS, *a.w.*, blz. 46, nr. 36).

In de praktijk diende degene die zijn adellijke status in het Koninkrijk der Verenigde Nederlanden wilde bewijzen, de open brieven voor te leggen zoals hij ze van de Koning had ontvangen, of diende hij de door de Koning toegestane inschrijving in de registers van de Hoge Raad aan te wijzen.

Een eerste lijst van personen en families waarvan de adellijke staat en titels waren ingeschreven in de registers van de Hoge Raad van Adel werd krachtens het Koninklijk besluit van 25 juli 1825 in

het *Staatsblad* van 17 november 1825 gepubliceerd. Andere publikaties geschieden op 12 februari 1827 (K.B. van 2 januari 1827), 6 februari 1828 (K.B. van 6 januari 1828), 1 februari 1829 (K.B. van 1 januari 1829) en 1 februari 1830 (K.B. van 9 januari 1830).

In het *Belgisch Staatsblad* van 26 september 1856 werd de lijst gepubliceerd van de Belgen wier adellijke status en titels in de registers van de Hoge Raad van Adel van het Koninkrijk der Nederlanden werden ingeschreven vanaf begin januari 1830 tot 20 september van hetzelfde jaar (*Pasin.*, 1856, 386).

De volledige en alfabetische lijst van de personen die voorkwamen op de door de Hoge Raad bijgehouden adelslijsten van 1815 tot 1830 werd gepubliceerd in de bijlage van het *Belgisch Staatsblad* van 19 oktober 1882 (*Pasin.*, 1882, 382 e.v.). Een bestudering van de eerste adelslijsten toont aan dat een groot gedeelte van de oude adel erin werd opgenomen en dit louter op grond van het openbaar en voortdurend gebruik van de adellijke titel (E. HAMOIR, *La qualité nobiliaire en Belgique et ses perspectives selon l'arrêté royal du 31 janvier 1978*, *Hidalguia*, 1979, 206).

HOOFDSTUK III

ARTIKEL 75 VAN DE BELGISCHE GRONDWET

PRINCIPES

48 De besprekingen die naar aanleiding van de redactie van artikel 75 van de Belgische Grondwet door het Nationaal Congres werden gevoerd, hadden voornamelijk betrekking op drie principes die nog steeds de grondslagen van de nobiliteitsregeling uitmaken (I. VAN OVERLOOP, *Exposé des motifs de la constitution belge*, blz. 593 e.v.).

1) Het verlenen van adeldom betreft een prerogatief van het koninklijk gezag dat op vrije en soevereine wijze wordt uitgeoefend. Deze bevoegdheid kan niet worden beknot door de wetgevende of de rechterlijke macht. Behoudens de ministeriële medeondertekening, voorgeschreven bij artikel 64 van de Grondwet, is de Koning in dit verband door geen vormvereisten gebonden (ARENDD/DE RIDDER, *Législation héraldique de la Belgique*, blz. 116; BRAAS, *La législation nobiliaire en Belgique*, blz. 60, nr. 47; ORBAN, *Le droit constitutionnel de la Belgique*, III, blz. 130, nr. 56).

2) De Koning mag geen voorrechten aan de adellijke staat verbinden. De praktijk dat de edelen een geprivilegieerde orde uitmaakten en een recht van vertegenwoordiging verkregen in de Staten-Generaal, is sinds 1830 definitief verdwenen (zie boven, nr. 46). Een adellijke titel is in ons land een loutere erekwalificatie en een accessorium van de naam geworden die niet de minste schending van het in artikel 6 van de Grondwet gehuldigde gelijkheidsbeginsel inhoudt (DE PAGE, *Traité élémentaire de droit civil belge*, I, blz. 352, nr. 289 *in fine*; PLANIOL, *Traité élémentaire de droit civil*, I, blz. 179, nr. 429; Cass., 7 april 1927, *Pas.*, 1927, I, 194 met conclusie P. LECLERCQ).

In Nederland werd aan het bestaan van de ridderschappen een einde gemaakt door artikel 63 van de Grondwet van 1848. Dit grondwetsartikel bracht een belangrijke wijziging met zich in de rechtspositie van de Nederlandse adel. Deze was niet langer een bijzondere stand met eigen politieke rechten. De verkiezing van de leden der Provinciale Staten die voordien door de drie standen — adel, steden en platteland — geschiedde, werd opgedragen aan alle ingezetenen die kiesrecht hadden. In overeenstemming daarmee werd in de Grondwet het woord *adelstand* vervangen door *adeldom*. Voorts werd in plaats van *verheffing* in de *adelstand* gesproken van *verlenen van adeldom*. Deze laatste terminologie kan als *nomen generale* gelden waarvan *verheffing*, *inlijving* en *erkenning* de onderdelen uitmaken (P.G.M. VAN MEEUWEN, *Een en ander over het Nederlandse adelsrecht*, in *De Hoge Raad van Adel. Geschiedenis en werkzaamheden*, blz. 84).

3) Enkel de adellijke titels die van 1815 tot 1830 door Willem I, Koning der Nederlanden, werden verleend, hebben in België hun gelding *van rechtswege* behouden. Personen wier adellijke staat en titels teruggaan tot vroegere regimes behoeven een erkenning van de Koning om hun titel op rechtmatige wijze te voeren (ARENDD/DE RIDDER, *a.w.*, blz. 108; BRAAS, *a.w.*, blz. 60, nr. 46; *Rép. P. Dr. B.*, Tw. *Noblesse*, nr. 18).

AFDELING I

BEVOEGDHEID VAN DE KONING INZAKE ADELDOM

§ 1. Inhoud

49 Het recht om adeldom te verlenen dat artikel 75 van de Grondwet aan de Koning toekent, betreft geen eigenlijk attribuut van de uitvoerende macht, maar een prerogatief van de Kroon, dat op vrije en soevereine wijze wordt uitgeoefend op de manier die zij het meest geschikt acht en onder de enige voorwaarde van ministeriële medeondertekening voorgeschreven bij artikel 64 van de Grondwet (ARENDE/DE RIDDER, *Législation héraldique de la Belgique*, blz. 116 e.v.; BRAAS, *La législation nobiliaire en Belgique*, blz. 87, nr. 85; DOR/BRAAS, *La constitution, Nov., Lois politiques et administratives*, II, nr. 691; *Pand. B.*, Tw. *Noblesse*, nr. 40; *Rép.P.Dr.B.*, Tw. *Noblesse*, nr. 2).

Alhoewel de Franse President (theoretisch) het recht heeft om adellijke titels te verlenen, is de nobilitatsregeling daar uitgegroeid tot een louter administratieve aangelegenheid die beperkt blijft tot een controle van de bestaande titels door het Ministerie van Justitie (zie boven, nr. 22).

Het adelen heeft sinds 1830 zijn politiek getint karakter verloren. Een adellijke titel is een uitsluitend ere-accessorium van de naam geworden, zonder dat daaraan politieke of andere voorrechten zijn verbonden.

50 Niemand kan het recht opeisen om tot de adelstand te worden verheven, daar alleen de Koning naar eigen goeddunken oordeelt over het al of niet verlenen van de adeldom. Het verkrijgen van de adellijke status is een gunst van het koninklijk gezag. Zelfs indien het een verzoek tot erkenning betreft van adellijke titels die vóór 1795 werden verleend en waarvoor de nodige bewijzen bestaan, geldt dat de Koning volkomen soeverein blijft om over een eventuele erkenning ervan te beslissen (*Artikel 194 Jur. R.v.A.*, in ARENDE/DE RIDDER, *a.w.*, blz. 415; *Rép. P. Dr. B.*, Tw. *Noblesse*, nr. 27; anders: H. DE BAETS, *La querelle des noms*, blz. 72). Volgens DE BAETS gaat het bij een erkenning van oude adellijke titels om de bevestiging van een recht van de betrokkene.

51 De opneming van vreemdelingen in de Belgische adelstand is eveneens een gunst van het koninklijk gezag. Deze opneming strekt doorgaans ertoe aan vreemdelingen die de Belgische nationaliteit hebben aangenomen, het wettelijk genot van de in hun moederland verkregen adellijke gunsten te verzekeren. Zulks betekent nochtans niet dat de Koning ertoe is gehouden aan die personen gelijkwaardige adellijke titels toe te kennen (*Rép. P. Dr. B.*, Tw. *Noblesse*, nr. 33).

52 De bewoordingen van artikel 75 van de Grondwet moeten in ruime zin worden geïnterpreteerd: het verlenen van adeldom omvat zowel de verheffing tot de adelstand als de toekenning van de onderscheiden adellijke titels (ARENDE/DE

RIDDER, *a.w.*, blz. 112; BRAAS, *a.w.*, blz. 73, nr. 61; *Rép. P. Dr. B.*, Tw. *Noblesse*, nr. 1; zie boven, nr. 9).

53 De Koning is bij het uitreiken van adellijke titels volkomen vrij dit te doen in de vorm en onder de benaming die hij het meest opportuun acht. Hij blijft binnen de perken van zijn constitutionele bevoegdheden, indien hij titels in het leven roept met een abstracte betekenis zoals destijds in Spanje het geval was met de „prinsen van de vrede, de hertogen van de overwinning, e.d.”.

De titels die in Frankrijk onder het monarchaal regime van 1830 en het tweede Keizerrijk zijn uitge-reikt aan legeraanvoerders en die herinneren aan roemruchte veldslagen, zijn in dit licht als vol-waardige adellijke titels te beschouwen (*Pand. B.*, Tw. *Noblesse*, nrs. 159 e.v.).

De nomenclatuur van de in België gebruikelijke adellijke titels wordt vermeld in het Verslag aan de Koning van 12 december 1838, houdende diverse bepalingen inzake adeldom (zie boven, nr. 16).

54 Als normaal corrolarium van het verlenen van adeldom wordt in de adel-brieven het wapen beschreven dat de betrokkene zal mogen voeren. Het konink-lijk prerogatief dat in artikel 75 van de Grondwet is vervat, sluit ook de bevoegd-heid in tot het verlenen van het wapen (Verslag aan de Koning van 12 december 1838 en het *K.B.* van 19 juni 1957, *Stbl.*, 26 juni 1957; ARENDT/DE RIDDER, *Législation héraldique de la Belgique*, blz. 112; *Pand. B.*, Tw. *Noblesse*, nr. 39; zie verder, nr. 239 e.v.).

De Koning kan geen adellijk wapen toekennen aan personen die geen adellijke staat bezitten (*Pand. B.*, Tw. *Armoiries-armes*, nr. 9).

§ 2. Beperkingen

55 Het koninklijk prerogatief om adeldom te verlenen is, benevens het in artikel 75 van de Grondwet uitdrukkelijk gesteld verbod om voorrechten aan de adellijke status te verbinden, aan een aantal meer algemene beperkingen onderworpen.

De Koning mag geen afbreuk doen aan het positief recht zoals dat tot uiting komt in de wetgeving. Er anders over oordelen zou een aanslag op de bevoegdheden van de wetgevende macht uitmaken.

Hij moet de algemene rechtsbeginselen zoals het verbod van willekeur in acht nemen (*Pand. B.*, Tw. *Noblesse*, nr. 49).

Hij dient er eveneens voor te waken, dat hij bij het uitoefenen van het recht tot adelen geen afbreuk doet aan de overige constitutionele regels en instel-lingen (*Pand. B.*, Tw. *Noblesse*, nr. 158; *Rép. P. Dr. B.*, Tw. *Noblesse*, nr. 41).

56 De Koning kan een door hem verleende adellijke titel in principe niet intrekken. Zulks zou immers het opleggen van een straf impliceren. Krachtens

de art. 9, 25 en 30 van de Grondwet kunnen straffen enkel door de wetgever en de rechter worden opgelegd (BRAAS, *La législation nobiliaire en Belgique*, blz. 135, nr. 140; *Pand. B.*, Tw. *Noblesse*, nr. 493).

Vanaf het ogenblik dat de Koning het toe- of erkenningsbesluit heeft ondertekend, wordt intrekking onmogelijk, zelfs indien de desbetreffende adelbrieven nog moeten worden gelicht (*Pand. B.*, Tw. *Noblesse*, nr. 495).

Niettemin neemt de rechtsleer aan dat de Koning in één enkel geval bevoegd is om tot intrekking over te gaan, namelijk wanneer de betrokkene valse documenten heeft voorgelegd op welker basis de adeldom werd verleend. Het beginsel *fraus omnia corrumpit* maakt in dit geval de intrekking mogelijk (BRAAS, *a.w.*, blz. 135, nr. 140; *Rép. P. Dr. B.*, Tw. *Noblesse*, nr. 32).

De valse documenten moeten evenwel gebruikt zijn vooraleer het Koninklijk besluit van toe- of erkenning van adeldom tot stand is gekomen (Luik, 26 februari 1931, *J. Liège*, 1931, blz. 113, *Pas.*, 1931, II, blz. 60; Brussel, 6 januari 1932, *J.T.*, 1932, blz. 21, *R. Dr. Pén.*, 1932, 271).

§ 3. Ministeriële medeondertekening

57 Artikel 64 van de Grondwet stelt dat geen enkele akte van de Koning gevolg kan hebben wanneer zij niet medeondertekend is door een minister die, daardoor alleen reeds, ervoor verantwoordelijk wordt. De grondwettelijke regel dat de Koning op politiek vlak nooit alleen handelt, is absoluut en geldt bij de uitoefening van alle machten die de Grondwet en de wetten aan het Staatshoofd toekennen (MAST, *Overzicht van het Belgisch grondwettelijk recht*, blz. 293, nr. 254).

De koninklijke besluiten waarbij de adellijke staat en titels worden toegekend of erkend, alsmede de open brieven die ter uitvoering daarvan worden verleend, moeten bijgevolg zijn voorzien van een ministeriële handtekening (BRAAS, *a.w.*, blz. 86, nr. 83).

58 Aangezien de adeldomsregeling als eerbewijs van protocollaire aard is en het ministerie van Buitenlandse Zaken van oudsher de protocollaire aangelegenheden regelt, zal de minister van Buitenlandse Zaken de besluiten van toe- of erkenning van adeldom medeondertekenen (BRAAS, *a.w.*, blz. 87, nr. 84).

AFDELING II

DE WETGEVER EN DE AELEDOMSREGELING

59 De wetgever is niet bevoegd in het vlak van de adeldomsregeling. Het tegendeel aanvaarden zou tot schending van de art. 25, 29 en 75 van de Grondwet leiden (ARENDE/DE RIDDER, *Législation héraldique de la Belgique*, blz. 116;

BRAAS, *La législation nobiliaire en Belgique*, blz. 61, nr. 47; ORBAN, *Le droit constitutionnel de la Belgique*, III, blz. 131, nr. 56; *Pand. B.*, Tw. *Séparation des pouvoirs*, nr. 59; Tw. *Noblesse*, nr. 41).

Het recht om iemand tot de adelstand te verheffen of om hem adellijke titels toe te kennen behoort, evenals het in artikel 73 van de Grondwet vervatte genaderecht, tot de strikt persoonlijke en absolute prerogatieven van de Koning (BRAAS, *a.w.*, blz. 62, nr. 47).

Andere koninklijke prerogatieven kunnen wel door de wetgever worden geregeld. Alsdan wordt in het desbetreffende grondwetsartikel met zoveel woorden allusie gemaakt op het wetgevend optreden. Blijkens artikel 74 van de Grondwet heeft de Koning het recht munt te slaan, ter uitvoering van de wet. Artikel 76 van de Grondwet verleent hem het recht om de militaire orden te verlenen, met inachtneming van wat de wet daaromtrent voorschrijft. Overeenkomstig artikel 66 van de Grondwet verleent hij de graden in het leger. De wetten die de uitoefening van dit laatste prerogatief regelen, moeten worden geacht ter uitvoering van artikel 118 van de Grondwet te zijn opgesteld. Artikel 118 luidt: „De wet bepaalt op welke wijze het leger wordt aangeworven. Zij regelt eveneens de bevordering, de rechten en de verplichtingen van de militairen.”

60 Het feit dat artikel 7 van de Wet van 6 augustus 1931 betreffende de parlementaire onverenigbaarheden bepaalt dat er van rechtswege een einde komt aan het mandaat van het parlamentslid dat adelbrieven ontvangt, kan niet worden beschouwd als een ongeoorloofde inmenging van de wetgever op dit gebied. Het artikel wil enkel verhinderen dat parlamentsleden tijdens hun mandaat adellijke titels zouden nastreven (BRAAS, *a.w.*, blz. 62, nr. 48; *Rép. P. Dr. B.*, Tw. *Noblesse*, nr. 74; zie verder, nr. 146).

61 De bepalingen van art. 248 van het Wetboek van Registratie-, Hypotheek- en Griffierechten en art. 154, § 2, van de Wet van 2 januari 1926 kunnen evenmin als een onrechtmatige inmenging worden beschouwd, daar zij van louter fiscale aard zijn en enkel de invordering van respectievelijk de registratie- en kanselarij-rechten beogen (BRAAS, *a.w.*, blz. 63, nr. 49).

AFDELING III

DE RECHTERLIJKE INSTANTIES EN DE ADELDOMSREGELING

62 De hoven en de rechtbanken kunnen zich niet uitspreken over aanvragen tot verlening van adeldom. Zij gaan hun bevoegdheden te buiten wanneer zij het recht op een adellijke titel erkennen ten behoeve van iemand aan wie de titel niet door het Staatshoofd is toegekend (Rb. Dinant, 1 december 1877, *Belg. Jud.*, 1885, 786 e.v.).

Zij eigenen zich ten onrechte bevoegdheden toe, indien zij naar aanleiding van een verzoek tot verbetering van een akte van de burgerlijke stand aan iemand

adellijke hoedanigheden toeschrijven die niet vooraf door de Koning zijn toegekend of erkend (BRAAS, *La législation nobiliaire*, blz. 128, nr. 133; *Pand. B.*, Tw. *Roi-Royauté*, nr. 269; *Rép. P. Dr. B.*, Tw. *Noblesse*, nr. 15; COLIN/CAPITANT, *Cours élémentaire*, I, blz. 373, nr. 365; AUBRY/RAU, *Cours de droit civil français*, I, blz. 212).

De koninklijke besluiten houdende toekenning of erkenning van adeldom ontsnappen aan iedere vorm van rechterlijke controle. De hoven en de rechtbanken kunnen die besluiten niet wijzigen of beoordelen op hun opportuniteit. Dit sluit niet uit dat de hoven en de rechtbanken zich overeenkomstig art. 107 G.W. kunnen onthouden geheel of gedeeltelijk toepassing te maken van koninklijke besluiten die in strijd met de Grondwet of de wettelijke bepalingen zijn uitgevaardigd. Dit zou bijvoorbeeld het geval zijn indien het toekennings- of erkenningsbesluit, in strijd met art. 6 G.W., voorrechten aan de begunstigde zou verlenen of indien de toekenning van een adellijke titel aanleiding zou geven tot een naamsverandering zonder dat de formaliteiten van de Wet van 11-21 *germinal* jaar XI in acht zijn genomen (BRAAS, *a.w.*, blz. 129, nr. 133).

De rechterlijke instanties zijn enkel bevoegd om de juridische consequenties te trekken uit de handelingen die de Koning inzake adeldom stelt. Dit betekent dat zij zich tot een interpretatie van de teksten van de koninklijke besluiten en adelbrieven dienen te beperken om middels de uitgedrukte of vermoede wil van het Staatshoofd de juiste draagwijdte ervan te bepalen naar aanleiding van een geschil dat hun ter beslissing is voorgelegd (BRAAS, *a.w.*, blz. 129, noot 5; *Rép. P. Dr. B.*, Tw. *Noblesse*, nr. 15).

63 Als de adellijke staat en de titel eenmaal op rechtsgeldige wijze, d.w.z. door de Koning, zijn verleend, verkrijgt de betrokkene een burgerlijk recht dat deel uitmaakt van de staat van de persoon (BRAAS, *a.w.*, blz. 126, nr. 132; *Pand. B.*, Tw. *Noblesse*, nr. 14; zie boven, nr. 70).

De rechterlijke macht is krachtens art. 92 G.W. bij uitsluiting bevoegd om beslissingen te treffen aangaande geschillen omtrent adellijke titels. De hoven en de rechtbanken treden alsdan op ter bescherming van de verleende titel (BELTJENS, *La constitution belge révisée*, art. 92 en 93, nr. 147; Luik, 9 mei 1878, *Pas.*, 1878, II, 246; Cass., 7 april 1927, *Pas.*, 1927, I, 194 met conclusie P. LELERCQ).

De hoven en de rechtbanken zijn bevoegd om zich uit te spreken omtrent betwistingen die het rechtsgeldig bezit van de adellijke staat of titel betreffen en om de juridische gevolgen van dat bezit te onderzoeken. Het komt echter uitsluitend aan de Koning toe om het feitelijk bestaan van de adellijke staat of titel vast te stellen en te controleren (DE SCHEEMAEKER, *Les titres de noblesse en France et dans les pays étrangers*, I, *Les Cahiers Nobles*, nr. 12).

64 De titelvoerder kan tegen de aanmatiging van zijn titel door derden optreden en bij de rechtbanken een vordering tot ophouding van de usurpatie

instellen. Ook wanneer de derde een zulkdanig gebruik van de adellijke titel maakt dat verwarring in de hand wordt gewerkt of afbreuk wordt gedaan aan het prestige van de titelvoerder, kan deze laatste zich tegen de aanmatiging verzetten (*Dall. Rép. Dr. Civ.*, III, Tw. *Noblesse*, nr. 80; en de er geciteerde Franse rechtspraak: Rb. Seine, 19 juni 1878, onder Parijs, 30 mei 1879, *Dall. pér.*, 1879, 2, 137; Rb. Le Mans, 5 februari 1896, onder Angers, 29 juni 1896, *Dall. pér.*, 1898, 2, 217 en onder Cass. fr., 10 november 1897, *Rec. Sirey*, 1899, 1, 337).

Een ieder die een wettig belang heeft kan een vordering instellen om misbruik van de adellijke titel te verhinderen. Een geldelijk belang is niet noodzakelijk. Een moreel belang volstaat. Zo zullen de titularissen van de familienaam waaraan de adellijke titel is toegevoegd, er niet zelden belang bij hebben om zich tegen de aanmatiging van de titel te verzetten (Cass. fr., 15 juni 1863, *Dall. pér.*, 1863, 1, 313; Cass. fr., 30 januari 1867, *Dall. pér.*, 1868, 1, 49; Cass. fr., 6 maart 1923, *Dall. pér.*, 1923, 1, 81 met noot SAVATIER; *Rec. Sirey*, 1924, 1, 177 met noot PERREAU). Anderzijds heeft ook de weduwe een wettig belang omdat het gebruik haar toelaat de naam van haar overleden echtgenoot te blijven dragen (W. PINTENS, *A.P.R.*, Tw. *Naam*, blz. 49, nr. 105).

65 Indien de edelman wiens titel ten onrechte door een derde werd gevoerd, hierdoor nadeel heeft geleden, kunnen de rechtbanken hem op grond van art. 1382 en 1383 B.W. schadevergoeding toekennen (BRAAS, *La législation nobiliaire en Belgique*, blz. 130, nr. 135; Parijs, 2 juli 1957, *Rec. Dall.*, 1958, 84).

Omgekeerd, kan degene van wie men het gebruik van zijn adellijke titel ten onrechte betwist, een vordering tot schadevergoeding instellen, indien hij door de betwisting schade heeft geleden (BRAAS, *a.w.*, blz. 130, nr. 135; Rb. Seine, 28 november 1869, *Dall. pér.*, 1870, 3, 25).

66 De geldigheid van een koninklijk besluit houdende toekenning of erkenning van adeldom kan op grond van art. 14 van de bij K.B. van 12 januari 1973 gecoördineerde wetten voor de Raad van State worden bestreden (MAST, *Overzicht van het Belgisch grondwettelijk recht*, blz. 344, nr. 301; R.v.St., de Wavrin, nr. 9454 van 8 juni 1962; zie nochtans H. VELGE, *La loi du 23 décembre 1946 instituant en Belgique le Conseil d'État*, blz. 112, nr. 73).

HOOFDSTUK IV

RECHTSAARD VAN DE ADELLIJKE TITEL

67 Het recht op een adellijke titel is een persoonlijkheidsrecht (*Pand. B.*, Tw. *Noblesse*, nr. 8 e.v.).

Op grond van het verband dat van oudsher tussen de adellijke titel en de heerlijkheid bestond, werd het recht op een adellijke titel door sommige auteurs als een zakelijk recht bestempeld (H. DE BAETS, *La querelle des noms*, blz. 81). Deze opvatting is achterhaald daar het verband sinds de Franse revolutie is weggevallen (*Pand. B.*, Tw. *Noblesse*, nr. 11).

68 De adellijke titel kan als een accessorium van de familienaam worden bestempeld, maar maakt geen deel uit van die naam. Het tegendeel werd nochtans lange tijd door de rechtspraak gevonnist (Luik, 9 mei 1878, *Pas.*, 1878, II, 245; *Belg. Jud.*, 1879, 1530; Rb. Verviers, 23 juni 1881, *Cl. et B.*, 1883, 422).

Alhoewel een adellijke titel bijdraagt tot de identificatie van de personen en hun familie, ligt de nadruk daarbij in hoofdzaak op het vererend element en minder op de afstamming en de identificatie zoals bij de familienaam het geval is (Parijs, 18 juli 1893, *Dall. pér.*, 1894, 2, 7; Cass. fr., 26 oktober 1897, *Rec. Sirey*, 1900, I, 356; C.E. 29 april 1910, *Dall. pér.*, 1912, 3, 73 met conclusie CORNEILLE).

In het arrest van 7 april 1927 geeft het Hof van Cassatie het verband tussen de familienaam en de adellijke titel weer als volgt: de adellijke titel blijft van de familienaam duidelijk onderscheiden, maar is er niettemin een vererend accessorium van dat evenzeer als de familienaam de afstamming en de familie van de betrokken persoon aanduidt (*Pas.*, 1927, I, 194 e.v. met conclusie P. LECLERCQ; zie eveneens BRAAS, *a.w.*, blz. 92, nr. 89; ORBAN, *Le droit constitutionnel de la Belgique*, III, blz. 130, nr. 56; DE PAGE, I, blz. 412, nr. 289; *Pand. B.*, Tw. *Noblesse*, nr. 17; PLANIOL, *Traité élémentaire*, I, blz. 179, nr. 426).

Voor het cassatiearrest van 7 april 1927 werd op uiteenlopende wijze gepoogd het intrinsiek verschil tussen het recht op de familienaam en het recht op de adellijke titel te belichten. Zo werd erop gewezen dat de overgang van de familienaam geschiedde overeenkomstig uniforme regels van burgerlijk recht. Wat de adellijke titels betrof stond het de Koning volkomen vrij om de overgang ervan in de adelbrieven naar goeddunken te regelen. Daarenboven voorzagen de artikelen 19 en 31, 3° Sw. in ontzetting of afzetting van de adellijke titels. Zelfs een strafrechtelijke veroordeling tot de doodstraf impliceerde nooit een intrekking van de familienaam (BRAAS, *La législation nobiliaire*, blz. 91-92, nr. 89; J. LAMEERE, *Titres et noms*, *Belg. Jud.*, 1883, 1553 e.v.; *Rép. P. Dr. Civ.*, III, Tw. *Noblesse*, nr. 18).

69 De Koning zou zijn bevoegdheid overschrijden door bij wijze van een adelbrief, een naamsverandering te verlenen. Geen enkel recht aangaande de naam kan uit de adelbrief worden geput (PINTENS, *A.P.R.*, Tw. *Naam*, blz. 57, nr. 121).

Een naamsverandering heeft geen invloed op adeldom of titels. De naamsverandering die b.v. uit de toevoeging van een partikel of voorvoegsel bestaat heeft geen enkel adelsrechtelijk gevolg.

Het partikel is geen teken van adeldom, ook niet wanneer het met een kleine letter wordt geschreven (PINTENS, *A.P.R.*, *Tw. Naam*, blz. 15, nr. 32 e.v.).

Men verliest weleens uit het oog dat het Nederlands eigen regels heeft voor het gebruik van hoofdletters of kleine letters in namen met voorzetsels en lidwoorden (J. RENKEMA, *Schrijfwijzer*, blz. 138).

De plaatsaanduidingen die somtijds bij een familienaam mogen worden gevoegd, wijzen evenmin op de adellijke staat (BRAAS, *a.w.*, blz. 95, nr. 93; *Pand. B.*, *Tw. Noblesse*, nr. 25).

De gevolgen van de adoptie en de wettiging door adoptie inzake naamsverandering staan los van deze inzake de overgang van adeldom op de geadopteerde of de door adoptie gewettigde persoon (zie verder, nr. 177 e.v.).

70 Als vererend accessorium van de familienaam dat er mede toe bijdraagt de identificatie van de persoon te bevorderen, kan de adellijke titel worden beschouwd als element van de staat van de persoon. Dit houdt in dat de Belgische nobiliteitsregeling overeenkomstig artikel 3, derde lid, B.W. op de Belgische edelman van toepassing zal blijven wanneer hij zich op buitenlands grondgebied bevindt, behoudens indien de openbare orde van het vreemde land zich daartegen verzet (zie verder, nr. 157).

71 Als element van de staat van de persoon is de adellijke titel van openbare orde. Deze verzet er zich tegen, dat adellijke titels het voorwerp uitmaken van enige vorm van transactie of overeenkomst, zelfs onder leden van een zelfde familie. Zij kunnen niet worden verkregen of verloren door verjaring (BRAAS, *a.w.*, blz. 93, nr. 91; *Pand. B.*, *Tw. Noblesse*, nr. 15; H.L. BRIN, *La survie des titres de noblesse dans le droit moderne*, *Rev. Trim. Dr. Civ.*, 1969, blz. 224).

De titularis van een adellijke titel kan niet zelf de wijze van overgang van zijn titel, bepaald in de adelbrieven, veranderen door een daarmee tegenstrijdige testamentaire bepaling of schenking onder de levenden. Zelfs in het geval waarin de titelvoerder van de titel afziet, zal de overgang geschieden alsof de titularis ervan is overleden en zullen de bepalingen van de adelbrieven ter zake gelding hebben (*Artikel 234 Jur. R.v.A.*, in ARENDT/DE RIDDER, *Législation héraldique de la Belgique*, blz. 419; *Rép. P. Dr. B.*, *Tw. Noblesse*, nr. 84; zie verder, nr. 138).

72 De adellijke staat en de titels zijn niet verhandelbaar (*Artikel 235 Jur. R.v.A.*, in ARENDT/DE RIDDER, *a.w.*, blz. 419; BRAAS, *La législation nobiliaire en Belgique*, blz. 93, nr. 91; *Pand. B.*, *Tw. Noblesse*, nr. 15).

Een persoon miskent de eigenheid van zijn adellijke titel, wanneer hij deze met louter commercieel oogmerk in een handelsvennootschap inbrengt en tot onderdeel van een handelsmerk bestemt (*Dall. Rép. Dr. Civ.*, III, *Tw. Noblesse*, nr. 78).

73 Als de open brieven van toekenning of erkenning van de adellijke staat of titel eenmaal zijn gelicht, verkrijgt de betrokkene een recht van eigendom op de adellijke titel dat erga omnes gelding heeft (BRAAS, *a.w.*, blz. 91, nr. 88;

ORBAN, *Le droit constitutionnel*, III, blz. 132, nr. 56; *Pand. B.*, Tw. *Noblesse*, nr. 303). Hij mag zich tegen de aanmatiging van zijn titel door derden verzetten (zie boven, nr. 64).

Artikel 230 Sw. straft met een geldboete van tweehonderd frank tot duizend frank, hij die in het openbaar een adellijke titel aanneemt die hem niet toekomt (zie verder, nr. 213).

74 De titularis van een adellijke titel heeft het recht deze in alle verrichtingen van het openbaar en privaat leven te gebruiken. Blijkens artikel 1 van het K.B. van 26 januari 1822 zijn de hoven en rechtbanken verplicht in hun beslissingen de adellijke titels te vermelden (zie verder, nr. 223). Miskenning van deze verplichting levert geen grond tot cassatie op, daar het niet gaat om een substantiële of een op straffe van nietigheid voorgeschreven vorm (BRAAS, *a.w.*, blz. 115, nr. 121).

75 Als vererend accessorium van de familienaam dat ertoe bijdraagt de identificatie van de persoon te bevorderen, moet in de akten van de burgerlijke stand van de adellijke titel melding worden gemaakt (*Artikel 245 Jur. R.v.A.*, in ARENDT/DE RIDDER, *Législation héraldique de la Belgique*, blz. 420; BRAAS, *a.w.*, nr. 128, blz. 121; L. STICHELBAUDT, *La mention dans les actes de l'état civil des titres de noblesse et autres qualifications nobilitaires*, *R. Adm.*, 1960, 173 e.v.; *Pand. B.*, Tw. *Actes de l'état civil*, nrs. 137-142; Cass., 7 april 1927, *Pas.*, 1927, I, 194; Luik, 9 mei 1878, *Pas.*, 1878, II, 245; Gent, 22 november 1928, *Belg. Jud.*, 1929, 113; Rb. Brugge, 7 oktober 1936, *R.W.*, 1936-1937, 867; anders: GIRON, *Dictionnaire*, Tw. *Noblesse*, II, nr. 8; GIRON, *Le droit administratif de la Belgique*, II, blz. 102, nr. 1160; Brussel, 26 mei 1885, *Pas.*, 1885, II, 238; Gent, 30 oktober 1886, *Pas.*, 1887, II, 36; Brussel, 16 mei 1923, *Pas.*, 1923, II, 93).

De adellijke titel wordt tussen de laatste voornaam en de familienaam van de betrokkene ingevoegd (ROLAND/WOUTERS, *Guide pratique de l'officier de l'état civil*, blz. 35, nr. 88; F. BALLION, in *Traité de l'état civil*, I, *Les relations internes*, blz. 115, nr. 247; zie ook, omzendb. Min. van Just. van 28 februari 1962, *Rec. just.*, 1962, blz. 46).

In het Frans wordt evenwel de titel *écuyer* uitzonderlijk na de familienaam geplaatst (zie boven, nr. 11).

76 De edelman mag de ambtenaar van de burgerlijke stand verzoeken om tot opneming van de titel in diens akten over te gaan, mits de betrokkene vooraf het rechtsgeldig bestaan van zijn titel heeft bewezen. Indien de opneming uitblijft, kan hij de procedure tot verbetering van de akte instellen. Daartoe zal hij een verzoekschrift indienen bij de rechtbank van eerste aanleg van het arrondissement waarin de akte is verleden (BRAAS, *La législation nobiliaire*, blz. 119, nr. 125; ROLAND/WOUTERS, *Guide pratique*, blz. 45, nr. 119; BALLION, in *Traité de l'état civil*, I, *Les relations internes*, blz. 116, nr. 249; *Dall. Rép. Dr. Civ.*, III, Tw. *Noblesse*, nr. 75; Cass., 7 april 1927, *Pas.*, 1927, I, 194; Rb. Gent, 28 oktober 1959, *R. Crit. J.B.*, 1961, 467; *J.T.*, 1960, 689; Rb. Luik, 10 november 1972, *Pas.*, 1973, III, 2).

Op deze regel wordt uitzondering gemaakt bij erkenning van bepaalde oude adellijke titels met grond- of plaatsaanduiding die dateren uit de periode vóór 1795, zo bijvoorbeeld titels als: Prins de Merode, Markies van Westerloo, Prins van Rubempré en Grimberghe. Het cumulatieverbod heeft trouwens onder vroegere regimes niet steeds bestaan: het Keizerlijk decreet van 4 juni 1809 stond bijvoorbeeld cumulatie van adellijke titels toe, mits aan een aantal voorwaarden was voldaan (BRAAS, *a.w.*, blz. 71, nr. 58).

83 Adellijke gunsten zijn aan de betrokkene persoonlijk toegekend, of zijn overerfelijk gesteld. Het is een traditie geworden in België dat alle afstammelingen van de betrokkene, zonder onderscheid van kunne, toegelaten worden tot de adelstand, mits zij zijn voortgesproten of zullen voortspruiten uit een wettig huwelijk.

Dit is niet het geval met de adellijke titel. Voor zover de titel niet louter uit aanmerking van de persoon is verleend, zal hij over het algemeen volgens het mannelijk eerstgeboorterecht overgaan. Veel hangt af van de bepalingen van het toekenningsbesluit en de open brieven die erop volgen. De Koning is hierbij door geen enkele regel gebonden. Niets belet hem om de overerfelijkheid van de titel ten gunste van alle afstammelingen, zonder onderscheid van kunne, te verlenen (zie verder, nr. 167 e.v.).

Het K.B. van 14 juni 1876 bepaalt de draagwijdte van de overgang van de overerfelijke adellijke titels volgens mannelijk eerstgeboorterecht (ARENDD/DE RIDDER, *a.w.*, blz. 383).

AFDELING II

ERKENNING VAN AEELDOM

84 Bij de erkenning gaat het erom de adellijke staat of de titels die onder een vorig regime gelding hadden, in ere te herstellen.

Het zij herhaald, dat de adelstand alsmede alle bestaande titels bij de Decreten van 19-23 juni 1790 en 27 september-16 oktober 1791 werden afgeschaft. Noch onder het regime van het Koninkrijk der Verenigde Nederlanden, noch onder vigeur van de Belgische Grondwet werden zij van rechtswege teruggeschonken aan de betrokkenen of aan hun familie. Daarentegen hebben de adellijke staat en de titels die koning Willem I heeft toegekend en erkend van 1815 tot 1830, ten volle hun gelding behouden (zie boven, nr. 48).

85 Evenals de toekenning hangt de erkenning volledig af van de wil van de Koning. Zij maakt steeds een gunst uit en nooit een recht (*Artikel 179 Jur. R.v.A.*, in ARENDT/DE RIDDER, *a.w.*, blz. 414; BRAAS, *La législation nobiliaire*, blz. 75, nr. 64; ORBAN, *Le droit constitutionnel*, III, blz. 132, nr. 56; *Rép. P. Dr. B.*, Tw. *Noblesse*, nrs. 27 en 28; *Pand. B.*, Tw. *Titre de noblesse*, nr. 38).

De Koning kan weigeren tot erkenning over te gaan, indien de betrokkene onwaardig is om tot de adelstand toe te treden of indien hij zich in enigerlei toestand bevindt die onverenigbaar is met het bezit van adellijke titels. Zelfs indien het verzoek tot erkenning met de nodige bewijsstukken wordt gestaafd, behoort het tot de bevoegdheid van de Koning om vrij de motieven te beoordelen op basis waarvan een erkenning kan worden toegestaan of geweigerd (BRAAS, *a.w.*, blz. 75, nr. 64; *Pand. B.*, Tw. *Noblesse*, nr. 55).

De erkenning van adeldom ten behoeve van een tak van een bepaalde familie houdt geen impliciete erkenning ten gunste van een andere tak in. Evenmin is de Koning tot erkenning van de andere familietak gehouden (*Artikel 181 Jur. R.v.A.*, in ARENDT/DE RIDDER, *a.w.*, blz. 414; BRAAS, *a.w.*, blz. 76, nr. 66; *Pand. B.*, Tw. *Noblesse*, nr. 55).

Voor de verwerping van een verzoek tot erkenning is geen koninklijk besluit nodig. De minister van Buitenlandse Zaken blijft binnen zijn bevoegdheid door te beslissen dat onvoldoende bewijsmateriaal voorhanden is (R.v.St., 8 juni 1962, de Wavrin, nr. 9454, *Pas.*, 1963, IV, 48; *R. Adm.*, 1962, 200; *Rec. J. Dr. Adm.*, 1962, 262).

86 Evenals de toekenning geschiedt de erkenning doorgaans op verzoek van de belanghebbende. Uitzonderlijk is zij een gevolg van een initiatief van de Koning die op deze wijze de door de begunstigde gepresteerde uitzonderlijke diensten wil belonen. Dan moet in de open brieven een speciale formule worden gebezigd waarin van de *motu proprio* verlening melding wordt gemaakt (*Artikel 223 Jur. R.v.A.*, in ARENDT/DE RIDDER, *a.w.*, blz. 418; zie verder, nr. 130).

De aanvraag tot erkenning moet voor advies door de Raad van Adel worden onderzocht op grond van artikel 4 van het K.B. van 6 februari 1844 (zie verder, nr. 99 e.v.).

Het verzoekschrift tot erkenning dient vergezeld te gaan van de nodige bewijsstukken. De adeldom van de voorvaderen op wier afstamming men zich beroept, zal slechts uitzonderlijk blijken uit adelbrieven en andere authentieke documenten. Niet zelden zal de erkenning steunen op indicaties en vermoedens die overeenkomstig de bewoordingen van art. 1353 B.W. gewichtig, bepaald en met elkaar overeenstemmend moeten zijn (BRAAS, *a.w.*, blz. 77, nr. 67).

87 De erkenning van adeldom heeft geen terugwerkende kracht. Zij heeft slechts gevolgen vanaf de ondertekening en registratie van de open brieven bij de Raad van Adel. Hij die gebruik maakt van een adellijke titel voordat deze in de open brieven is erkend, kan met toepassing van artikel 230 Sw. strafrechtelijk worden vervolgd (BRAAS, *a.w.*, blz. 78, nr. 69; *Rép. P. Dr. B.*, Tw. *Noblesse*, nr. 29; *Pand. B.*, Tw. *Noblesse*, nr. 53).

88 Het onderscheid tussen toekenning en erkenning heeft geen juridische grondslag. Het wordt ingegeven door overwegingen van sentimentele aard. Een erkenning roept meer luister op dan een toekenning, daar het veelal gaat om fami-

lies wier stamboom vele eeuwen teruggaat en wier naam verbonden blijft aan roemrijke gebeurtenissen uit vervlogen tijden (BRAAS, *a.w.*, blz. 78, nr. 68).

De toegekende adellijke titels hebben hetzelfde rechtskarakter als de erkende titels. Toekenning en erkenning hebben dezelfde gevolgen. Daaruit wordt afgeleid dat degene aan wie een adellijke titel is toegekend, niet om de erkenning van dezelfde titel kan verzoeken al kan hij bewijzen dat de titel reeds door zijn voorvaderen werd gevoerd (*Pand. B.*, Tw. *Noblesse*, nr. 53).

In de praktijk worden verzoeken tot erkenning van adeldom nochtans aangenomen, zelfs wanneer aan de verzoeker reeds adeldom is toegekend. De verklaring daarvan is gelegen in het feit dat een erkenning de reden van de gunst aanduidt, te weten een reeds onder het Ancien régime bestaande adellijke status.

AFDELING III

INLIJVING BIJ DE ADEL

89 De vreemdeling die tot Belg wordt genaturaliseerd, is niet gemachtigd in ons land de in het buitenland verkregen adellijke prerogatieven te voeren zonder toestemming van de Koning. Men spreekt in dit verband van een inlijving of opneming in de Belgische adel. Het betreft hier een variante van de toekenning, daar de Koning in feite nieuwe adellijke titels verleent (*Artikel 324 Jur. R.v.A.*, in ARENDT/DE RIDDER, *a.w.*, blz. 428; zie verder, nr. 157 e.v.).

AFDELING IV

ADELSBELEID VAN 1951 TOT 1980

90 Onder de regering van koning Boudewijn vonden, van 1951 tot 1980, 330 verheffingen tot de adelstand plaats, waarvan 143 met de titel van ridder of een hogere titel. 27 tot Belg genaturaliseerde vreemdelingen werden bij de Belgische adel ingelijfd, van wie er 10 met een titel toegelaten werden (2 prinses, 3 graven, 4 baronnen en 1 ridder).

Aan 217 personen die reeds tot de adel behoorden werd een hogere titel verleend. Deze titels zijn verdeeld als volgt: 2 prinses, 45 graven, 13 burggraven, 113 baronnen, 44 ridders.

Voor de beschouwde periode is de verdeling van het totaal aantal verleende titels de volgende:

Prins: 4, waarvan 2 inlijvingen bij de Belgische adel;

Graaf: 51, waarvan 6 titels gelijktijdig verleend met de adeldom;

Burggraaf: 18, waarvan 5 titels gelijktijdig verleend met de adeldom;

Baron: 184, waarvan 71 titels gelijktijdig verleend met de adeldom;

Ridder: 103, waarvan 59 titels gelijktijdig verleend met de adeldom;

Jonkheer: 187 personen werden tot de adelstand verheven zonder dat hun in de adelsbrieven een adellijke titel werd verleend. Bijgevolg mogen zij de titel van jonkheer voeren (zie boven, nr. 10) (Inlichtingen, Ministerie van Buitenlandse Zaken, Dienst voor de Adel).

HOOFDSTUK II

VORMEN

AFDELING I

INLEIDING

91 Aanvragen tot toekenning of erkenning van de adellijke staat en titel dienen aan de Koning te worden gericht. De nodige bewijsstukken moeten aan het ministerie van Buitenlandse Zaken worden overgemaakt. Indien de Dienst voor de Adel, die bij dat ministerie is opgericht, het dossier volledig acht, doet hij het aan de Raad van Adel voor advies toekomen, voor zover het om een verzoek tot erkenning van adeldom gaat.

Er bestaat geen rechtstreeks verband tussen verlening van adeldom op verzoek en het voorafgaand advies van de Raad van Adel. Daarenboven kan de consultatieve commissie, die bij K.B. van 31 januari 1978 is opgericht, ook verzoeken tot verlening onderzoeken bij toepassing van art. 3 van het K.B.

De Raad van Adel oefent zijn adviesbevoegdheid enkel uit:

— voordat de adellijke gunst is verleend inzake verzoeken tot erkenning;
— nadat het koninklijk besluit van verlening van adeldom is tot stand gekomen. De Raad geeft dan advies inzake het opstellen van de adelbrieven en het ontwerp van het wapen en dit zowel in geval van erkenning als in geval van toekenning (zie verder, nr. 100 e.v.).

De Raad van Adel geeft eveneens advies inzake opneming in de Belgische adel (zie verder, nr. 101).

Het aan de Koning gerichte verzoekschrift moet het mogelijk maken de aard van de beoogde adellijke gunst nader te bepalen en van eventueel reeds bestaande adellijke titels van de betrokkene kennis te krijgen (*Pand. B.*, Tw. *Noblesse*, nr. 333).

92 De adellijke staat alsmede de adellijke titels worden verleend bij koninklijk besluit. In dit besluit wordt de betrokkene verzocht zich op het kabinet van de minister van Buitenlandse Zaken aan te melden, ten einde er zijn open brieven in ontvangst te nemen. In dit stadium is de adellijke gunst verleend en heeft de persoon in kwestie hierop een recht (BRAAS, *a.w.*, blz. 81, nr. 73; *Pand. B.*, Tw. *Noblesse*, nr. 335 en 344).

Het koninklijk besluit houdende toekenning of erkenning van adellijke staat of titel heeft slechts rechtsgevolgen vanaf het ogenblik dat de begunstigde de open brieven heeft gelicht. Pas dan kan hij ten volle het recht genieten dat hem werd verleend.

93 Het desbetreffende koninklijk besluit moet niet bekendgemaakt worden in

het *Belgisch Staatsblad*, daar het voor de algemeenheid der burgers van alle belang is ontbloot. Art. 4, § 2, van de Wet van 28 februari 1845 heeft in de adelsrechtelijke praktijk geen toepassing gekregen. Het schreef de publikatie voor in het *Belgisch Staatsblad* van koninklijke besluiten die geen algemeen belang vertonen, binnen een maand na de datum van ondertekening. Daarentegen schrijft art. 2 van het K.B. van 26 januari 1822 een bijzondere wijze van bekendmaking voor in de vorm van periodieke lijsten van namen van edelen, die in het *Belgisch Staatsblad* worden gepubliceerd (*Artikel 301 Jur. R.v.A.*, in ARENDT/DE RIDDER, *a.w.*, blz. 426; *Pand. B.*, Tw. *Noblesse*, nr. 370).

De koninklijke besluiten waarbij adellijke gunsten worden verleend aan parlementsleden of aan personen die zich voor de wetgevende kamers verkiesbaar hebben gesteld, dienen bij wijze van uitzondering overeenkomstig art. 4, § 2, van de Wet van 28 februari 1845, binnen een maand na hun ondertekening, in het *Belgisch Staatsblad* te worden gepubliceerd. Dit moet de kiezer in de gelegenheid stellen zich uit te spreken over de onafhankelijkheid van hun vertegenwoordigers t.o.v. de uitvoerende macht (*Pand. B.*, Tw. *Noblesse*, nr. 376).

94 Om rechtsgevolgen te doen ontstaan moeten zowel de toekenning als de erkenning twee opeenvolgende en wel onderscheiden handelingen omvatten.

1) Een koninklijk besluit waarbij aan de betrokkene machtiging wordt gegeven om de open brieven (adelbrieven) te lichten.

2) Het lichten van de open brieven door de betrokkene in het ministerie van Buitenlandse Zaken.

In de rechtsgeleerde literatuur wordt het lichten van de adelbrieven omschreven als een substantieel vormvereiste zonder hetwelk het verlenen van adeldom onmogelijk is. Blijkens art. 267 van de Jurisprudentie van de Raad van Adel vormen zij de enige en definitieve titel van het bezit van de adellijke staat. Het toekennings- of erkenningsbesluit zelf maakt volgens hetzelfde artikel geen substantiële vorm uit.

Met enige nuancering kan worden gesteld, dat het koninklijk besluit aan de betrokkene een wettelijke titel verleent zonder meer en dat het lichten van de open brieven hem toelaat van die titel werkelijk het genot te hebben.

Indien de begunstigde overleden is voordat hij de adelbrieven heeft gelicht, is het koninklijk besluit waarbij hem de adellijke gunsten zijn verleend, nietig (zie verder, nr. 122).

AFDELING II

RAAD VAN ADEL

§ 1. Organisatie

95 Bij K.B. van 26 september 1843 werd een consultatieve commissie voor het onderzoek van de adellijke titels en van de aanvragen tot erkenning van adeldom

opgericht. Het K.B. van 6 februari 1844 heeft dat besluit grondig gewijzigd. Niet enkel heeft het K.B. aan de Raad van Adel zijn definitieve benaming geschonken, het heeft ook de organisatie ervan ten gronde gewijzigd (*Pasin.*, 1844, 57).

Bij Besluit van 24 juni 1814 was in de Verenigde Provinciën der Nederlanden een Hoge Raad van Adel opgericht. De samenstelling en bevoegdheid ervan werden in een besluit van dezelfde datum geregeld. Dit instituut vertoonde veel gelijkenis met de in 1844 opgerichte Raad van Adel (ARENDD/DE RIDDER, *Législation héraldique de la Belgique*, blz. 276).

Artikel 1 van het Besluit van 24 juni 1814 luidde: „Het voor dezen Staat opterigten Collegie van Heraldie zal den tytel voeren van Hooge Raad van Adel”. Dit artikel ligt aan de oorsprong van de benaming Raad van Adel die tot op heden wordt gehanteerd. Alhoewel in de laatste alinea van het verslag aan de Koning, dat het K.B. van 31 januari 1978 vergezeld, van „heraldische Raad” wordt gewaagd gebiedt een traditie van ettelijke decennia om de Nederlandstalige benaming Raad van Adel te blijven bezigen, ook al leunt de term „heraldische Raad” dichter aan bij de daarmee corresponderende benaming in de Franse taal (zie *Vragen en antwoorden, Senaat, 1977-1978*, blz. 1623).

96 In Nederland is de bij K.B. van 24 juni 1814 opgerichte Hoge Raad van Adel blijven functioneren. Hij oefent er tot op heden uitsluitend een adviesbevoegdheid uit. Hij geeft de minister van Binnenlandse Zaken raad in alle adelszaken en hij verricht de daaruit voortvloeiende verdere werkzaamheden. Hij is belast met het beheer van het Register van de Nederlandse Adel en hij houdt de filiatierregisters bij.

De Hoge Raad adviseert de minister van Binnenlandse Zaken inzake de samenstelling en de wijziging der wapens van publiekrechtelijke lichamen. Hij adviseert de besturen van publiekrechtelijke lichamen inzake de samenstelling van door hen gewenste vlaggen. Hij geeft de minister van Justitie raad i.v.m. verzoeken tot verandering van adellijke geslachtsnamen of toevoeging van adellijke namen, namen van heerlijkheden, ridderhofsteden e.d., zowel aan adellijke als aan niet adellijke geslachtsnamen. Hij adviseert de minister van Marine aangaande de samenstelling van emblemen voor oorlogsschepen en dienstinstellingen aan de wal. Meer algemeen verstrekt de Hoge Raad advies en voorlichting op genealogisch en heraldisch gebied (G.A.M. RUYSS DE BEERENBROUCK, *Uit de geschiedenis van de Hoge Raad van Adel*, in *De Hoge Raad van Adel. Geschiedenis en werkzaamheden*, blz. 97).

97 De Raad van Adel bestaat uit zeven vaste leden met stemrecht en een griffier met raadgevende stem. Zij worden benoemd door de Koning op voorstel van de minister van Buitenlandse Zaken. Het zijn meestal edellieden. De Raad kiest uit zijn midden een voorzitter die zijn functies voor de duur van één jaar uitoefent. Hij is herkiesbaar. Er worden twee tot vier plaatsvervangende leden aangewezen.

98 De beraadslagingen van de Raad van Adel geschieden onder leiding van de voorzitter. Indien deze afwezig is, wordt zijn taak waargenomen door het oudstbenoemde lid. Alhoewel de besluiten van de Raad van louter adviserende aard

zijn nemen zij de vorm aan van gemotiveerde beslissingen. Zij worden doorgaans getroffen op basis van het verslag dat één der raadsleden omtrent het verzoek heeft opgemaakt. De besluiten moeten, om rechtsgeldig te zijn, worden genomen in aanwezigheid van ten minste vijf raadsleden die allen aan de beraadslagingen hebben deelgenomen. De meerderheid der uitgebrachte stemmen is vereist. Bij staking van stemmen is de stem van de voorzitter beslissend.

De griffier heeft enkel raadgevende stem. Doorgaans wordt de functie van griffier door het hoofd van de Dienst voor de Adel bij het ministerie van Buitenlandse Zaken waargenomen. De griffier is ermede belast de notulen van de vergaderingen op te stellen en te bewaren. Samen met de voorzitter ondertekent hij de notulen van de vergaderingen (BRAAS, *La législation nobiliaire en Belgique*, blz. 78, nr. 70).

Het huishoudelijk reglement van de Raad van Adel dateert van 11 december 1845 (ARENDDT/DE RIDDER, *a.w.*, blz. 370).

§ 2. Taak en bevoegdheid

99 De Raad van Adel heeft bij uitstek een adviesbevoegdheid inzake erkenning van de adellijke staat en de titel (R.v.St., 8 juni 1962, de Wavrin, nr. 9454; *Pas.*, 1963, IV, 48; *R. Adm.*, 1962, 200; *Rec. J. Dr. Adm.*, 1962, 262).

In de praktijk zal de Raad worden geraadpleegd telkens wanneer de minister van Buitenlandse Zaken verzocht wordt aan het Staatshoofd een verslag voor te leggen nopens een erkenning van adeldom. Hierbij gaat hij eventueel het bestaan van de adellijke staat na bij degene die om een uitbreiding van zijn titel tot andere familieleden verzoekt of die in het buitenland overhandigde adelbrieven erkend wenst te zien. Nochtans zij opgemerkt dat krachtens art. 2 van het K.B. van 30 april 1853 de in het buitenland aan Belgen verleende adellijke titels niet langer meer worden erkend (ARENDDT/DE RIDDER, *a.w.*, blz. 129; BRAAS, *a.w.*, blz. 143, nr. 146).

De voorzitter van de Raad van Adel wijst een verslaggever aan. Om diens onafhankelijkheid te bevorderen zal zijn naam niet aan de belanghebbenden worden meegedeeld. Zodra de Raad inzake de erkenning een beslissing heeft getroffen, wordt de minister van Buitenlandse Zaken daarvan op de hoogte gebracht.

Het komt niet aan de Raad van Adel toe om de uiteindelijke beslissing inzake een erkenning te nemen, maar wel aan de minister van Buitenlandse Zaken. De Raad blijft echter binnen zijn bevoegdheid door te stellen dat een titel twijfelachtig is (R.v.St., 8 juni 1962, *t.a.p.*).

100 De Raad van Adel geeft advies in verband met de open brieven die volgen op zowel een toekennings- als een erkenningsbesluit, en dit onverschillig of de adeldom op initiatief van de Koning dan wel op verzoek van de betrokkene is verleend. Het ministerie van Buitenlandse Zaken zal daartoe een afschrift van het desbetreffende K.B. aan de Raad overmaken opdat deze zijn opmerkingen aangaande het ontwerp van adelbrief, het wapen en andere uitvoeringsmaatregelen kan maken.

101 Inzake erkenning van adeldom zal de Raad van Adel zijn advies geven voordat de Koning door middel van een koninklijk besluit is opgetreden. Hij zal nagaan of de betrokkene rechtsgeldige open brieven kan voorleggen. Bij gebreke daarvan zal de betrokkene dienen te bewijzen dat hij afstamt van een aloude adellijke familie (*noblesse de race*) of van een familie waarvan ten minste de laatste vier geslachten die vóór 1795 leefden volgens de openbare opinie als adellijk doorgingen. Ook indien de verzoeker bewijst dat één zijner voorvaders voor de Franse revolutie op erfelijke wijze een adelende functie heeft bekleed, kan de Raad van Adel gunstig adviseren nopens een aanvraag tot erkenning (zie boven, nr. 28).

Wat betreft de opneming in de Belgische adel van personen die oorspronkelijk een vreemde nationaliteit bezaten doch die door naturalisatie Belg zijn geworden of afstammen van een vreemdeling die Belg is geworden, zal de Raad van Adel de rechtsgeldigheid van de in het land van herkomst uitgereikte adellijke titel onderzoeken. Dit zal hij doen overeenkomstig de in het desbetreffende land geldende wettelijke bepalingen (*Pand. B.*, Tw. *Noblesse*, nr. 100).

Bij toekenning van adeldom zal de Raad van Adel enkel tussenkomen bij de redactie van de open brieven t.t.z. nadat de Koning de adellijke staat of titel reeds bij koninklijk besluit heeft toegekend en de wijze van overgang ervan heeft vastgesteld. De Raad zal overeenkomstig de voorschriften van het K.B. de open brieven voorbereiden door o.a. wapenschild en wapenspreuk nauwkeurig te beschrijven.

102 De Raad van Adel houdt de stamlijst der edellieden bij (liste *matri-cule des nobles*), en zorgt ervoor dat de adelbrieven in een register worden opgetekend en in duplo worden bijgehouden. Hij verschaft op aanvraag certificaten aangaande de afstamming en het wapen. Deze certificaten moeten worden ondertekend door alle raadsleden die aan de desbetreffende beraadslagingen hebben deelgenomen alsmede door de griffier. Geen enkel document dat aan de Raad toebehoort kan aan derden worden meegedeeld zonder schriftelijke toelating hiertoe vanwege de minister van Buitenlandse Zaken. Meer in het algemeen kan worden gesteld dat de Raad van Adel, benevens de opgesomde werkzaamheden, adviezen geeft omtrent alle vraagstukken die hem worden voorgelegd en die de uitvoering van artikel 75 van de Grondwet betreffen.

103 De Raad van Adel heeft een louter consultatieve bevoegdheid. Hij kan geen bindende adviezen geven: de Koning handelt bij het eigenlijk verlenen van adeldom zonder bemoeiing van de Raad. De adviezen die hij in dat opzicht inwint, betreffen eerder het administratieve aspect van de procedure. Door de Raad te consulteren verkrijgt de Koning zekerheid omtrent het bestaan van vroegere adeldom bij de verzoeker of diens familie en kan hij de gegrondheid van hun beweegredenen beter beoordelen alvorens over te gaan tot erkenning (BRAAS, *a.w.*, blz. 80, nr. 71; BELTJENS, *La constitution belge révisée*, II, blz. 409, nr. 13; GIRON, *Le droit administratif*, II, blz. 107, nr. 1161).

104 De verslagen, de notulen van de vergaderingen en de gemotiveerde

adviezen die de Raad van Adel sinds 1844 heeft nagelaten, zijn verrijkend voor de kennis van de adellijke gebruiken, zowel vanuit historisch als vanuit juridisch oogpunt. Alhoewel de Raad van Adel geen enkele rechtsprekende bevoegdheid in contentieuze aangelegenheden heeft en zich voor het uitbrengen van zijn adviezen enkel een oordeel dient te vormen over de overgelegde bewijsstukken die een aanvraag tot erkenning moeten staven, wordt in de rechtsleer de benaming *Jurisprudentie van de Raad van Adel* gehanteerd voor het geheel van de uitgebrachte adviezen.

ARENDE en DE RIDDER zijn erin geslaagd deze *Jurisprudentie van de Raad van Adel* te coördineren (*Législation héraldique de la Belgique*, blz. 393 e.v.).

AFDELING III

CONSULTATIEVE COMMISSIE

§ 1. Organisatie

105 In het *Belgisch Staatsblad* van 26 mei 1978 (err. *Stbl.*, 26 juli 1978) is onder meer opgenomen het K.B. van 31 januari 1978 houdende oprichting van een consultatieve commissie voor het toekennen van adellijke gunsten. Werd voorheen adeldom doorgaans op verzoek van de belanghebbende verleend, en slechts uitzonderlijk ambtshalve door de Koning, het K.B. beoogt meer initiatief van de uitvoerende macht in dat vlak (E. HAMOIR, *La qualité nobiliaire en Belgique et ses perspectives selon l'arrêté royal de 31 janvier 1978*, *Hidalguia*, 1979, 205 e.v.; J. EECKHOUT, *Le statut de la noblesse, l'arrêté royal du 31 janvier 1978*, *J.T.*, 1979, 732; M. VAN DAMME, *De juridische grondslagen van de nobilitaire regeling in België*, *R.W.*, 1979-1980, 1317 e.v.).

Het K.B. van 31 januari 1978 heft het adviescomité op dat bij ministerieel besluit van 14 mei 1934 was ingesteld. De nadere organisatie en werking van de commissie worden door de minister van Buitenlandse Zaken geregeld. Deze heeft op 2 december 1980 het huishoudelijk reglement van de consultatieve commissie goedgekeurd.

106 De commissie is samengesteld uit ten hoogste veertien leden door de Koning benoemd uit diverse, en bijgevolg ook niet adellijke, sociale milieus, op voordracht van de minister tot wiens bevoegdheid de Buitenlandse Zaken behoren. Zij telt evenveel Nederlandstaligen als Franstaligen.

Art. 4 van het K.B. van 31 januari 1978 heeft het over „leden van de Nederlandse taalgroep” en „leden van de Franse taalgroep”. De afdeling Wetgeving van de Raad van State heeft er in haar advies over het K.B. op gewezen dat het gebruik van deze bewoordingen in de praktijk aanleiding kan geven tot verwarring. Zij laat opmerken dat sommige wetteksten en zelfs een aantal Grondwetteksten melding maken van het begrip „taalgroep”, doch dat die

teksten aan de burgers de maatstaven ter hand stellen om uit te maken tot welke taalgroep zij behoren of althans bepalen dat die maatstaven naderhand zullen worden vastgesteld.

Als voorbeeld kunnen de bij K.B. van 18 juli 1966 gecoördineerde wetten op het gebruik van de talen in bestuurszaken worden aangehaald. In art. 21, § 7, is er sprake van „taalgroepen”. Het artikel heeft betrekking op het personeel van de besturen van de gemeenten van Brussel-Hoofdstad en van de aan die gemeenten ondergeschikte publiekrechtelijke besturen. Art. 21, § 1, bepaalt de maatstaven om uit te maken tot welke taalgroep een personeelslid behoort.

Voor de burgers bestaat er echter geen algemene wetsbepaling die een maatstaf aan de hand doet om te bepalen tot welke taalgroep zij behoren. Bovendien kunnen de bewoordingen „Nederlandse taalgroep” en „Franse taalgroep” volgens de afdeling Wetgeving van de Raad van State tot discussie leiden wanneer Duitssprekende burgers worden geroepen om als lid van de consultatieve commissie deel uit te maken. Er bestaat in dit laatste geval weinig twijfel dat van een strikte interpretatie van art. 4 moet worden afgestapt en dat ook Duitssprekende onderdanen van de commissie deel kunnen uitmaken ook al behoren zij tot geen van de in art. 4 van het K.B. van 31 januari 1978 vermelde taalgroepen.

107 De commissie wordt afwisselend voorgezeten door een Nederlandstalig lid en door een Franstalig lid. Het ondervoorzitterschap wordt waargenomen door een lid van de andere taalgroep. De afwisseling gebeurt jaarlijks. De heraldische adviseur van het ministerie van Buitenlandse Zaken neemt het secretariaat waar en heeft raadgevende stem.

108 De leden worden benoemd voor een termijn van vier jaar, die eenmaal hernieuwbaar is. De leeftijdsgrens is vastgesteld op 70 jaar. Het lid dat die leeftijd bereikt in de loop van zijn mandaat, mag dit echter voltooien. Gedurende hun mandaat of binnen vier jaar na het verstrijken ervan, kunnen zij niet worden voorgesteld met het oog op een toekenning van adellijke gunsten.

In het *Belgisch Staatsblad* van 23 februari 1980 verscheen het K.B. van 23 januari 1980 houdende de samenstelling van de nieuw opgerichte consultatieve commissie.

109 In het beginstadium van de voorbereiding van de jaarlijkse lijst van voor-aanstaanden die door de consultatieve commissie voor verheffing tot de adelstand worden voorgedragen, kunnen de leden van elke taalgroep in eentalige subcommissies bijeenkomen. De definitieve lijst dient echter in plenaire vergadering te worden samengesteld. Het secretariaat van deze subcommissies wordt waargenomen door de heraldische adviseur. Bij diens afwezigheid of ingeval beide subcommissies gelijktijdig vergaderen mag de heraldische adviseur worden vervangen door een andere ambtenaar van het ministerie van Buitenlandse Zaken.

§ 2. Taak en bevoegdheid

110 De consultatieve commissie wordt ermede belast jaarlijks een lijst op te stellen met de namen van Belgische voor-aanstaanden en deze lijst,

door toedoen van de minister van Buitenlandse Zaken en samen met diens adviezen, aan de Koning voor te leggen met het oog op het verlenen van adeldom. Blijkens het Verslag aan de Koning dat aan het K.B. van 31 januari 1978 voorafgaat, maken de persoonlijke verdiensten van de betrokkene het hoofdcriterium van de toekenning uit, maar in uitzonderlijke gevallen kunnen de door verschillende generaties gecumuleerde verdiensten eveneens in acht genomen worden. Luidens hetzelfde verslag verdient het aanbeveling dat de adellijke staat voor de betrokkene persoonlijk wordt toegekend. De heterogene samenstelling van de consultatieve commissie is er trouwens op gericht de persoonlijke verdiensten van de kandidaten zo optimaal mogelijk en met kennis van zaken in hun sociale context te plaatsen.

111 De Koning wordt bij het toekennen van adellijke gunsten niet in zijn keuze beperkt tot de personen die op de lijst vermeld staan. Het tegendeel zou bezwaarlijk te verzoenen zijn met art. 75 G.W. Anderzijds kan de Koning krachtens art. 3 van het besluit ook het advies van de commissie inwinnen in gevallen waarin hij adeldom wenst te verlenen aan personen die niet op de lijst voorkomen of die zelf dienaangaande een verzoek hebben ingediend.

112 De term toekenning die in de tekst van het K.B. van 31 januari 1978 voorkomt, dient in de strikte zin te worden geïnterpreteerd. Artikel 3 van het besluit kan niet begrepen worden als zou de Koning de commissie om advies kunnen verzoeken inzake erkenning van adeldom. De bestaande procedure van advies inzake erkenning blijft tot de uitsluitende bevoegdheid van de Raad van Adel behoren.

Artikel 3 luidt: „De Koning kan het advies vragen van de commissie inzake de adellijke gunsten waarvan hij de toekenning overweegt, *motu proprio* of *semi-motu proprio*”.

113 De consultatieve commissie kan evenmin adviezen verstrekken in verband met de open brieven die op het besluit van toekenning volgen. Artikel 3 van het K.B. van 31 januari 1978 heeft het over „... gunsten waarvan hij de toekenning overweegt...”.

114 Nog overeenkomstig art. 3 van het K.B. van 31 januari 1978 kan de Koning het advies van de commissie vragen indien hij de toekenning van adellijke gunsten overweegt *motu proprio* of *semi-motu proprio*. Het gebruik van de Latijnse uitdrukking „*semi-motu proprio*” is weinig gelukkig en kan aanleiding geven tot interpretatiemoeilijkheden (M. VAN DAMME, *De juridische grondslagen van de nobiliteitsregeling in België*, R.W., 1979-1980, 1325).

In de rechtsleer noemt men de „*motu proprio*”-procedure die waarbij de Koning ambtshalve optreedt bij het verlenen van adeldom (*Artikel 223 Jur. R.v.A.*, in ARENDT/DE RIDDER, a.w., blz. 418; BRAAS, a.w., blz. 72, nr. 59).

Het begrip „semi-motu proprio” is in de praktijk toepasselijk op de verzoeken tot toekenning van adellijke gunsten die worden uitgelokt, nadat aan de betrokkene, op officieuze wijze, wordt medegedeeld dat een dergelijk verzoek een gunstig gevolg zal hebben. Het betreft in feite een voorzorgsmaatregel die wil vermijden dat een motu proprio verlening zou worden geweigerd.

In geen geval kan art. 3 van het K.B. van 31 januari 1978 worden geïnterpreteerd als zou er een procedure inzake verlening van adeldom bestaan waarbij het ambtshalve optreden van de Koning zou samengaan met een verzoek van de betrokkene (VAN DAMME, *a.w.*, *R.W.*, 1979-1980, 1325).

115 De rol en betekenis van de Raad van Adel blijven ongewijzigd. De bij K.B. van 31 januari 1978 ingestelde consultatieve commissie vervult een andere taak dan de Raad. Beide advieslichamen liggen buiten elkaars verlengde.

Het ware verkieslijker geweest de term *adel* te hanteren in de plaats van de term *advies* wat de commissie betreft. Zulks zou iedere verwarring met de adviezen van de Raad van Adel uit de weg ruimen.

In dezelfde zin was het logischer geweest in de tekst van het K.B. van 31 januari 1978 van „adeldom” (*titres de noblesse*) te spreken in plaats van „adellijke gunsten” (*faveurs nobiliaires*). Deze laatste term beklemtoont dat adeldom geen eigenlijk recht uitmaakt maar steeds een gunst van het Staatshoofd, doch is niet in overeenstemming met de terminologie van art. 75 G.W. ter uitvoering waarvan het besluit is genomen.

BEWIJS VAN ADELDOM

INLEIDING

116 De persoon die beweert tot de adelstand te behoren of een adellijke titel te kunnen voeren, dient hiervan het bewijs te leveren (BRAAS, *La législation nobiliaire en Belgique*, blz. 98, nr. 96; *Rép. P. Dr. B.*, Tw. *Noblesse*, nr. 59).

Hij kan dit doen met twee authentieke bewijsmiddelen: of door het voorleggen van adelbrieven, of door het aanwijzen van zijn naam in een officiële lijst van edelen, bekendgemaakt in het *Staatsblad* van 1815 tot 1830, of, na 1830, in het *Belgisch Staatsblad*.

De bewijsvoering inzake adeldom was onder gelding van het oudvaderlands recht aan weinig eenvormige regelen gebonden. Behoudens in de gevallen waarin het Staatshoofd de adellijke gunsten in adelbrieven verleende of waarin de adeldom uit adelende functies voortspoot, golden het bezit van staat en vermoedens als voornaamste aanwijzingen dat iemand tot de adelstand behoorde (zie boven, nr. 28 e.v.).

117 Adeldom wordt bewezen door het overleggen van adelbrieven die zijn uitgereikt door een Belgische Koning vanaf 1830 of door koning Willem I van 1815 tot 1830. De afstammelingen van degene die de brieven heeft gelicht, moeten hun afstamming bewijzen door een uittreksel van een akte van de burgerlijke stand. Voor de titels die worden overgedragen volgens mannelijk eerstgeboorterecht, dient de hoedanigheid van mannelijk eerstgeborene bewezen te worden door een akte van de burgerlijke stand of een akte van bekendheid (BRAAS, *a.w.*, blz. 102, nr. 100).

118 Vermelding van de adellijke titel in akten van de burgerlijke stand geldt slechts als indicatie en niet als bewijs van adeldom. Deze akten bewijzen slechts de feiten die ze overeenkomstig de wet dienen vast te stellen zoals geboorte, huwelijk of overlijden (BRAAS, *a.w.*, blz. 102, nr. 100; *Pand. B.*, Tw. *Noblesse*, nr. 319; *Dall. Rép. Dr. Civ.*, III, Tw. *Noblesse*, nr. 45).

De vermelding van een adellijke titel in een koninklijk besluit houdende toekenning van een ridderorde, heeft tevens slechts een indicatieve waarde (Rb. Brussel, 4 februari 1890, *Belg. Jud.*, 1891, 447).

Vermoedens hebben heden ten dage inzake de nobiliteitsregeling geen bewijskracht. Bezit van de adellijke staat, zelfs gedurende een lange tijdsperiode, kan evenmin worden ingeroepen.

In de praktijk zal degene die een adellijke staat wenst te bewijzen, bij de Dienst voor de Adel in het ministerie van Buitenlandse Zaken kosteloos een door de Raad van Adel af te geven attest kunnen vragen. De Raad houdt immers de lijsten bij van de edellieden en van de titels die zij voeren.

119 Sinds de reorganisatie van de adeldomsinstelling ten tijde van het Koninkrijk der Verenigde Nederlanden is de bewijsvoering aan strikte normen gebonden. Het gebrek aan conformiteit dat tijdens de leenheerlijke periode tot twijfels en onzekerheid had geleid, werd verholpen.

Dit is niet het geval in Frankrijk. Bij gebreke van een coherente nobiliteitsregeling worden de rechtbanken er overspoeld met verzoekschriften tot beslissing van geschillen inzake adeldom, die niet door afdoende of controleerbare bewijsstukken worden gestaafd (DE SCHEEMAEKER, *Les titres de noblesse en France et dans les pays étrangers*, I, *Les Cahiers Nobles*, nr. 12).

HOOFDSTUK I

ADELBRIEVEN

AFDELING I

LICHTEN VAN ADELBRIEVEN

120 Het koninklijk besluit houdende toekenning of erkenning van de adellijke staat en titel blijft zonder enig rechtsgevolg zolang de belanghebbende niet de adelbrieven of open brieven heeft gelicht. Deze documenten zijn authentieke akten die overeenkomstig de bewoordingen van art. 1319 B.W. een volledig bewijs van de adellijke hoedanigheid verschaffen. Het overleggen van de oorspronkelijke adelbrieven kan krachtens art. 1334 B.W. steeds worden gevorderd tot levering van bewijs (BRAAS, *a.w.*, blz. 100, nr. 97).

Het gebruik van adelbrieven (*lettres patentes*) gaat terug tot in de vijftiende eeuw. Voor zover bekend geschiedde de eerste verheffing tot de adelstand door middel van adelbrieven in 1424 ten gunste van Jean de Hersent, diens echtgenote en kinderen (*Artikel 68 Jur. R.v.A.*, in ARENDT/DE RIDDER, *a.w.*, blz. 400; *Pand. B.*, Tw. *Noblesse*, nr. 320).

Naast de open brieven kende men ook de gesloten brieven („*lettres closes*” of „*lettres de cachet*”). Beide waren ze, zoals dat heden ten dage met de open brieven nog het geval is, ondertekend door de Koning en met diens zegel bekleed (BRAAS, *a.w.*, blz. 81, nr. 73; DE MONLEZUN, *Acquisition et transmission des titres nobiliaires*, blz. 53).

Er werd tijdens de leenheerlijke periode een beperkt gebruik gemaakt van de adelbrieven. De gevallen waarin een adellijke titel voor de betrokkene persoonlijk en los van enig leengoed werd verleend, waren eerder zeldzaam (DE SCHEEMAEKER, *a.w.*, nr. 12). De zogenaamde wapenbrieven die voornamelijk onder de regering van keizer Karel V werden uitgereikt, gelden niet als een bewijs van de adellijke status. Zij regelen enkel het gebruik van het wapen. Blijkens art. 69 van de jurisprudentie van de Raad van Adel kunnen zij als een begin van bewijs van adeldom worden aanvaard (ARENDT/DE RIDDER, *a.w.*, blz. 401; *Pand. B.*, Tw. *Noblesse*, nr. 61).

Onder het regime van Napoleon I werd het gebruik van de adelbrieven weer verplicht gesteld door artikel 14 van het eerste Keizerlijk decreet van 1 maart 1808. Overeenkomstig artikel 63 van de Fundamentele Wet van het Koninkrijk der Verenigde Nederlanden van 24 augustus 1815 diende adeldom te worden verleend door middel van adelbrieven. In die periode werden de adelbrieven ook diploma's genoemd (*Pand. B.*, Tw. *Noblesse*, nr. 245).

121 Opdat iemand tot de adelstand zou kunnen toetreden of adellijke titels zou kunnen voeren, dient hij tijdig de adelbrieven te lichten nadat hij in kennis werd gesteld van het toekennings- of erkenningsbesluit.

Aangezien de desbetreffende koninklijke besluiten voor de algemeenheid der burgers niet van belang zijn, worden zij in principe niet in het *Belgisch Staatsblad* bekendgemaakt (zie boven, nr. 93).

Het koninklijk besluit van toekenning of erkenning van de adellijke staat en titel zal de datum vermelden waarop de begunstigde zich tot de Dienst voor de Adel van het ministerie van Buitenlandse Zaken dient te richten voor het lichten van de adelbrieven. Zolang deze niet aan de betrokkene zijn overhandigd, verkeert hij in

de onmogelijkheid om in het genot te treden van de rechten die hem bij koninklijk besluit zijn verleend (BRAAS, *La législation nobiliaire en Belgique*, blz. 82, nr. 73; *Rép. P. Dr. B.*, Tw. *Noblesse*, nr. 62).

In de praktijk kan vanaf het toekennings- of erkenningsbesluit tot het lichten van de open brieven een jaar verlopen. Deze termijn kan worden verlengd. In ieder geval kan de betrokkene enkel van de adellijke gunst vervallen worden geacht na een formele ingebrekestelling (*Artikel 294 Jur. R.v.A.*, in ARENDT/DE RIDDER, *Législation héraldique de la Belgique*, blz. 425; BRAAS, *a.w.*, blz. 84, nr. 77; *Rép. P. Dr. B.*, Tw. *Noblesse*, nr. 64).

122 Indien de begunstigde overleden is voordat hij de adelbrieven heeft gelicht, is het koninklijk besluit waarbij hem de adellijke gunsten zijn verleend, nietig. Zijn afstammelingen kunnen slechts in het genot van de verleende gunsten treden indien zij hiertoe door een nieuw toekennings- of erkenningsbesluit worden gemachtigd. Deze regeling vindt haar grondslag in het Besluit van koning Willem I van 28 december 1816 (*Artikel 295-296 Jur. R.v.A.*, in ARENDT/DE RIDDER, *a.w.*, blz. 425; BRAAS, *a.w.*, blz. 81, nr. 73, noot 3; *Rép. P. Dr. B.*, Tw. *Noblesse*, nr. 65).

123 Het lichten van de open brieven vormt een substantiële uitvoeringsmaatregel van het toekennings- of erkenningsbesluit. De persoon die adellijke titels voert vooraleer hij in het bezit is gesteld van de desbetreffende adelbrieven, maakt zich schuldig aan het misdrijf omschreven in art. 230 Sw. (BRAAS, *a.w.*, blz. 82, nr. 73; zie verder, nr. 212 e.v.).

124 De betrokkene heeft het recht om de afgifte van de adelbrieven te eisen wanneer dit op het bij K.B. gestelde tijdstip nog niet is geschied (*Artikel 265 Jur. R.v.A.*, in ARENDT/DE RIDDER, *a.w.*, blz. 422).

125 Een koninklijk besluit waarbij adeldom aan verscheidene personen tegelijk wordt verleend, ontslaat de begunstigten in principe niet om ieder afzonderlijk de adelbrieven te lichten, indien zij meerderjarig zijn (*Rép. P. Dr. B.*, Tw. *Noblesse*, nr. 65; *Pand. B.*, Tw. *Noblesse*, nr. 354). Thans wordt evenwel aangenomen dat adelbrieven voor verscheidene leden van een zelfde familie kunnen uitgereikt worden.

126 Niet ontvoogde minderjarigen zijn niet bevoegd tot het lichten van open brieven. Ingeval zij tot de adelstand worden verheven, zullen de brieven worden overhandigd aan hun voogd of wettelijke vertegenwoordiger, die ze in naam van de minderjarige zal ontvangen (*Artikel 271 Jur. R.v.A.*, in ARENDT/DE RIDDER, *a.w.*, blz. 423; BRAAS, *a.w.*, blz. 83, nr. 75; *Rép. P. Dr. B.*, Tw. *Noblesse*, nr. 76).

Ontvoogde minderjarigen kunnen adelbrieven lichten zonder de bijstand van een curator of machtiging van de familieraad. De ontvoogde minderjarige is immers principieel volkomen bekwaam wat zijn persoon betreft, en een adellijke titel kan worden beschouwd als element van de staat van de persoon (BRAAS, *a.w.*, blz. 92, nr. 89; *Rép. P. Dr. B.*, Tw. *Noblesse*, nr. 11; *Pand. B.*, Tw. *Noblesse*, nr. 15; *anders*, DE BAETS, *Querelle des noms*, blz. 81; zie verder, nr. 142).

127 De open brieven worden in hun geheel overgeschreven in de registers van de Raad van Adel nadat de Koning ze heeft ondertekend en de minister van Buitenlandse Zaken ze overeenkomstig art. 64 G.W. mede heeft ondertekend. Ook alle fiscaalrechtelijke formaliteiten dienen op dat ogenblik te zijn vervuld (zie verder, nr. 131). De naam van de begunstigde, alsmede de adellijke titel en het wapen dat deze voortaan zal voeren, dienen overeenkomstig art. 6 van het K.B. van 6 februari 1844 in de naamlijst der edelen te worden opgetekend (*Pasin.*, 1844, 57).

128 De Raad van Adel waakt ervoor dat de adelbrieven in duplo worden bijgehouden. Het origineel rust in handen van de begunstigde. In geval van verlies of tenietgaan van dit origineel exemplaar kan de Raad van Adel een authentiek afschrift van de brieven, getekend door de voorzitter en de griffier, aan de betrokkene afgeven. Het afschrift levert alsdan een genoegzaam bewijs in de zin van art. 1317 en 1319 B.W. (BRAAS, *a.w.*, blz. 85, nr. 80).

129 Bij overlijden van de houder van de uitgereikte adelbrieven, en behoudens daarmee strijdige testamentaire beschikking, behoren de adelbrieven principieel in onverdeeldheid toe aan diens nakomelingschap in de mannelijke lijn. Artikel 815 B.W. is niet van toepassing op zulke brieven (*Rép. P. Dr. B.*, Tw. *Successions*, nr. 1108).

Bij betwisting zal de meest daartoe geschikt geachte vertegenwoordiger van de familie de brieven in bewaring nemen (Parijs, 11 juni 1956, *Ann. Not. Enr.*, 1958, 60 e.v. met noot L. ACHEROY; *R. P. Not.*, 1959, blz. 293). Indien de adellijke titel volgens eerstgeboorterecht overgaat kan dit de persoon zijn die de overleden titelvoerder opvolgt in zijn titel. Betreft het open brieven die in de overgang van de titel voorzien ten gunste van alle afstammelingen in de mannelijke lijn, dan kan b.v. de eerstgeborene onder hen, de brieven in bewaring nemen.

AFDELING II

INHOUD

130 De adelbrieven mogen de draagwijdte van de bij koninklijk besluit verleende rechten niet beperken of uitbreiden. Zij moeten conform de bepalingen van het besluit zijn opgesteld (BRAAS, *La législation nobiliaire en Belgique*, blz. 82, nr. 73; *Rép. P. Dr. B.*, Tw. *Noblesse*, nr. 63).

Een adelbrief bevat drie onderdelen.

1) De preambule of inleiding: vermelding van de naam en voornamen van de begunstigde zoals die in zijn geboorteakte voorkomen, vermelding van de namen van de voorouders van de betrokkene, de door hem gevoerde titels en onderscheidingen in de Leopolds- en andere nationale orden, de buitenlandse eretekens voor zover die in België mogen worden gedragen. Overeenkomstig artikel 279 van de Jurisprudentie van de Raad van Adel dient de inleiding zo kort mogelijk te zijn (ARENDE/DE RIDDER, *Législation héraldique de la Belgique*, blz. 423).

2) Het dispositief of beschikkend gedeelte: aanduiding van de toegekende en erkende adellijke gunst en eventueel regeling van de overgang ervan bij erfopvolging. Bepalingen nopens de vorm en de kleur van het wapen slaan onder meer op de kroon, de helm, de dekkleden, de houders of steunders, de wapenspreuk en andere adellijke versieringen (zie verder, nr. 231 e.v.). De tekst van het beschikkend gedeelte moet volledig zijn, in die zin dat hij niet mag verwijzen naar andere documenten die de betrokkene nog niet kan voorleggen (*Artikel 286 Jur. R.v.A.*, in ARENDE/DE RIDDER, *a.w.*, blz. 424).

Indien de verlening van adeldom geschiedt op verzoek van de betrokkene, moet dit in de adelbrieven worden vermeld. De datum waarop het verzoekschrift is ingediend, dient echter niet te worden vermeld. Wordt de adellijke staat of titel *motu proprio* toegekend of erkend dan moet dit eveneens in de adelbrieven worden aangeduid (*Artikel 277-278 Jur. R.v.A.*, in ARENDE/DE RIDDER, *a.w.*, blz. 423).

3) Clausule van uitvoerbaarheid in de zin van artikel 1 van het K.B. van 26 januari 1822 (*Pasin.*, 1820-1822, 190). Krachtens dit artikel zijn de hoven en de rechtbanken, de notarissen en andere openbare ambtenaren verplicht in hun akten melding te maken van eventuele adellijke titels. Aangenomen wordt dat dit ook dient te geschieden in de akten van de burgerlijke stand (zie boven, nr. 75).

De clausule wordt verwoord als volgt: „Lasten en bevelen aan alle hoven en rechtbanken, aan provincie- en gemeenteoverheden, aan alle openbare ambtenaren, aan de beneficianten van deze de titels en praedicaten toe te kennen die hun krachtens dit diploma moeten gegeven worden.”

AFDELING III

FISCALE BEPALINGEN

131 Artikel 248 van het Wetboek van Registratie-, Hypotheek- en Griffierechten voorziet voor open brieven van verlening van adeldom of van hogere adeldomsrang of van opneming onder 's Rijks adel met of zonder titel, in de heffing van een registratierecht van twintigduizend Belgische frank (WERDEFROY, *A.P.R.*, Tw. *Registratierechten*, blz. 845, nr. 1302 e.v.).

Iedere beneficiant is het registratierecht verschuldigd. De door de kinderen of afstammelingen verschuldigde rechten worden evenwel met tweevijfde vermin-

derd wanneer aan hetzelfde recht onderworpen gunsten bij één zelfde besluit worden verleend aan een persoon en aan zijn kinderen of afstammelingen waarvan het aantal drie overschrijdt (art. 250, tweede lid, Wetb. Reg.-, Hyp.- en Griffierechten, zoals gewijzigd bij art. 3, § 5, van de Wet van 2 juli 1974).

132 De Koning mag, bij met redenen omklede en in ministerraad overlegde besluiten, het vastgestelde registratierecht verminderen, zonder dat het aldus verminderde recht minder dan vijfduizend Belgische frank mag bedragen voor het gezamenlijk in hetzelfde besluit begrepen aantal personen (art. 251, eerste lid, Wetb. Reg.-, Hyp.- en Griffierechten, zoals gewijzigd bij art. 1 van de Wet van 14 augustus 1947).

Vermindering mag slechts worden verleend wegens uitstekende diensten aan Staat of aan kolonie bewezen, hetzij door de beneficiant, hetzij door een zijner ascendenten of afstammelingen (art. 251, tweede lid, Wetb. Reg.-, Hyp.- en Griffierechten).

133 Het registratierecht wordt overeenkomstig art. 252 van het Wetboek van Registratie-, Hypotheek- en Griffierechten berekend volgens het tarief dat van kracht is op de datum van het besluit houdende verlening van adeldom dat de ondertekening van de open brieven voorafgaat.

134 De open brieven worden, tegen betaling van het registratierecht, ten kantore Brussel geregistreerd binnen zes maanden na hun datum. Op de adelbrieven wordt van de registratie melding gemaakt. Zolang aan de registratieformaliteit niet is voldaan mogen de adelbrieven niet aan de begunstigde worden uitgereikt. Artikel 254, derde lid van het Wetboek van Registratie-, Hypotheek- en Griffierechten is ter zake formeel.

Adellijke brieven inzake erkenning van adeldom zijn aan geen registratierecht onderworpen. De wetgever beschouwt de erkenning in dat opzicht als de vaststelling van een vroeger bestaande toestand (BRAAS, *La législation nobiliaire en Belgique*, blz. 86, nr. 81).

135 Benevens het registratierecht wordt op de open brieven een kanselarijrecht geheven. Dit laatste strekt ertoe de overheid te vergoeden voor de redactie van de brieven (art. 154, § 2, van de Wet van 2 januari 1926, *Stbl.*, 2-3 januari 1926). Het Koninklijk besluit van 23 maart 1960 stelt het kanselarijrecht vast op 250 Belgische frank (*Stbl.*, 31 maart 1960). Het kanselarijrecht is enkel verschuldigd door de personen die de brieven werkelijk hebben gelicht en niet, zoals het registratierecht, door alle daarin vermelde begunstigten.

AFDELING IV

SAMENVATTING

136 De onderscheiden stadia van de procedure van het lichten der open brieven kunnen in chronologische volgorde het best worden weergegeven als volgt.

— Advies van de Raad van Adel indien het een erkenning van adellijke staat of titel betreft.

— Toekenning of erkenning van de adellijke staat of titel bij koninklijk besluit. Indien het om een tot Belg genaturaliseerde buitenlander gaat, betreft het een koninklijk besluit tot opneming in de Belgische adel.

— Advies van de Raad van Adel omtrent de wijze waarop de open brieven zullen worden opgesteld.

— Ondertekening van de open brieven door de Koning en zijn minister van Buitenlandse Zaken.

— Lichting van de open brieven met tussenkomst van de Dienst voor de Adel van het ministerie van Buitenlandse Zaken.

— Betaling van de verschuldigde rechten door de begunstigten.

— Vermelding van de naam van de begunstigde, de door hem gevoerde adellijke titel en het wapen in de naamlijst der edelen, door toedoen van de Raad van Adel.

— Overnemen van de tekst van de brieven in het register der adelsbrieven, bijgehouden door de Raad van Adel.

— Vermelding van voornoemde inschrijvingen op het origineel van de open brieven, vergezeld van de handtekeningen van de voorzitter en de griffier van de Raad van Adel.

— Aanhechting van het Grote Staatszegel aan het origineel van de open brieven.

— Overhandiging van het origineel van de open brieven aan de begunstigten.

HOOFDSTUK II

OFFICIELE LIJSTEN DER EDELEN

137 De bekendmaking van de namen van adellijke personen en de titels die zij voeren, in het *Staatsblad* ten tijde van het Koninkrijk der Verenigde Nederlanden, en in het *Belgisch Staatsblad* sinds 1830, heeft een officieel karakter en volle bewijskracht. Het nut van de publikatie van deze lijsten kan niet worden ontkend. Sinds het einde van de vorige eeuw wordt nochtans van bekendmaking afgezien. De laatste publikatie geschiedde in 1894. Dit belet niet dat de vóór die periode gepubliceerde adelslijsten aan de betrokkene een authentieke titel verschaffen (BRAAS, *La législation nobiliaire en Belgique*, blz. 101, nr. 98; *Rép. P. Dr. B.*, Tw. *Noblesse*, nr. 69).

Ter uitvoering van het K.B. van 25 september 1882 verscheen in het *Belgisch Staatsblad* van 19 oktober 1882 een alfabetische lijst van alle personen wier naam voorkwam op de officiële lijsten der edelen, zoals die in het *Staatsblad* van het Koninkrijk der Verenigde Nederlanden werden gepubliceerd van 1825 tot 1829 en in het *Belgisch Staatsblad* voor de maanden januari tot september 1830. In hetzelfde *Staatsblad* werd een tweede lijst gepubliceerd met als opschrift: „Liste générale et alphabétique des lettres patentes en matière de noblesse et de titres accordés par S.M. le roi Léopold I et par S.M. le roi Léopold II”. Deze tweede lijst werd tot op 31 december 1881 bijgewerkt. In 1887 en 1894 werden aanvullende lijsten gepubliceerd (*Pasin.*, 1887, 436; 1894, 156; zie ook: BELTJENS, *La constitution belge révisée*, II, blz. 408, nr. 5; GIRON, *Le droit administratif*, II, blz. 104, nr. 1157; GIRON, *Dictionnaire de droit administratif et de droit public*, II, Tw. *Noblesse*, nr. 4; FAIDER, *La noblesse dans la constitution*, *Pas.*, 1881, I, 6; *Belg. Jud.*, 1881, 1586; *Rép. P. Dr. B.*, Tw. *Noblesse*, nr. 70; *Pand. B.*, Tw. *Noblesse*, nr. 374; zie boven, nr. 47).

138 De bekendmaking van de officiële lijsten in het *Belgisch Staatsblad* mag niet worden verward met de lijst van edelen die jaarlijks in de *Almanach Royal* werd gepubliceerd vanaf 1840. Deze laatste heeft slechts een documentaire waarde en kan niet worden ingeroepen tot staving van een verzoek tot verlening van adeldom (ARENDE/DE RIDDER, *Législation héraldique de la Belgique*, blz. 125, noot 1; BRAAS, *a.w.*, blz. 102, nr. 99; *Rép. P. Dr. B.*, Tw. *Noblesse*, nr. 72).

TITEL IV

PERSONEN AAN WIE ADELDOM KAN WORDEN VERLEEND

HOOFDSTUK I

ALGEMENE REGEL

139 De Belgische Grondwet kent aan de Koning het recht toe adeldom te verlenen zonder andere beperkingen dan die welke uit de Grondwet en de wetten voortvloeien. Dit prerogatief is absoluut. Daaruit valt af te leiden dat de Koning kan adelen wie hij wil, zonder door overwegingen inzake leeftijd, geslacht of nationaliteit van de begunstigde te zijn gebonden.

140 Adeldom kan alléén aan natuurlijke of fysieke personen worden verleend. De Koning kan aan publiekrechtelijke rechtspersonen een wapen verlenen (zie verder, nr. 258).

HOOFDSTUK II

TOEPASSINGEN

AFDELING I

MINDERJARIGE

141 Alhoewel het ongebruikelijk zou zijn, bestaat er voor de Koning geen enkel beletsel om de adellijke staat of titel aan een minderjarige te verlenen. Dat er tot op heden geen precedent valt aan te wijzen, is te verklaren doordat de niet ontvoogde minderjarige civielrechtelijk handelingsonbekwaam is. Bij toekenning van een adellijke titel zal de wettelijke vertegenwoordiger van de minderjarige — ouder of voogd — de desbetreffende adelsbrieven in zijn naam lichten (*Rép. P. Dr. B.*, Tw. *Noblesse*, nr. 76; *Pand.B.*, Tw. *Noblesse*, nr. 382).

142 De minderjarige die ontvoogd is door huwelijk of door beslissing van de jeugdrechtbank, wordt volkomen vrij wat zijn persoon betreft, op enkele uitzonderingen na. Dit impliceert dat ingeval hij geroepen wordt om adellijke titels te ontvangen, hij zelf kan optreden bij het lichten van de open brieven zonder enige bijstand van de curator of machtiging van de familieraad (zie boven, nr. 126).

AFDELING II

GEHUWDE VROUW

143 De Koning kan adeldom verlenen aan personen van het mannelijk en het vrouwelijk geslacht. In het Verslag aan de Koning dat aan het K.B. van 31 januari 1978 houdende instelling van een consultatieve commissie voorafgaat, wordt de wens uitgedrukt dat vrouwen veelvuldiger zouden worden geadeld (*Stbl.*, 26 mei 1978; *err. Stbl.*, 26 juli 1978; HAMOIR, *La qualité nobiliaire en Belgique et ses perspectives selon l'arrêté royal du 31 janvier 1978*, *Hidalguia*, 1979, 222).

144 In hetzelfde Verslag aan de Koning wordt aanbevolen dat, in geval van toekenning van adellijke gunsten aan gehuwde vrouwen, dezen zullen gemachtigd worden de verkregen titel niet alleen vóór hun eigen familienaam te vermelden, maar ook vóór de familienaam van hun echtgenoot.

Dit laatste is nieuw; de rechtsleer was lange tijd van mening dat de gehuwde vrouw haar adellijke titel enkel bij haar eigen familienaam en nooit bij die van haar echtgenoot kon voegen (BRAAS, *La législation nobiliaire en Belgique*, blz. 112, nr. 115, noot 4; *Rép. P. Dr. B.*, Tw. *Noblesse*, nr. 78; *Pand. B.*, Tw. *Noblesse*, nr. 390).

De open brieven zullen in voorkomend geval de nodige bepalingen bevatten inzake het gebruik van de toegekende titel door de belanghebbende.

Wanneer de gehuwde vrouw haar adellijke titel bij de familienaam van haar echtgenoot voegt, zal zij voortaan enkel toelating van haar man behoeven indien zij zijn familienaam mede aanwendt voor de uitoefening van haar beroep. Het gebruik van de familienaam van de man in samenhang met de adellijke titel van de vrouw heeft niet tot gevolg dat de man daardoor tot de adelstand behoort en de overeenstemmende titel kan voeren.

145 Adellijke titels behoren tot het personeel statuut. De vrouw behoudt de adellijke titels bij haar huwelijk en kan er vrij gebruik van blijven maken (BRAAS, *a.w.*, blz. 112, nr. 115; *Rép. P. Dr. B.*, Tw. *Noblesse*, nr. 78; *Pand. B.*, Tw. *Noblesse*, nr. 390; GIRON, *Dictionnaire*, II, Tw. *Noblesse*, nr. 7).

Maar het huwelijk heeft niet tot gevolg dat de vrouw tot de adelstand toetreedt, wanneer haar echtgenoot van adel is (HAMOIR, *La qualité nobiliaire en Belgique et ses perspectives selon l'arrêté royal du 31 janvier 1978*, *Hidalguia*, 1979, 212). De vrouw verkrijgt de titel van de man niet. Overeenkomstig een oude gewoonte kan zij nochtans een feitelijk gebruik maken van de adellijke titel van haar wettige echtgenoot, zelfs na diens overlijden.

De regel dat de vrouw de staat van de man volgt wordt alleen in materies van nationaliteit toegepast (*Du nom et du titre de noblesse de la femme mariée*, *A.N.B.*, 1923, I, blz. 184 e.v.; *anders*, *Artikel 184 Jur. R.v.A.*, in ARENDT/DE RIDDER, *a.w.*, blz. 414).

Blijkens art. 186 van de Jurisprudentie van de Raad van Adel kon de gehuwde vrouw voor haar geen erkenning van een adellijke titel verkrijgen, indien haar echtgenoot niet tot de adelstand behoorde. Pas na ontbinding van het huwelijk kwam ze in aanmerking voor een erkenning (ARENDE/DE RIDDER, *a.w.*, blz. 414). Mede in het licht van de juridische gelijkshakeling van de echtgenoten sinds de Wet van 14 juli 1976 tot regeling van de wederzijdse rechten en verplichtingen van de echtgenoten tijdens het huwelijk, lijkt een dergelijke bepaling nochtans achterhaald.

AFDELING III

PARLEMENTSLEDEN

146 Artikel 7 van de Wet van 6 augustus 1931 betreffende de parlementaire onverenigbaarheden bepaalt dat er van rechtswege een einde komt aan het mandaat van het parlamentslid dat adelbrieven ontvangt. Ten onrechte werd hierin een beknotting van de prerogatieven van de Koning gezien (*Parl. Handel., Kamer*, 1 juni 1894, blz. 1692; BRAAS, *a.w.*, blz. 62, nr. 48; *Rép. P. Dr. B.*, Tw. *Noblesse*, nr. 74; *Pand. B.*, Tw. *Incompatibilité*, nr. 21; Tw. *Noblesse*, nr. 398).

Artikel 7 heeft het enkel over het lichten van de adelbrieven. Nochtans moet het artikel in die zin worden geïnterpreteerd dat aan het mandaat van het parlamentslid een einde komt van het ogenblik af dat hij blijk geeft de adellijke gunsten te willen aanvaarden en dus voordat de open brieven zijn gelicht (*Rép. P. Dr. B.*, Tw. *Noblesse*, nr. 75; *Pand. B.*, Tw. *Noblesse*, nr. 400). Daarbij moet het overeenkomstig de bewoordingen van de wet om open brieven van toekening gaan. Het parlamentslid dat adelbrieven m.b.t. een erkenning van adellijke staat of titel licht, blijft zitting houden in Kamer of Senaat. Open brieven van opneming in de Belgische adel nopen daarentegen wel tot een herverkiezing van het parlamentslid (*Pand. B.*, Tw. *Noblesse*, nr. 396 e.v.).

147 Opdat de betrokkene opnieuw van een der wetgevende kamers deel zou kunnen uitmaken, dienen nieuwe verkiezingen plaats te vinden en dient de edelman daarbij te worden herkozen. Artikel 7 van de Wet van 6 augustus 1931 moet daarenboven in die zin worden begrepen dat niet enkel het parlamentslid dat voor het eerst adellijke titels ontvangt, doch ook het parlamentslid dat tot een hogere adellijke titel wordt geroepen, van rechtswege ophoudt in Kamer of Senaat te zetelen.

AFDELING IV

POSTUME VERLENING

148 Uitzonderlijk worden adellijke gunsten postuum verleend. Dan worden de open brieven overhandigd aan een verwant of aan verwanten van de afgestorvene, die tegelijk medeverkrijgers van de brieven zijn. Een bijzondere procedure voor een postume verlening van adeldom bestaat niet.

Op 30 april 1968 werden open brieven gegeven aan de weduwe van Emiel van Dievoet waarbij voor hem, op postume wijze, vergunning van adeldom werd verleend, overdraagbaar aan al zijn wettige afstammelingen, en vergunning van de persoonlijke titel van baron. Andere gevallen van postume verlening sinds 1950 betreffen André en Pierre Rijckmans (1962), Emmanuel Kervyn de Meerendré (1965) en Albert Lilar (1977) (*Inlichtingen, Ministerie van Buitenlandse Zaken, Dienst voor de Adel*).

AFDELING V

VREEMDELINGEN

149 Er bestaat geen enkel juridisch beletsel voor de Koning om de adellijke staat of titel toe te kennen aan een vreemdeling of om diens adellijke staat te erkennen. Aangezien de adellijke staat en titel deel uitmaken van het personeel statuut van de betrokkene, zal het van diens nationale wet afhangen of de door de Belgische Koning verleende adellijke gunsten ook in het vreemde land uitwerking zullen hebben (BRAAS, *La législation nobiliaire en Belgique*, blz. 141, nr. 145; *Pand. B.*, Tw. *Noblesse*, nr. 394).

150 Twee besluiten van koning Willem I van 8 juli 1815 eren de veldheer Wellington en de diplomaat Clancarty, Engels ambassadeur te 's Gravenhage. Aan Wellington kende de Koning de titel toe van Prins van Waterloo en aan Clancarty die van Markies van Heusden, beide bij recht van eerstgeboorte. Tevens werd bepaald dat hun, met goedkeuring van de Staten-Generaal, een schenking van vast goed zou worden gedaan met een jaarlijkse opbrengst van resp. 20.000 en 10.000 Nederlandse gulden. Deze beide verleningen van een zeer hoge titel met een soort majoraat sloten aan bij de aan het Napoleontische adelsrecht ten grondslag liggende beginselen en zijn alleenstaande gevallen gebleven. De afstammelingen van de betrokkenen leven in Engeland en behoren krachtens Nederlands adelsrecht allen tot de Nederlandse adel met de predikaten jonkheer of jonkvrouw, behoudens het hoofd van het geslacht, dat o.m. de Nederlandse titel van prins, resp. markies voert (BRAAS, *a.w.*, blz. 141, nr. 144; C.C. VAN VALKENBURG, *Adelsbeleid sedert 1813*, in: *De Hoge Raad van Adel. Geschiedenis en werkzaamheden*, blz. 57).

Bij besluit van 15 september 1938 heeft de Koning Carl Bernadotte van Zweden de persoonlijke titel van prins toegekend en diens afstammelingen op overerfelijke wijze met de grafelijke titel bedacht.

AFDELING VI

BUITENLANDSE ADELRIJKE TITELS IN BELGIË

151 De vreemdeling die in zijn vaderland op rechtmatige wijze een adellijke titel voert, heeft het recht om deze titel ongestoord in België te voeren. Immers, enerzijds maakt de adellijke titel deel uit van zijn personeel statuut, anderzijds is het voeren van een adellijke titel verzoenbaar met de Belgische openbare orde voor zover ieder voorrecht daaraan vreemd is.

De vreemdeling wiens recht op een adellijke titel wordt betwist, zal de nodige bewijsstukken dienen voor te leggen zoals die in zijn vaderland zijn vereist voor het staven van het bezit van een adellijke titel (BRAAS, *a.w.*, blz. 141, nr. 145bis).

152 Krachtens art. 230 Sw. wordt hij die in het openbaar een adellijke titel aanneemt die hem niet toekomt, gestraft met een geldboete van tweehonderd frank tot duizend frank. Dit artikel geldt evenzeer voor de vreemdelingen (BRAAS, *a.w.*, blz. 157, nr. 159; NYPELS, *Législation criminelle de la Belgique*, dl. II, B. II, T. III, VI, 40; Brussel, 17 mei 1851, *Pas.*, II, blz. 202; zie verder, nr. 213 e.v.).

153 De adellijke titels die door een vreemd Staatshoofd worden uitgereikt aan Belgische onderdanen, hebben geen waarde in ons land. Artikel 2 van het K.B. van 30 april 1853 bepaalt immers dat voor de toekomst geen adellijke titels meer zullen worden erkend voor zover zij door een vreemd Staatshoofd zijn verleend (*Stbl.*, 9 mei 1853; *Pasin.*, 1853, 181; ARENDT/DE RIDDER, *Législation héraldique de la Belgique*, blz. 129; BRAAS, *a.w.*, blz. 144, nr. 146; BELTJENS, *a.w.*, II, blz. 409, nr. 10; GIRON, *Le droit administratif*, II, blz. 104, nr. 1158; GIRON, *Dictionnaire*, II, Tw. *Noblesse*, nr. 5; FAIDER, *La noblesse dans la constitution*, *Pas.*, 1881, I, 6; *Belg. Jud.*, 1881, 1587; *Rép. P. Dr. B.*, Tw. *Noblesse*, nr. 11; *Pand. B.*, Tw. *Noblesse*, nr. 261).

Het K.B. van 20 mei 1845 bepaalde reeds dat de buitenlandse adellijke titel enkel zou worden erkend indien er omtrent de verlening een voorafgaande overeenkomst tussen de Belgische en de vreemde overheid had bestaan (BRAAS, *a.w.*, blz. 143, nr. 146). Beide besluiten strekten om te beletten dat vreemde adellijke titels werden nagestreefd door personen die naderhand gemakkelijker erkenning ervan door de Belgische Koning wensten te verkrijgen.

154 Artikel 74 van de Nederlandse Grondwet bepaalt dat vreemde adeldom door geen Nederlander kan worden aangenomen. Dit betekent dat adelsverlening door een vreemd Staatshoofd aan een Nederlander geen rechtsgevolgen heeft. Verder stelt art. 76 G.W. dat vreemde ordetekens, titels, rang of waardigheid niet door Nederlanders of vreemdelingen in Nederlandse staatsdienst mogen worden aangenomen zonder bijzonder verlof van de Koning. Een overtreding van deze bepaling is strafbaar gesteld in artikel 435 van het Nederlandse Wetboek van Strafrecht (VAN MEEUWEN, *a.w.*, blz. 86).

In Frankrijk kunnen de buitenlandse adellijke titels slechts worden gevoerd met uitdrukkelijke machtiging door het Staatshoofd „... pour causes graves et exceptionnelles” (Decreet van 5 maart 1859; DE SCHEEMAEKER, *a.w.*, *Les Cahiers Nobles*, nr. 12).

155 De Belgische onderdanen die de in het buitenland verkregen adellijke titels in België voeren zonder machtiging van de Koning, stellen zich bloot aan vervolging op grond van artikel 230 Sw. (Rb. Gent, 7 juni 1883, *Pas.*, 1883, III, 187; Rb. Brussel, 18 juli 1921, *R. Dr. Pén.*, 1922, 170).

De door de Paus verleende titels vallen eveneens onder artikel 230 Sw. Terzake moet het wel dege-lijk om titels gaan en niet om louter eervolle vermeldingen (Rb. Gent, 27 juni 1934, *R. Dr. Pén.*, 1934, 843; Rb. Luik, 16 juni 1925, *R. P. Not.*, 1926, 526).

156 De aanvaarding van een adellijke titel uitgereikt door een vreemd Staatshoofd, heeft niet tot gevolg dat de Belgische nationaliteit wordt verloren (Cass., 18 april 1882, *Pas.*, 1882, I, 178; *Belg. Jud.*, 1882, 896; Rb. Gent, 8 maart 1882, *Belg. Jud.*, 1882, 398).

In sommige landen impliceert het aanvaarden van vreemde adellijke titels het verlies van de burgerrechten of zelfs van de nationaliteit, zoals bijvoorbeeld in Mexico het geval is (DE SCHEEMAEKER, *a.w.*, *Les Cahiers Nobles*, nr. 13).

AFDELING VII

BELGISCHE ADELLIJKE TITELS IN HET BUITENLAND

157 De adellijke titel vormt een vererend accessorium van de naam en draagt bij tot de identificatie van de personen. Hij behoort tot het personeel statuut van de betrokkene (Cass., 7 april 1927, *Pas.*, 1927, I, 194 met conclusie P. LECLERCQ; Gent, 27 juni 1934, *R. Dr. Pén.*, 1934, 843; zie boven, nr. 70).

De wetten betreffende de staat en de bekwaamheid van de personen zijn overeenkomstig art. 3, derde lid, B.W. toepasselijk op de Belgen, ook wanneer zij in het buitenland verblijven. De nobiliteitsregeling geschiedt overeenkomstig de nationale wet, op één uitzondering na: zij mag niet in strijd zijn met de interne regels van openbare orde van het vreemde land (BRAAS, *a.w.*, blz. 137, nr. 141; *Rép. P. Dr. B.*, Tw. *Noblesse*, nr. 11).

Zo zal de Belgische onderdaan geen officiële erkenning van zijn adellijke titel genieten in Oostbloklanden als Polen en Hongarije (zie nr. 20). De Belgische wetgeving ter zake zal bijvoorbeeld evenmin gelding hebben in de Verenigde Staten van Amerika, waar de adellijke staat en titel niet worden erkend (BRAAS, *La législation nobiliaire en Belgique*, blz. 138, nr. 142).

AFDELING VIII

NATURALISATIE

158 De vreemdeling die tot Belg wordt genaturaliseerd, is niet gemachtigd in ons land de in het buitenland verkregen adellijke prerogatieven te voeren zonder toestemming van de Koning. Het is daarbij onverschillig of het om een grote, dan wel om een gewone naturalisatie gaat. Men spreekt te dien opzichte van opneming in de Belgische adel of van inlijving (*incorporation*) (ARENDDT/DE RIDDER, *a.w.*, blz. 427 e.v.; BRAAS, *a.w.*, blz. 144, nr. 147; *Pand. B.*, Tw. *Noblesse*, nr. 90 e.v.; zie boven, nr. 89).

159 De vreemdeling die de Belgische nationaliteit heeft aangenomen kan de in het buitenland verkregen adellijke titels enkel voeren mits hij van de Koning nieuwe adelbrieven heeft ontvangen.

De tot Belg genaturaliseerde vreemdeling die adelbrieven kan voorleggen waarin aan hem of aan zijn voorouders in de rechte lijn adeldom is verleend ten tijde van het Koninkrijk der Verenigde Nederlanden (1815 tot 1830), behoeft geen nieuwe adelbrieven over te leggen om tot de Belgische adel te worden gerekend (*Artikel 335 Jur. R.v.A.*, in ARENDT/DE RIDDER, *a.w.*, blz. 429; *Rép. P. Dr. B.*, Tw. *Noblesse*, nr. 38; *Pand. B.*, Tw. *Noblesse*, nr. 99).

160 De vreemdeling die tot Belg wordt genaturaliseerd, kan om de adellijke status verzoeken waarvan hij in zijn vaderland het genot had. Het staat de Koning echter volkomen vrij om de adellijke titels al dan niet toe te kennen of daaraan de draagwijzde te geven die zij in het land van oorsprong hadden (*Artikel 330 Jur. R.v.a.*, in ARENDT/DE RIDDER, *a.w.*, blz. 428; BRAAS, *La législation nobiliaire en Belgique*, blz. 145, nr. 148).

De opneming van — oorspronkelijk — vreemde adel vertoont m.a.w. meer connecties met de traditionele toekenning van adeldom dan met een erkenning: het gaat immers om het verlenen van nieuwe titels aan personen die bij de naturalisatie hun buitenlands adellijk statuut hebben verloren en daardoor niet langer van adel zijn. De adellijke titels die zij door een gunst van de Koning der Belgen ontvangen zullen niet steeds dezelfde zijn als die waarvan zij oorspronkelijk het genot hadden (*Artikel 324 Jur. R.v.A.*, in ARENDT/DE RIDDER, *a.w.*, blz. 428).

161 Dat de adellijke titel van de betrokken vreemdeling wordt vermeld in de wet waarbij hem naturalisatie wordt verleend, geeft hem niet het recht om voortaan die titel rechtsgeldig te voeren in België. Alleen de Koning oordeelt daarover en niet de wetgevende macht (*Artikel 323 Jur. R.v.A.*, in ARENDT/DE RIDDER, *a.w.*, blz. 428; BRAAS, *a.w.*, blz. 145, nr. 147; *Rép. P. Dr. B.*, Tw. *Noblesse*, nr. 34; *Pand. B.*, Tw. *Noblesse*, nr. 311).

162 De vreemdeling die adellijke titels heeft verkregen van een ander Staatshoofd dan dat van zijn vaderland, kan niet bij de Belgische adel worden ingelijfd, indien van de aldus bekomen adellijke titels geen melding wordt gemaakt op de lijst der edellieden die in zijn vaderland wordt bijgehouden (*Artikel 327 Jur. R.v.A.*, in ARENDT/DE RIDDER, *a.w.*, blz. 428; *Rép. P. Dr. B.*, Tw. *Noblesse*, nr. 37; *Pand. B.*, Tw. *Noblesse*, nr. 97).

163 De Belgische edelman die zich in het buitenland laat naturaliseren, zal zijn adellijke status enkel behouden indien de wetgeving van het land waarvan hij de nationaliteit verkrijgt, zich daartegen niet verzet. In het tegenovergestelde geval zal hij de adellijke staat en titel verliezen zonder daarvan zelfs in België nog gebruik te mogen maken (BRAAS, *a.w.*, blz. 139, nr. 143; *Rép. P. Dr. B.*, Tw. *Noblesse*, nr. 90; *Pand. B.*, Tw. *Noblesse*, nr. 507; Tw. *Belge*, nr. 546).

Heeft hij zijn adellijke prerogatieven ook in zijn nieuw vaderland behouden, dan zal hij er in België vrij gebruik van kunnen maken. Bij herkrijging van de Belgische nationaliteit zal hij verder de adellijke titels kunnen voeren zonder daartoe een nieuwe toekenning of erkenning te behoeven. Maar een nieuwe toekenning is

vereist indien hij naar aanleiding van de vroegere naturalisatie zijn adellijke titel is kwijtgeraakt (BRAAS, *a.w.*, blz. 140, nr. 143; *Pand. B.*, Tw. *Noblesse*, nr. 508 e.v.).

164 De edelman die bij naturalisatie een uitbreiding van de in België verkregen adellijke titels heeft verkregen, heeft niet het recht deze supplementaire titels in België aan te wenden. Overeenkomstig het koninklijk besluit van 30 april 1853 worden de adellijke staat en de titels die door vreemde Staatshoofden aan Belgen worden verleend, niet meer erkend (ARENDE/DE RIDDER, *Législation héraldique*, blz. 129).

165 Enkel de persoon die de vreemde nationaliteit verkrijgt, zal in voorkomend geval zijn adellijke prerogatieven verliezen. Voor zover de betrokken buitenlandse wetgeving zich daartegen niet verzet, zullen zijn afstammelingen die de Belgische nationaliteit behouden, in principe de Belgische adellijke titels kunnen blijven genieten en zal de overdracht ervan overeenkomstig de Belgische wetgeving geschieden alsof de genaturaliseerde van zijn adellijke staat en titels had afgezien (BRAAS, *a.w.*, blz. 140, nr. 143; *Pand. B.*, Tw. *Noblesse*, nr. 508; *Pand. fr.*, Tw. *Anoblissement*, nr. 19; Cass. fr., 15 juni 1863, *Dall. pér.*, 1863, 1, 313).

De kinderen van de persoon die de vreemde nationaliteit heeft aangenomen en die zijn geboren na de naturalisatie, kunnen geen adellijke prerogatieven genieten, indien hun vader deze bij de naturalisatie heeft verloren. Dit is logisch als men bedenkt dat de vader op het ogenblik van de geboorte van het kind niet meer tot de adel behoorde en geen titels meer kon overdragen (*Pand. B.*, Tw. *Noblesse*, nr. 511).

166 De edellieden die een andere nationaliteit hebben verkregen naar aanleiding van de annexatie of aanhechting van een gedeelte van het grondgebied van hun vaderland bij het land waarvan zij de nationaliteit verkrijgen, worden onderworpen aan de nationale wet van dat land voor wat hun personeel statuut aangaat. De voorheen verkregen adellijke titels behoeven in principe een erkenning door het Staatshoofd (*Pand. B.*, Tw. *Noblesse*, nr. 317).

Door het Verdrag van Versailles van 1919, dat in ons land werd bekrachtigd door de Wet van 15 september 1919, werden de Oostkantons Eupen, Malmédy en Sankt Vith aan het Belgisch grondgebied gehecht. Een K.B. van 21 augustus 1922 heeft de toestand van de — oorspronkelijk Duitse — edellieden uit deze kantons geregeld. Het K.B. voorzag in de vermelding van deze edellieden op de lijst der edelen, indien zij binnen de tijdsspanne van één jaar een verzoek daartoe hadden gericht tot de Hoge Commissaris van de Koning, mede in diens hoedanigheid van gouverneur van Eupen, Malmédy en Sankt Vith.

Het verzoek diende met de nodige bewijsstukken betreffende hun adellijke staat in Duitsland te worden gestaafd. Na onderzoek van de desbetreffende stukken zond de Hoge Commissaris het dossier, vergezeld van zijn advies, over aan de minister van Binnenlandse Zaken, die het op zijn beurt aan de minister van Buitenlandse Zaken deed toekomen. Deze onderwierp het aan de Raad van Adel en besliste daarna uiteindelijk over de opneming van de naam van de verzoeker op de lijst der

edelen. Bij gunstige beslissing duidde hij de adellijke titel aan die de edelman voortaan zou mogen voeren en bepaalde hij de wijze waarop de adellijke staat en titel zouden overgaan op diens afstammelingen.

De minister van Buitenlandse Zaken heeft bij het beslissen omtrent het al dan niet opnemen van de naam van de verzoeker een uitvoeringsmaatregel getroffen die volkomen tot zijn bevoegdheid behoorde. Het K.B. van 21 augustus 1922 is bijgevolg niet in strijd met art. 75 G.W. (*anders*, BRAAS, *La législation nobiliaire en Belgique*, blz. 147, nr. 150, noot 2). Volgens HAMOIR betrof de inschrijving op de lijst der edelen een recht, en niet een gunst. Bijgevolg dienden er geen adelsbrieven te worden gelicht (E. HAMOIR, *La qualité nobiliaire en Belgique et ses perspectives selon l'arrêté royal du 31 janvier 1978*, *Hidalguia*, 1979, 209).

TITEL V

OVERGANG VAN ADELDOM

HOOFDSTUK I

ALGEMENE BEPALINGEN

167 Het recht van de Koning om adeldom te verlenen houdt de bevoegdheid in om de overgang van de adellijke staat en de titel vrij te bepalen. De adelbrieven bevatten steeds de nodige aanduidingen in verband met die overgang (BRAAS, *La législation nobiliaire*, blz. 108, nr. 108; *Rép. P. Dr. B.*, Tw. *Noblesse*, nr. 79; *Pand. B.*, Tw. *Noblesse*, nr. 403 e.v.).

168 Adellijke gunsten kunnen voor de betrokkene persoonlijk worden verleend of kunnen erfelijk worden gesteld. Het is een traditie geworden in België dat alle wettige en rechtstreekse afstammelingen van de betrokkene, zonder onderscheid van kunne, toegelaten worden tot de adelstand en dat ze de titel van jonkheer of jonkvrouw mogen voeren (BRAAS, *a.w.*, blz. 111, nr. 111; *Rép. P. Dr. B.*, Tw. *Noblesse*, nr. 79).

169 In Nederland bestaat er geen persoonlijke adeldom. Nochtans is deze er één enkele maal verleend geworden. Aan de grootmeesteres van Koningin Sophie, Alida van Wickevoort Crommelin, weduwe van Eduard van der Oudermeulen, werd in 1877 de titel van barones Van der Oudermeulen verleend voor haar persoon alleen (VAN MEEUWEN, *Een en ander over het Nederlandse adelsrecht*, in: *De Hoge Raad van Adel. Geschiedenis en werkzaamheden*, blz. 85).

In Engeland heeft men de persoonlijke adeldom gecreëerd om op die manier de getalsterkte van de leden van het Hogerhuis te kunnen aanvullen zonder nieuwe erfelijke adel te vormen. In Frankrijk bestond er tijdens de leenheerlijke tijd persoonlijke adel: er waren ambten die adeldom met zich brachten welke veelal niet erfelijk was (zie boven, nr. 32).

170 Voor zover de adellijke titel niet uit enkele aanmerking van de persoon is verleend zal hij over het algemeen volgens mannelijk eerstgeboorterecht overgaan. Veel hangt af van de bepalingen van het toekennings- of erkenningsbesluit en de open brieven die er op volgen.

De Koning is hierbij door geen enkele regel gebonden. Niets belet hem om de adellijke titel aan de jongstgeborene voor te behouden. Als de adellijke titel eenmaal is verleend, kan de Koning nochtans niets meer aan de orde van overgang wijzigen, tenzij hij door middel van nieuwe adelbrieven aan de nieuwe begunstigde de orde van overgang zou uitbreiden. Evenzo is de Koning niet verplicht om in geval van erkenning van oude adellijke titels de wijze van overgang die oorspronkelijk gold te behouden (PAND. B., Tw. *Noblesse*, nr. 471).

171 Aangezien de adellijke staat en de titel buiten de handel zijn, is iedere overeenkomst nopens hun overgang in strijd met de openbare orde, zelfs tussen

personen van dezelfde familie (*Artikel 235 Jur. R.v.A.*, in ARENDT/DE RIDDER, *Législation héraldique*, blz. 419; BRAAS, *a.w.*, blz. 109, nr. 110; *Rép. P. Dr. B.*, Tw. *Noblesse*, nr. 83; *Pand. B.*, Tw. *Noblesse*, nr. 473).

De adellijke staat en de titel kunnen niet bij schenking onder de levenden of bij testament van een persoon op een andere overgaan (BRAAS, *La législation nobiliaire*, blz. 113, nr. 119).

172 Het K.B. van 14 juni 1876 regelt de overgang van de overerfelijke adellijke titels volgens mannelijk eerstgeboorterecht. Blijkens artikel 1 gaat de titel bij overlijden van de titularis over op de oudste van diens kinderen van het mannelijk geslacht. Bij ontbreken van mannelijke afstammelingen van de oudste familietak van de eerste titularis wordt de oudste persoon van het mannelijk geslacht van de daaropvolgende tak tot de titel geroepen. Slechts bij overlijden van de laatste afstammeling van het mannelijk geslacht van de titularis gaat diens titel teloor (ARENDT/DE RIDDER, *a.w.*, blz. 383; BRAAS, *a.w.*, blz. 111, nr. 112; *Rép. P. Dr. B.*, TW. NOBLESSE, nr. 85; *Pand. B.*, Tw. *Noblesse*, nr. 483).

173 Volgens de heraldieke gebruiken kan adeldom niet worden overgedragen door personen van het vrouwelijk geslacht. De Latijnse zinsnede „Mulier est principium et finis ejus familiae” is in dit verband illustratief. De adellijke staat en de titels worden altijd overgeërfd via de wettige mannelijke lijn (*Artikel 79 Jur. R.v.A.*, in ARENDT/DE RIDDER, *a.w.*, blz. 402; BRAAS, *a.w.*, blz. 112, nr. 115; *Pand. B.*, Tw. *Noblesse*, nr. 428).

174 Voor zover een adellijke titel overdraagbaar is verklaard volgens mannelijk eerstgeboorterecht, gaat deze pas van de titularis op de opvolger over bij het overlijden van de eerstgenoemde en bijvoorbeeld niet bij de geboorte van de opvolger. Deze laatste kan tijdens het leven van de titularis niet de adellijke titel voeren zonder dat daartoe machtiging is verleend in nieuwe adelbrieven (*Rép. P. Dr. B.*, Tw. *Noblesse*, nr. 81; *Pand. B.*, Tw. *Noblesse*, nrs. 475 en 482).

Als regel geldt dat de overgang van een adellijke titel eerst bij overlijden van de titularis geschiedt, indien de open brieven niet uitdrukkelijk bepalen dat de titels reeds tijdens het leven van de titularis mede door diens opvolgers kunnen worden gevoerd.

175 Bij afstand van een adellijke titel door de titularis of definitief verlies ervan ten gevolge van een strafrechtelijke veroordeling geschiedt de overgang van de titel alsof de titularis ervan was overleden. De kinderen van de titularis die zijn geboren na diens afstand of veroordeling komen niet in aanmerking voor het voeren van de adellijke titel, daar hun vader op het ogenblik van hun geboorte niet meer tot de adel behoorde (*Rép. P. Dr. B.*, Tw. *Noblesse*, nr. 84; *Pand. B.*, Tw. *Noblesse*, nr. 476).

176 De overgang van een adellijke titel op een zijverwant van de titelvoerder, bij ontbreken van mannelijke bloedverwanten, geschiedt nooit van rechtswege. Er is steeds een nieuw koninklijk besluit noodzakelijk evenals nieuwe adelbrieven (*Artikel 236 e.v. Jur. R.v.a.*, in ARENDT/DE RIDDER, *Législation héraldique*, blz. 419; BRAAS, *Le législation nobiliaire*, blz. 114, nr. 120; *Rép. P. Dr. B.*, Tw. *Noblesse*, nr. 86; *Pand. B.*, Tw. *Noblesse*, nr. 485).

HOOFDSTUK II

BIJZONDERE GEVALLEN

AFDELING I

GEADOPTEEERDE EN DOOR ADOPTIE GEWETTIGDE PERSOON

177 Door de Wet van 21 maart 1969 is in het B.W. een nieuw artikel 359, § 2, ingevoegd, luidend: „De adoptie heeft van rechtswege geen enkel adelsrechtelijk gevolg” (*Stbl.*, 12 april 1969). Deze bepaling zegt met zoveel woorden dat de geadopteerde niet het adelsrechtelijk statuut van de adoptant overneemt (VAN MALDEREN, *A.P.R.*, Tw. *Adoptie en wettiging door adoptie*, blz. 298, nr. 432; A. WALLEMACQ, *Adoption et légitimation par adoption*, *J.T.*, 1969, 400).

Reeds vóór de afkondiging van de Wet van 21 maart 1969 werd door rechtsleer en rechtspraak dezelfde mening gehuldigd (*Artikel 189 Jur. R.v.A.*, in ARENDT/DE RIDDER, *a.w.*, blz. 414; BRAAS, *a.w.*, blz. 113, nr. 118; *Rép. P. Dr. B.*, Tw. *Noblesse*, nr. 8; *Pand. B.*, Tw. *Etat civil*, nr. 142; *Pand. fr.*, Tw. *Noms et prénoms*, nr. 287; Rb. Brussel, 4 februari 1890, *Pas.*, 1891, III, 24; *Belg. Jud.*, 1891, 447; Parijs, 18 juli 1893, *Dall. pér.*, 1894, 2, 7).

178 Vanuit adelsrechtelijk oogpunt bekeken is het volkomen normaal te noemen dat adoptie geen gevolgen meebrengt inzake adeldom: deze wordt van oudsher veelal op overerfelijke wijze verleend voor de afstammelingen in rechte lijn die tegelijk natuurlijk (bloedverwantschap) en wettig (huwelijk) zijn. De natuurlijke band van het bloedverwantschap ontbreekt bij de adoptieve afstamming, zodat er bij de verhouding adoptant en geadopteerde logischerwijze niet van erfelijkheid kan worden gesproken (*Artikel 189 Jur. R.v.A.*, in ARENDT/DE RIDDER, *Législation héraldique*, blz. 414).

179 De adoptie heeft geen adelsrechtelijk gevolg van rechtswege. Dit impliceert dat de Koning nieuwe open brieven moet verlenen opdat de geadopteerde van de adellijke staat van de adoptant en diens titel mede het genot zou kunnen hebben (*Rép. P. Dr. B.*, Tw. *Noblesse*, nr. 9; Parijs, 18 juli 1893, *Dall. pér.*, 1894, 2, 7).

180 Indien een adellijk persoon wordt geadopteerd door een edelman blijven de voorwaarden van de open brieven, verleend aan de voorouders van de geadopteerde, gelden. De geadopteerde zal de adellijke titel behouden, wanneer hij deze bezat vóór de adoptie en hij zal de titel van zijn oorspronkelijke ouder ook na de adoptie kunnen erven.

Wordt een niet-edelman geadopteerd door een persoon van adel, dan zal eerstgenoemde de naam van de adoptant overnemen zonder echter gebruik te mogen maken van diens adellijke titel, ook al verwijst de naam naar een illustere adel-

lijke familie. Opgemerkt zij dat blijkens art. 358, § 1, derde lid, B.W. het gebruik van een samengestelde naam niet mogelijk is wanneer de familienaam van de geadopteerde en de adoptant dezelfde zijn. De samengestelde naam bestaat uit de naam van de geadopteerde gevolgd door die van de adoptant (art. 358, § 1, tweede lid, B.W.).

181 De adoptie heeft in Nederland geen adelsrechtelijke gevolgen in die zin dat de geadopteerde de adellijke staat en de titel van de adoptant niet kan verwerven. De Nederlandse adoptieregeling is echter zo uitgewerkt dat de adellijke geadopteerde ophoudt het wettig kind te zijn van zijn ouders en mede daardoor het adellijk statuut verliest. Adoptie heeft in Nederland m.a.w. in negatieve zin adelsrechtelijke gevolgen (zie in dit verband n.a.v. de totstandkoming van de Nederlandse adoptiewet van 26 februari 1956: *Voorlopig verslag Vaste Comm. Just., Tweede Kamer der Staten-Generaal*, 1954-1955, nr. 3530; H. TOMBEUR, *Adoptie, adoptieve wettiging en adeldom in de Belgische rechtsorde*, blz. 49; P.G.M. VAN MEEUWEN, *Een en ander over het Nederlandse adelsrecht*, in: *De Hoge Raad van Adel. Geschiedenis en werkzaamheden*, blz. 85).

182 In tegenstelling met de gewone adoptie is wettiging door adoptie onttrokken aan art. 359, § 2, B.W. en heeft zij alle adelsrechtelijke gevolgen (VAN MALDEREN, *A.P.R.*, Tw. *Adoptie en wettiging door adoptie*, blz. 331, nr. 496).

Artikel 370, § 1, B.W. bepaalt overigens dat de wettiging door adoptie aan het kind en zijn afstammelingen hetzelfde statuut en dezelfde rechten en verplichtingen verleent als die welke zij zouden hebben indien het kind geboren was uit het huwelijk van degenen die het door adoptie hebben gewettigd.

183 Uit de parlementaire voorbereiding van de Wet van 21 maart 1969 valt genoegzaam af te leiden dat de wetgever de wettiging door adoptie alle gevolgen op het vlak van de adeldom heeft willen geven (*Parl. Besch., Senaat*, 1966-1967, nr. 358; *Verslag HAMBYE*, blz. 40).

Een ministeriële omzendbrief van 16 juni 1969 bevestigt deze bedoeling waar hij zegt: „... Uit de bewoordingen van die bepaling (art. 370 B.W.) blijkt dat het door adoptie gewettigd kind volledig gelijk gesteld wordt met een wettig kind, niet alleen in zijn betrekkingen met de leden van de familie, maar in alle opzichten, dat wil zeggen inzake nationaliteit, adel, sociaal recht en op elk ander gebied” (*Stbl.* 4 juli 1969, blz. 6639). Sindsdien is in een homologatievonnis van de jeugdrechtbank te Gent met zoveel woorden het recht van het adoptief gewettigd kind op het voeren van de adellijke titel van zijn wettigende vader erkend (Jr. Gent, 23 juni 1972, *J.T.*, 1973, 131-132; *R. Crit. J. B.*, 1977, 503, nr. 3 met noot VIEUJEAN).

184 De door adoptie gewettigde verliest de adellijke status die hij in zijn oorspronkelijke familie genoot, doch neemt integendeel het adellijk statuut van de adoptant over. Als hij reeds een adellijke titel voert die verschilt van die van de adoptant, verliest hij zijn titel bij de wettiging om die van de adoptant aan te

nemen, zelfs indien deze lager is. De edelman die wordt gewettigd door adoptie, verliest de adellijke staat en titel, indien de adoptant niet van adel is.

Voert de adoptant een adellijke titel die overerfbaar is bij eerstgeboorterecht, dan gaat hij bij diens overlijden over op de door adoptie gewettigde indien deze ouder is dan het eerstgeboren wettig kind van de de cujus (H. TOMBEUR, *a.w.*, blz. 44).

AFDELING II

NATUURLIJK KIND

185 Het natuurlijk kind van een adellijk persoon kan deze niet in zijn adellijke prerogatieven opvolgen, zelfs niet indien het erkend is door de ouders of één van hen (BRAAS, *La législation nobiliaire en Belgique*, blz. 113, nr. 117; DE MONLEZUN, *Acquisition et transmission des titres nobiliaires*, blz. 180; LALLIER, *De la propriété des noms et des titres*, blz. 177, nr. 106; anders: LEVESQUE, *Du droit nobiliaire français au XIXe siècle*, nr. 153).

De klassieke terminologie van de open brieven illustreert dit: „... zo is het dat Wij hem (haar) tot de adelstand hebben verheven zoals Wij hem hierbij tot de adelstand verheffen mitsgaders zijn afstammelingen, zowel mannelijke als vrouwelijke, die uit een wettig huwelijk geboren zijn of zullen geboren worden...”.

186 De natuurlijke kinderen die door huwelijk zijn gewettigd, hebben krachtens artikel 333 B.W. dezelfde rechten en verplichtingen als de uit het huwelijk gesproten kinderen. Dit geldt eveneens voor de adellijke staat en de titels (BRAAS, *a.w.*, blz. 113, nr. 117; *Rép. P. Dr. B.*, Tw. *Noblesse*, nr. 8; *Pand. B.*, Tw. *Noblesse*, nr. 414; *Dall. Rép. Dr. Civ.*, III, Tw. *Noblesse*, nr. 56; Cass. fr., 20 april 1885, *Rec. Sirey*, 1886, 1, 313; *Dall. pér.*, 1886, 1, 24).

TITEL VI

VERLIES VAN ADELDOM

INLEIDING

- 187** De adellijke staat en de titel gaan verloren:— door een strafrechtelijke veroordeling,
— door afstand,
— door verlies van de Belgische nationaliteit.

Gedurende de leenheerlijke tijd volgde het verlies van adeldom uit allerlei oorzaken, zoals het in onbruik raken van de adellijke titel, de uitoefening van een beroep dat onverenigbaar werd geacht met de adellijke status, of de strafrechtelijke veroordeling wegens verraad en majesteitsschending (zie boven, nr. 36).

188 Intrekking van de verleende adellijke staat of titel door de Koning is in principe niet mogelijk. De rechtsleer neemt nochtans aan dat intrekking mogelijk is wanneer de betrokkene valse documenten heeft voorgelegd, op welke basis adeldom is verleend (zie boven, nr. 56).

189 Volgens een zeer verspreide mening gaat de adellijke titel teniet bij het overlijden van degene aan wie hij, voor hem persoonlijk, op niet overerfelijke wijze is verleend (BRAAS, *La législation nobiliaire*, blz. 135, nr. 139). De adellijke staat blijft echter inherent aan de overledene en in voorkomend geval zal de weduwe van de afgestorvene, overeenkomstig een oude gewoonte, voort van diens adellijke titel gebruik kunnen maken (zie boven, nr. 145). Het overlijden van de betrokkene brengt bijgevolg niet het verlies van adeldom met zich.

Niet zelden bepalen de adelbrieven dat bij het overlijden van de titelvoerder diens adellijke staat op de naaste afstammelingen overgaat, in tegenstelling tot de adellijke titel die doorgaans voor de afgestorvene persoonlijk is verleend. De afstammelingen zullen er dan toe gerechtigd zijn de titel van jonkheer of jonkvrouw te voeren (zie boven, nr. 167 e.v.).

Indien adeldom op overerfelijke wijze is verleend, heeft het overlijden van de betrokkene tot gevolg dat de adellijke prerogatieven overgaan op alle afstammelingen of op de eerstgeborene onder hen. Alles hangt af van de regeling die in de adelbrieven is uitgewerkt.

De adellijke titels die overgaan op de mannelijke afstammelingen verdwijnen in principe bij overlijden van de laatste onder hen (K.B. van 14 juni 1876).

HOOFDSTUK I

STRAFRECHTELIJKE VEROORDELING

190 Veroordelingen tot criminele straffen kunnen krachtens de artikelen 19 en 31 Sw. leiden tot afzetting, ontzetting of verbod van het recht om een adellijke titel te voeren.

Artikel 19 Sw. luidt: „Bij alle arresten van veroordeling tot de doodstraf, tot dwangarbeid, tot levenslange of buitengewone hechtenis en tot opsluiting wordt tegen de veroordeelden de afzetting uitgesproken van de titels, graden, openbare ambten, bedieningen en betrekkingen, waarmee zij bekleed zijn. Het hof van assisen kan die afzetting uitspreken tegen de veroordeelden tot gewone hechtenis”.

De term titel in artikel 19 Sw. moet in een algemene zin worden opgevat en geacht worden te slaan op alle adellijke titels en bijgevolg ook op de titels van jonkheer en jonkvrouw (J. HAUS, *Principes généraux du droit pénal belge*, II, blz. 72, nr. 746, noot 2).

191 Zodra het vonnis of arrest waarbij de afzetting wordt bevolen, onherroepelijk is geworden, houdt de veroordeelde op tot de Belgische adel te behoren en verliest hij zijn adellijke titels. Deze zullen op zijn afstammelingen overgaan alsof de veroordeelde was overleden. De straf moet immers strikt persoonlijk blijven en geen nadelige gevolgen voor de afstammelingen met zich brengen (BRAAS, *La législation nobiliaire*, blz. 163, nr. 166; *Rép. P. Dr. B.*, Tw. *Noblesse*, nr. 84).

De kinderen die worden geboren nadat de veroordeling onherroepelijk is geworden, kunnen geen aanspraak maken op de adellijke titels die hun vader voorheen bezat. Op het ogenblik van hun geboorte behoorde deze immers niet meer tot de adel (BRAAS, *a.w.*, blz. 164, nr. 166).

192 De afzetting werkt enkel voor het verleden en het heden en niet voor de toekomst. Artikel 19 Sw. bepaalt immers uitdrukkelijk dat de veroordeelden afgezet worden van de titels, graden, enz. „... waarmee zij bekleed zijn”. Deze tekst sluit de mogelijkheid niet uit dat zij in de toekomst opnieuw titels of graden zouden kunnen verkrijgen of met openbare ambten, betrekkingen of bedieningen bekleed worden. De uitsluiting daarvan voor de toekomst kan enkel geschieden krachtens een ontzetting op grond van art. 31 e.v. Sw. of art. 123sexies, Sw. (NYPELS/SERVAIS, *Le code pénal belge interprété*, I, art. 19, nr. 6; J. SIMON, *Handboek van het Belgisch strafrecht*, blz. 195, nr. 155; TROUSSE, *Principes généraux de droit pénal*, I, nr. 1032; VANHOUDT/CALEWAERT, *Belgisch strafrecht*, III, blz. 910, nr. 1839).

193 Overeenkomstig artikel 31, 3°, Sw. wordt bij alle arresten van veroordeling tot de doodstraf of tot dwangarbeid tegen de veroordeelden levenslange

ontzetting uitgesproken van het recht om enig ereteken te dragen of enige adellijke titel te voeren.

De ontzetting moet worden uitgesproken. Meestal zal dit door het hof van assisen geschieden, doch bijvoorbeeld ook het Militair Gerechtshof kan deze straf uitspreken (art. 21 van de Wet van 15 juni 1899, *Stbl.*, 30 juni 1899).

De term adellijke titel heeft een algemene betekenis en omvat ook de titels van jonkheer en jonkvrouw (BRAAS, *a.w.*, blz. 162, nr. 165, noot 2).

194 De hoven van assisen kunnen de tot opsluiting of hechtenis veroordeelden, voor hun leven of voor tien jaar tot twintig jaar, geheel of ten dele ontzetten uit het recht tot het voeren van enige adellijke titel (art. 32 Sw.).

Blijkens artikel 33 Sw. kunnen de hoven en de rechtbanken, in de gevallen die bij de wet zijn bepaald, de tot correctionele straffen veroordeelden voor een termijn van vijf tot tien jaar, geheel of ten dele ontzetten uit het recht tot het voeren van adellijke titels.

195 Verscheidene artikelen van het Strafwetboek houden voor de rechterlijke instanties de mogelijkheid in om de daders van een misdrijf te straffen met ontzetting uit de burgerlijke en politieke rechten, hieronder begrepen het recht tot het voeren van een adellijke titel. Zo bijvoorbeeld art. 305 (het houden van een speelhuis), art. 465 (diefstal), art. 491 (misbruik van vertrouwen), art. 496 (plichterij), art. 505 (heling).

Daarentegen moet de ontzetting in bepaalde gevallen worden uitgesproken bij veroordeling tot een correctionele straf. Zo bijvoorbeeld ingevolge de artikelen 378 Sw. (aanranding van de eerbaarheid en verkrachting), 382 Sw. (bederf van de jeugd en prostitutie), 386ter Sw. (openbare schennis van de goede zeden).

196 De tijdelijke ontzetting waarvan sprake is in art. 32 en 33 Sw. betreft het gebruik van het recht tot het voeren van een adellijke titel en niet het recht zelf. Enkel het genot van het recht wordt geschorst. Dit betekent dat de betrokkene, zelfs tijdens de duur van zijn straf, de adellijke staat en de titel kan overdragen of ervan kan afzien (*Rép. P. Dr. B.*, Tw. *Noblesse*, nr. 92; Cass., 27 juni 1952, *Pas.*, 1952, I, 698).

Kinderen van de veroordeelde, geboren nadat de ontzetting is uitgesproken, behouden hun eventuele aanspraken op de adellijke titels van hun vader, daar hij steeds in het bezit van de titels is gebleven.

De edelman tegen wie een tijdelijke ontzetting is uitgesproken, kan voor de duur van zijn straf geen adellijke titels voeren gelet op art. 230 Sw. (BRAAS, *La législation nobiliaire*, blz. 164, nr. 167).

197 In tegenstelling tot de afzetting berooft tijdelijke ontzetting de veroordeelde niet van de adellijke titels maar verhindert zij enkel de uitoefening van de rechten eraan verbonden of de mogelijkheid, tijdens de duur van de ontzetting, deze te verwerven (P.E. TROUSSE, *Principes généraux de droit pénal*, Nov., *Droit*

pénal, I, nr. 987; VANHOUDT/CALEWAERT, *Belgisch Strafrecht*, III, blz. 908, nr. 1830).

Levenslange ontzetting uit het recht tot het voeren van een adellijke titel brengt integendeel met zich dat de veroordeelde heeft opgehouden tot de Belgische adel te behoren. Zijn adellijke titels zullen op de afstammelingen overgaan alsof de veroordeelde was overleden (BRAAS, *a.w.*, blz. 163, nr. 166; *Rép. P. Dr. B.*, Tw. *Noblesse*, nrs. 84 en 92).

198 Afzetting (art. 19 Sw.) en ontzetting (art. 31 Sw. e.v.) zijn bijkomende straffen die geen uitvoeringshandeling vereisen. Zij werken zodra de veroordeling definitief is geworden. Zij zijn niet voor verjaring vatbaar (NYPELS, *Législation criminelle de la Belgique*, I, blz. 352, XIII, 11 en blz. 419, XIX, 15; VANHOUDT/CALEWAERT, III, blz. 909, nr. 1835 e.v.).

199 Het bij art. 73 G.W. geregelde genaderrecht is zonder uitwerking op de krachtens artikel 19 Sw. uitgesproken afzetting. Dit is logisch als men bedenkt dat de genademaatregelen betrekking hebben op de uitvoering van de straf en dat de afzetting geacht wordt ogenblikkelijk uitgevoerd te zijn op het moment dat de veroordeling definitief geworden is (TROUSSE, *Principes généraux de droit pénal, Nov.*, *Droit pénal*, I, nr. 1839; VANHOUDT/CALEWAERT, III, blz. 1028, nr. 2052; BRAAS, *La législation nobiliaire*, blz. 167, nr. 169; *Pand. B.*, Tw. *Grâce et commutation de peine*, nr. 281).

Daarentegen kunnen de genademaatregelen van de Koning wél betrekking hebben op de ontzetting uit de rechten bedoeld in de artikelen 31 e.v. Sw. Dergelijke ontzettingen brengen onbekwaamheden met zich in de zin van artikel 87 Sw. (VANHOUDT/CALEWAERT, III, blz. 1028, nr. 2052; BRAAS, *a.w.*, blz. 168, nr. 170; H. MATHIEU en Y. NASSAU, *Het recht van genade, Bull. van het bestuur der gevangenis*, 1954, blz. 331, nr. 191; *Pand. B.*, Tw. *Grâce et commutation de peine*, nr. 91).

Kwijtschelding of vermindering van een vrijheidsberovende straf leidt niet automatisch tot kwijtschelding van de ontzetting die als bijkomende straf is uitgesproken. Het desbetreffende genadebesluit zal daarin uitdrukkelijk moeten voorzien (BRAAS, *a.w.*, blz. 168, nr. 170; *Pand. B.*, Tw. *Grâce et commutation de peine*, nr. 301).

200 Een amnestiewet heeft tot gevolg dat de vroeger uitgesproken straf alsmede de veroordeling zélf worden uitgewist. De bijkomende straffen worden — in principe — op dezelfde wijze teniet gedaan als de hoofdstraf (VANHOUDT/CALEWAERT, III, blz. 1055, nr. 2104).

De wetgever heeft nochtans in het verleden herhaaldelijk en uitdrukkelijk het tegenovergestelde beslist wat betreft de afzetting (art. 19 Sw.), en de ontzetting (art. 31 e.v. Sw.) uit de burgerlijke en politieke rechten (BRAAS, *La législation nobiliaire*, blz. 169, nr. 171).

Artikel 7 van de Amnestiebesluitwet van 20 september 1945 (*Stbl.*, 21 oktober 1945) stelde dat de onderscheidingen, titels, graden en openbare betrekkingen die de veroordeelde waren ontnomen, niet werden teruggegeven. Vroegere amnestiewetten bevatten identieke bepalingen: artikel 7 van de Wet van 28 augustus 1919 (*Stbl.*, 30 augustus 1919); artikel 7 van de Wet van 31 oktober 1919 (*Stbl.*, 8 november 1919); artikel 3 van de Wet van 19 januari 1929 (*Stbl.*, 20 januari 1929); artikel 3 van de Wet van 11 juni 1937 (*Stbl.*, 13 juni 1937), artikel 7 van de Besluitwet van 3 januari 1940 (*Stbl.*, 17 januari 1940).

201 Eerherstel wordt door de kamer van inbeschuldigingstelling van het hof van beroep verleend en strekt om de gevolgen van sommige strafrechtelijke veroordelingen voor de toekomst uit te wissen (Wet van 7 april 1964, *Stbl.*, 1 mei 1964; A. MEEUS, *La loi du 7 avril 1964 relative à l'effacement des condamnations et à la réhabilitation en matière pénale*, *R. Dr. Pén.*, 1964-1965, 607 e.v.; J. EECKHOUT, *Effacement des condamnations et réhabilitation pénale*, *J.T.*, 1964, 717 e.v.).

De uitwerking die de veroordeling in het verleden gehad heeft, blijft behouden. De in eer herstelde veroordeelde wordt niet hersteld in het genot van de adellijke titels waaruit hij is ontzet of waarvan de afzetting is uitgesproken. Eerherstel heeft enkel tot gevolg dat hij in de toekomst opnieuw adellijke titels zal kunnen verkrijgen (H. BEKAERT, *La réhabilitation en matière pénale*, *Nov.*, Procédure pénale, II, 2, nr. 56; VANHOUDT/CALEWAERT, *Belgisch Strafrecht*, III, blz. 1072, nr. 2145).

HOOFDSTUK II

AFSTAND

202 Afstand van of renunciatie aan een adellijke titel is toegelaten mits die in authentieke vorm geschiedt en naderhand wordt aangenomen bij koninklijk besluit (BRAAS, *La législation nobiliaire en Belgique*, blz. 132, nr. 137; *Rép. P. Dr. B.*, Tw. *Noblesse*, nr. 89; *Pand. B.*, Tw. *Titre de noblesse*, nr. 68; Tw. *Noblesse*, nr. 506).

De edelen ontvangen hun prerogatieven van het koninklijk gezag. Het is logisch dat afstand daarvan ook het akkoord van de Koning impliceert. Daarenboven maakt de afstand een aanpassing noodzakelijk van de lijst der edelen (art. 2 K.B. van 26 januari 1822), de stamlijst en de registers der adelsbrieven die door de Raad van Adel overeenkomstig art. 6 van het K.B. van 6 februari 1844 worden bijgehouden (zie boven, nr. 127).

203 Afstand van een adellijke titel heeft veelal tot doel de overgang van de titel, zoals die wordt geregeld in de sdelbrieven, te laten plaats vinden zonder dat de betrokkene hiervoor dient te overlijden. Zo bijvoorbeeld zal de persoon die tot een kloosterorde toetreedt afstand kunnen doen van de bij eerstgeboorterecht verkregen adellijke titel ten behoeve van een jongere broer (BRAAS, *a.w.*, blz. 132, nr. 137; *Rép. P. Dr. B.*, Tw. *Noblesse*, nr. 84).

204 Afstand kan alleen betrekking hebben op de adellijke staat en de titels waarvan men werkelijk titularis is. Afstand van een adellijke titel waarvan men de eigendom in de toekomst door middel van erfopvolging zal verkrijgen, valt onder artikel 791 B.W. en is derhalve niet mogelijk (*Pand. B.*, Tw. *Noblesse*, nr. 503).

205 Afstand van de adellijke staat of van een adellijke titel is onherroepelijk (*Artikel 234 Jur. R.v.A.*, in ARENDT/DE RIDDER, *Législation héraldique*, blz. 419).

206 De vraag naar de toelaatbaarheid van afstand van een adellijke titel is in het verleden vooral in Engeland gesteld. Personen die er een titel hadden geërfd welke lidmaatschap van het Hogerhuis met zich bracht, gaven er niet zelden de voorkeur aan om lid van het Lagerhuis te blijven indien zij daar deel van uitmaakten. Het wekt geen verwondering dat het principe van de tijdelijke afstand er wordt aanvaard d.w.z. een persoon kan er voor de duur van zijn leven afstand doen van de adellijke titel en alle rechten en verplichtingen die daaraan zijn verbonden, zonder dat de adellijke titel ophoudt te bestaan. Bij overlijden van de betrokkene gaat de titel op de erfgenamen over.

In Nederland komt het sporadisch voor dat personen, op hun verzoek, krachtens een missive van de Secretaris van Staat of de directeur van het Kabinet des Konings, van de lijst van adellijke personen, bijgehouden door de Hoge Raad van Adel, worden afgevoerd. De betrokkenen en hun nageslacht worden niet meer beschouwd als leden van de Nederlandse adel (P.G.M. VAN MEEUWEN, *Een en ander over het Nederlandse adelsrecht*, in: *De Hoge Raad van Adel. Geschiedenis en werkzaamheden*, blz. 81).

HOOFDSTUK III

VERLIES VAN DE BELGISCHE NATIONALITEIT

207 De Belg die een vreemde nationaliteit aanneemt, verliest de Belgische nationaliteit (art. 18 van het K.B. van 14 december 1932, *Stbl.*, 17 december 1932). Hij zal de in België verkregen adellijke prerogatieven verliezen, indien de wetgeving van het land waarvan hij de nationaliteit heeft aangenomen, zich tegen het gebruik ervan verzet. De adellijke staat en de titel behoren immers lot het personeel statuut van de betrokkene, dat wordt beheerst door de wetten van zijn nieuw vaderland (*Rép. P. Dr. B.*, Tw. *Noblesse*, nr. 90; *Pand. B.*, Tw. *Noblesse*, nrs. 507 e.v.; zie boven, nr. 163 e.v.).

208 De aanvaarding van een adellijke titel, uitgereikt door een vreemd Staatshoofd, heeft niet tot gevolg dat de Belgische nationaliteit wordt verloren (Cass., 18 april 1882, *Pas.*, 1882, I, blz. 178).

209 Nederlandse adel gaat niet verloren door verlies van Nederlandschap of door naturalisatie in een ander land. Wordt de betrokkene of één zijner nakomelingen later weer Nederlander, dan kan hij zonder meer de adellijke titel voeren waartoe hij of zijn voorvader gerechtigd was. In de naturalisatiewet wordt in een dergelijk geval titel of predikaat vermeld. Dit geschiedt echter niet wanneer de genaturaliseerde van vreemde adel is of gerechtigd is tot het voeren van een niet-Nederlandse titel (VAN MEEUWEN, *a.w.*, blz. 87).

TITEL VII

USURPATIE VAN EEN ADELLIJKE TITEL

INLEIDING

210 Zodra de adelbrieven zijn gelicht, verkrijgt de betrokkene het recht om de adellijke titel bij zijn familienaam te voegen. De titel maakt weliswaar geen deel uit van die naam doch geniet als vererend accessorium nagenoeg dezelfde bescherming (ORBAN, *Le droit constitutionnel*, III, blz. 130, nr. 56; DE PAGE, I, blz. 412, nr. 289; *Pand. B.*, Tw. *Noblesse*, nr. 17; PLANIOL, *Traité élémentaire*, I, nr. 426, blz. 179; Cass., 7 april 1927, *Pas.*, 1927, I, 194 met conclusie P. LECLERCQ; zie boven, nr. 68 e.v.).

211 De houder van een adellijke titel kan een rechtsvordering instellen om zich tegen de aanmatiging of usurpatie van zijn titel door derden te verzetten. Daar het om een burgerlijk recht gaat zullen de gewone rechtbanken krachtens artikel 92 van de Grondwet bevoegd zijn (zie boven, nr. 64).

Benevens de titelvoerder kunnen ook diens familieleden een burgerlijke rechtsvordering instellen ter bescherming van de adellijke titel die in samenhang met hun geslachtsnaam wordt gevoerd (*Dall. Rép. Dr. Civ.*, III, Tw. *Noblesse*, nr. 81; Cass. fr., 15 juni 1863, *Dall. pér.*, 1863, 1, 313; Cass. fr., 30 januari 1867, *Dall. pér.*, 1868, 1, 49; Cass. fr., 6 maart 1923, *Dall. pér.*, 1923, 1, 81 met noot SAVATIER; *Rec. Sirey*, 1924, 1, 177 met noot E.H. PERREAU).

212 De artikelen 230 en 232 Sw. straffen wegens het aannemen van een adellijke titel waartoe iemand niet is gerechtigd, niet enkel de persoon die ten onrechte de titel voert, maar ook de openbare ambtenaren die van zulke titels melding hebben gemaakt in hun akten.

HOOFDSTUK I

MISDRIJF VAN ARTIKEL 230 STRAFWETBOEK

213 Blijkens artikel 230 Sw. wordt hij die in het openbaar een adellijke titel aanneemt die hem niet toekomt, gestraft met een geldboete van tweehonderd tot duizend frank.

Niet zelden zal de usurpatie uitdrukking vinden in naamkaartjes, uitnodigingen, e.d. Dan zal de rechter de verbeurdverklaring daarvan kunnen bevelen voor zover de stukken nog in het bezit van de betrokkene zijn en dit overeenkomstig artikel 42 Sw. (RIGAUX/TROUSSE, *Les crimes et les délits du Code pénal*, IV, blz. 127).

Het wederrechtelijk aannemen van een adellijke titel in een gedrukte publikatie maakt geen drukpersmisdrijf uit daar het alleen de bekendmaking van een feit impliceert en geenszins de uiting van een gedachte en evenmin de beoordeling van deze gedachte inhoudt (BELTJENS, *La constitution belge révisée*, II, blz. 479, nr. 10; VANHOUDT/CALEWAERT, *Belgisch Strafrecht*, II, blz. 302, nr. 594; R. HAYOIT DE TERMICOURT, *Le délit de presse*, *Pand. Pér.*, 1938, 397).

214 Het wederrechtelijk aannemen van een adellijke titel kan zowel door een Belgisch onderdaan als door een vreemdeling gebeuren (RIGAUX/TROUSSE, IV, blz. 128; MARCHAL/JASPAR, *Droit criminel. Traité théorique et pratique*, blz. 306, nr. 1010; J. VAN DEN HEUVEL, *Les titres de noblesse étrangers*, *Belg. Jud.*, 1883, 929 e.v.).

215 Artikel 230 Sw. betreft het wederrechtelijk aannemen van een adellijke titel. Daarmee worden zowel de adellijke staat als de titels bedoeld. Predikaten als Hooggeboren en Hoogwelgeboren, als loutere beleefdheidskwalificaties, genieten daarentegen niet van dezelfde bescherming.

Hij die het partikel „van” of „de” bij zijn familienaam voegt of deze met een geografische aanduiding vervolledigt maakt zich niet schuldig aan het misdrijf van artikel 230 Sw. Het partikel noch de geografische aanduiding zijn bepalend voor adeldom (zie boven, nr. 69). Ten hoogste zal de betrokkene onder toepassing van artikel 231 Sw. vallen indien hij niet de procedure van naamsverandering, geregeld bij de wet van 11-12 *germinal* jaar XI, heeft gevolgd (DE PAGE, I, blz. 413, nr. 291; BRAAS, *La législation nobiliaire en Belgique*, blz. 152, nr. 153bis).

De edelman kan een rechtsvordering instellen tegen de persoon wiens familienaam een homoniem is van zijn familienaam, zelfs indien de usurpator niet dezelfde adellijke titel heeft aangenomen (*Dall. Rép. Dr. Civ.*, III, Tw. *Noblesse*, nr. 80; Rb. Seine, 19 juni 1878, onder Parijs, 30 mei 1879, *Dall. pér.*, 1879, 2, 137; Rb. Le Mans, 5 februari 1896, onder Angers, 29 juni 1896, *Dall. pér.*, 1898, 2, 217; Cass. fr., 10 november 1897, *Rec. Sirey*, 1899, 1, 337).

216 Het onrechtmatig voeren van een adellijke titel wordt in Nederland strafbaar gesteld door artikel 435 van het Wetboek van Strafrecht. Het predikaat jonkheer wordt er geacht binnen het toepassingsgebied van bewust artikel te vallen. Het moet echter om de usurpatie van een Nederlandse adellijke titel gaan d.w.z. de titel moet door de Nederlandse adel worden gevoerd en moet samen worden aangewend met een Nederlandse naam zonder dat er een aanwijzing van vreemde herkomst bestaat (NOYON/LANGEMEYER, *Het Wetboek van Strafrecht verklaard*, III, blz. 448; P.G.M. VAN

MEEUWEN, *Een en ander over het Nederlandse adelsrecht*, in: *De Hoge Raad van Adel. Geschiedenis en werkzaamheden*, blz. 87; H.R., 14 februari 1956, *N.J.*, 1956, 480 e.v.).

217 Hij die ervan wordt verdacht op onrechtmatige wijze een adellijke titel te voeren, moet het bewijs leveren van de gegrondheid van zijn aanspraken. De adelbrieven en andere documenten die hij in dit verband overlegt, zullen door de rechter worden onderzocht naar aanleiding van het strafproces (BRAAS, *Précis de procédure pénale*, I, nrs. 88, 100 en 102; BRAAS, *La législation nobiliaire en Belgique*, blz. 154, nr. 155).

218 Het wederrechtelijk aannemen van een adellijke titel kan erin bestaan dat iemand die niet tot de adel behoort, zich een adellijke titel aanmatigt of dat een edelman een andere titel draagt dan die welke hij gerechtigd is te voeren (RIGAUX/TROUSSE, *Les crimes et les délits du Code pénal*, IV, blz. 131; Rb. Seine, 9 december 1936, *Rec. Sirey*, 1937, 2, 133).

219 Het aannemen van de adellijke titel moet, om strafbaar te zijn, in het openbaar, d.w.z. openlijk, geschieden (*ostensiblement*). Deze feitenkwestie wordt door de rechter die uitspraak doet over de zaak zelf, op in cassatie onaanstastbare wijze beoordeeld. Zo bijvoorbeeld levert valselijk gebruik van de titel van hertog in bijzijn van de dagelijkse kennissenkring, genoegzame openbaarheid op (RIGAUX/TROUSSE, IV, blz. 132; Cass., 23 mei 1882, *Pas.*, 1882, I, 316).

220 Het misdrijf dat door artikel 230 Sw. wordt beteugeld, is aflopend. Er wordt niet vereist dat de usurpatie zich gedurende een bepaalde tijd of bij wege van gewoonte herhaaldelijk voordoet. Een alleenstaande, toevallige gebeurtenis zoals de vermelding van de titel in het gastenboek van een hotel is voldoende (BELTJENS, *Encyclopédie du droit criminel belge*, II, art. 231, blz. 537, nr. 7; BRAAS, *La législation nobiliaire*, blz. 152, nr. 153; Cass., 22 januari 1877, *Pas.*, 1877, I, 102; Cass., 10 juli 1899, *Pas.*, 1899, I, 337).

221 De usurpatie moet met bedrieglijk opzet zijn geschied in die zin, dat de betrokkene op de hoogte was van het ongeoorloofd karakter van de handeling, maar niettemin de wil had om deze te volbrengen (RIGAUX/TROUSSE, IV, blz. 119; R. LEGROS, *L'élément moral dans les infractions*, *R. Dr. Pén.*, 1952-1953, 996 e.v.; Cass., 22 juni 1959, *Pas.*, 1959, I, 1124; *R. Dr. Pén.*, 1961-1962, 401).

Het bedrieglijk opzet wordt veelal ingegeven door ijdelheid of winstbejag (BRAAS, *a.w.*, blz. 152, nr. 153; P.E. TROUSSE, *Le mobile justificatif*, *R. Dr. Pén.*, 1962-1963, 418 e.v.; Brussel, 3 april 1882, *J.T.*, 1882, 296).

222 Poging tot het valselijk aannemen van een adellijke titel is niet strafbaar (art. 53 Sw.). Anderzijds voorziet de strafwet niet in verzwarende omstandigheden die aan het door artikel 230 Sw. beteugelde misdrijf kunnen kleven. Bij herhaling zullen de gewone regels toepassing vinden (art. 56 Sw.).

HOOFDSTUK II

ONRECHTMATIGE VERMELDING VAN EEN ADELLIJKE TITEL IN EEN OPENBARE AKTE

223 Artikel 232 Sw. luidt: „Ieder ambtenaar, ieder openbaar officier die in zijn akten aan de daarin vermelde personen, in verstandhouding met hen, namen of adellijke titels geeft die hun niet toekomen, wordt gestraft met geldboete van tweehonderd frank tot duizend frank”.

Artikel 232 Sw. moet worden gezien in relatie met artikel 1, tweede lid, van het K.B. van 26 januari 1822.

Dit laatste verbiedt uitdrukkelijk aan de hoven en rechtbanken, de ambtenaren van de burgerlijke stand, de notarissen en andere openbare ambtenaren om in hun akten aan de daarin vermelde personen adellijke titels of hoedanigheden toe te schrijven welke niet door het koninklijk gezag werden toegekend of erkend (*Pasin.*, 1822, blz. 190-191).

Het K.B. van 26 januari 1822 heeft wel degelijk zijn gelding behouden (*Artikel 166 Jur. R.v.A.*, in ARENDT/DE RIDDER, *a.w.*, blz. 412; BRAAS, *La législation nobiliaire*, blz. 123, nr. 128; FAIDER, *La noblesse dans la constitution*, *Pas.*, 1881, I, blz. 6; *Belg. Jud.*, 1881, 1587; P. VERHAEGEN, *Insertion des titres de noblesse dans les actes de l'état civil*, *Belg. Jud.*, 1924, 231 e.v.; E. VERHAEGEN, *Les mentions complétives dans les actes de l'état civil*, *Belg. Jud.*, 1926, 233; *Pand. B.*, Tw. *Acte de l'état civil*, nr. 138; anders, DE BROUCKERE/TIELEMANS, *Répertoire de l'administration*, I, Tw. *Acte de l'état civil*, blz. 195; LAMEERE, *Titres et noms*, *Belg. Jud.*, 1883, 1558).

Het besluit dateert weliswaar uit de periode van het Koninkrijk der Verenigde Nederlanden, toen aan de adeldom nog werkelijke politieke voorrechten waren verbonden. Het heeft echter geen betrekking op de organisatie van de „ridderschappen” die sinds de afkondiging van de Belgische Grondwet niet meer bestaan. Bij gebreke van enige opheffingsbepaling ter zake en gelet op de volkomen verzoenbaarheid met art. 75 G.W. kan niet anders dan tot de verdere gelding van het K.B. van 26 januari 1822 worden besloten (Omzendbrief Min. van Just. van 28 februari 1962, *Rec. just.*, 1962, blz. 46).

Het K.B. van 26 januari 1822 is zowel toepasselijk op de getuigen als op de partijen die in de akten worden vermeld (*Pand. B.*, Tw. *Acte de l'état civil*, nr. 138).

224 Het door artikel 232 Sw. beteugelde misdrijf vereist dat de dader de hoedanigheid van openbaar ambtenaar of officier bezit en in de hoedanigheid van zijn functie heeft gehandeld door het verlenen van een akte. Het is daarbij niet strikt noodzakelijk dat het een openbare of authentieke akte betreft (RIGAUX/TROUSSE, IV, blz. 157, noot 3; MARCHAL/JASPAR, blz. 310, nr. 1027).

Artikel 232 Sw. is niet toepasselijk op de uittreksels en afschriften die de openbare ambtenaren uitreiken met betrekking tot de akten die zij in bewaring hebben. De ambtenaar die met opzet valse gegevens verwerkt in afschriften en uittreksels zal evenwel kunnen worden vervolgd wegens valsheid in geschriften (RIGAUX/TROUSSE, IV, blz. 157; Rb. Nijvel, 23 januari 1894, *Pas.*, 1894, III, 106).

225 Artikel 232 Sw. heeft het over „... namen of adellijke titels...”. In dit

bestek kan worden verwezen naar hetgeen naar aanleiding van de bespreking van artikel 230 Sw. is uiteengezet. Dit impliceert dat de term titel in artikel 232 Sw. in ruime zin moet worden geïnterpreteerd en geacht moet worden te slaan op de titels jonkheer en jonkvrouw die mogen worden gevoerd door de personen aan wie enkel vergunning van adeldom werd verleend (zie boven, nr. 215).

226 Artikel 232 Sw. straft de openbare ambtenaren die in hun akten namen of adellijke titels geven aan personen aan wie ze niet toekomen, hetzij omdat de desbetreffende personen niet tot de adel behoren, hetzij omdat zij andere adellijke titels voeren dan die vermeld in de akten. De openbare ambtenaren die in de door hen verleden akte aan zichzelf en ten onrechte adellijke titels toeschrijven, vallen onder artikel 230 Sw. (RIGAUX/TROUSSE, IV, blz. 158).

227 De openbare ambtenaar moet in bedrieglijke verstandhouding met de betrokken persoon hebben gehandeld. Hij moet kennis hebben gehad van het onrechtmatig karakter van het bezit van de adellijke titel. Tevens moet hij het opzet hebben gehad om door middel van vermelding in de akte bij te dragen tot het verwezenlijken van het door artikel 232 Sw. beteugelde misdrijf. Wilsovereenstemming, dit is kennis van het doel van het handelen en de wil om dit doel, namelijk het misdrijf, te verwezenlijken, is voldoende, zonder dat een werkelijk voorafgaand strafbaar overleg vereist wordt (VANHOUDT/CALEWAERT, II, blz. 598, nr. 1212; P.E. TROUSSE, *La participation criminelle en droit pénal positif belge*, R. Int. Dr. Pén., 1957, 152 e.v.).

Onrechtmatige vermelding van adellijke titels valt niet onder artikel 232 Sw., indien zij enkel te wijten is aan een onachtzaamheid van de openbare ambtenaar. In voorkomend geval zal de ambtenaar een tuchtrechtelijke sanctie oplopen (RIGAUX/TROUSSE, IV, blz. 158).

228 De draagwijdte van artikel 232 Sw. is algemeen en slaat niet enkel op de onrechtmatige vermelding van adellijke titels in akten van de burgerlijke stand, doch onder meer ook op vermeldingen in het bevolkingsregister dat door de plaatselijke besturen wordt bijgehouden, de identiteitskaarten en de documenten betreffende de kadastrale gegevens (BRAAS, *La législation nobiliaire*, blz. 126, nr. 131).

229 Het openbaar ministerie kan ambtshalve optreden om verbetering te bekomen van openbare akten waarin ten onrechte adellijke titels worden toegeschreven aan personen die daarin worden vermeld (BRAAS, *a.w.*, blz. 125, nr. 130; GIRON, *Dictionnaire*, II, Tw. *Noblesse*, nr. 11; *Pand. B.*, Tw. *Titre de noblesse*, nr. 23; Gent, 22 juli 1885, *Pas.*, 1887, II, 23].

230 De openbare ambtenaar die zich aan bedrieglijke vermelding van een adellijke titel schuldig heeft gemaakt zal in voorkomend geval niet alleen op grond van artikel 232 Sw., maar ook op grond van artikel 194 e.v. Sw., voor het misdrijf van valsheid in geschriften, worden veroordeeld. Gebeurlijk zal hij een tuchtrechtelijke sanctie oplopen (BRAAS, *a.w.*, blz. 124, nr. 130).

TITEL VIII

ADELLIJK WAPEN

HOOFDSTUK I

BEGRIPSOMSCHRIJVING

231 Als normaal corrolarium van het verlenen van adeldom wordt in de adelsbrieven het wapen aangeduid dat de betrokkene zal mogen voeren. Het „wapen” staat in de heraldiek voor een gekleurd, zinnebeeldig kenteken dat een persoon, familie of gemeenschap (b.v. gemeente, provincie) moet onderscheiden van andere soortgelijke entiteiten (*Pand. B.*, Tw. *Armoiries-armes*, nr. 1; *Rép. P. Dr. B.*, Tw. *Noblesse*, nr. 53).

232 Als onmisbare grondslag van het wapen fungeert het wapenschild. Daarnaast bestaan er een aantal sieraden waarvan het Verslag aan de Koning van 12 december 1838 een opsomming geeft. Het wapenschild en de overige bijstukken vormen het blazoen of het volle wapen (zie ook K.B. van 26 maart 1860, niet gepubl.; ARENDT/DE RIDDER, *Législation héraldique de la Belgique*, blz. 379; *Dall. Rép. Dr. Civ.*, III, Tw. *Noblesse*, nr. 98; Parijs, 20 december 1949, *Rec. Dall.*, 1951, 204, § II met conclusie ROLLAND en noot F. LUCHAIRE).

233 De sieraden kunnen als volgt worden ingedeeld: die boven het schild (de kroon, de helm met helmteken, de wrong, de hoed, de dekkleden), die naast het schild (de schildhouders of tenanten), die onder het schild (ridderorden, wapenspreuken), die om het schild (de mantel).

In tegenstelling met het wapenschild, dat in principe gelijk is voor alle edellieden van een zelfde familie, verschilt de kroon naar gelang van de adellijke titel die de betrokkene voert. De kroon situeert de edelman in de hiërarchie van adellijke titels (K.B. van 19 juni 1957, *Stbl.*, 26 juni 1957).

De wapenspreuk, ook devies of leuze genoemd, wordt onderaan op het schild van adellijke personen vermeld, ongeacht of zij de titel van jonkheer of een hiërarchisch hogere titel voeren. Zij mag niet worden verward met de kreet die, zij het zeer uitzonderlijk, in de open brieven kan worden erkend en in dat geval dezelfde bescherming geniet als het wapen in geval van usurpatie door een derde.

Terwijl de wapenspreuk een kortbondige samenvatting is van hetgeen de betrokken adellijke familie in het verleden aan roem- of deugdrijks heeft gepresteerd, is de kreet een uitroep die in oorlogstijd tijdens de Middeleeuwen door de ridders werd gebruikt om hun gezellen moed in te spreken, om hun hulp in te roepen of zelfs om elkander in het gevecht te herkennen. De kreet zinspeelde doorgaans op de familienaam van hun suzerain. Als teken van roem voegden vele afstammelingen van die suzerainen de kreet bij hun wapen.

Overeenkomstig de bepalingen van het Verslag aan de Koning van 12 december 1838 wordt in de open brieven nooit meer overgegaan tot de toekenning van een kreet. Enkel een erkenning ervan is mogelijk, indien de betrokkene bewijst dat zijn voorvaderen vóór 1795 van deze kreet een bestendig gebruik hebben gemaakt (*Artikel 424 Jur. R.v.A.*, in ARENDT/DE RIDDER, *Législation héraldique*, blz. 437).

In verband met de heraldieke sieraden kunnen met vrucht worden geraadpleegd:
TH. DE RENESSE, *Dictionnaire des figures héraldiques*, Brussel, 1892-1903, 7 delen;

J.B. RIETSTAP EN C. PAMA, *Handboek der Wapenkunde*, Leiden, 1943;

MIGNE, *Dictionnaire héraldique*, Parijs, 1852.

Meer specifiek i.v.m. de wapenspreuk en de kreet:

A. O'KELLY DE GALWAY, *Dictionnaire des cris d'armes et devises des personages célèbres et des familles nobles et autres de la Belgique ancienne et moderne*, Brussel, 1865;

A. DE RIDDER EN M. DE SCHAEZTEN, *Devises et cris de guerre de la Noblesse belge*, A.N.B., 1924, I, blz. 138;

L. DE LA ROCQUE, *Devises héraldiques traduites et expliquées*, Parijs, 1890.

HOOFDSTUK II

OORSPRONG EN WETSGESCHIEDENIS

234 Het wapen is van militaire oorsprong. Het gebruik ervan werd tijdens de kruistochten geïntensiveerd als middel om de strijdende troepen gemakkelijker te identificeren. Omstreeks de elfde eeuw gold het wapen in onze gewesten als gebruikelijk sieraad van adellijke families. Aanvankelijk kon niemand een wapen voeren indien hij daartoe niet door het koninklijk gezag was gemachtigd. Het wapen impliceerde daarenboven noodzakelijkerwijze dat de betrokkene van adel was. Geleidelijk echter werden ook niet-edelen tot het voeren van het wapen toegelaten. De uitoefening van bepaalde openbare ambten, alsmede het presteren van uitzonderlijke diensten ten behoeve van het land waren niet zelden aanleiding tot het uitreiken van een wapen aan burgers. Daar er niet steeds een even strakke scheidingslijn bestond tussen het aantal adellijke en niet adellijke wapens werd het toezicht op het gebruik ervan bemoeilijkt. De Edicten van 23 september 1595, 14 december 1616 en 11 december 1754 bevatten dan ook bepalingen ter beteugeling van ongeoorloofd gebruik van een wapen (BRAAS, *a.w.*, blz. 173, nr. 174; *Pand. B.*, Tw. *Armoiries-armes*, nr. 3).

235 Met de Franse revolutie werden alle wapens afgeschaft. Het Decreet van 19-23 juni 1790 bepaalde dat de adelstand en de adellijke titels werden opgeheven en dat geen enkel burger een wapen mocht voeren (*Pasin.*, 1790, 217). Het Decreet van 27 september-6 oktober 1791 beteugelde het gebruik van een wapen met strenge straffen, waaronder ontzetting uit de burgerrechten (*Pasin.*, 1791, 373). Het Decreet van 1 augustus 1793 beval de sluiting van gebouwen die een wapenschild vertoonden (*Pasin.*, 1793, 339).

236 De Keizerlijke decreten van 1 maart 1808 en 3 maart 1810 maakten het gebruik van het wapen weer mogelijk. Evenals de Napoleontische adellijke titels verkregen de wapens die vóór de Franse revolutie hadden bestaan, niet van rechtswege hun rechtsgeldigheid terug. Zij dienden door middel van nieuwe adelsbrieven door Napoleon I te worden toegekend. Overigens genoten niet adellijke wapens geen officiële erkenning meer (BRAAS, *La législation nobiliaire en Belgique*, blz. 174, nr. 176; *Pand. B.*, Tw. *Armoiries-armes*, nr. 5).

237 Bij Besluit van de Prins Soeverein der Verenigde Nederlandse Provinciën van 13 februari 1815 werd het in het openbaar voeren van een wapen voorbehouden aan de personen of families die tot de adel konden worden gerekend, met uitsluiting van de niet-adellijke personen.

Artikel 63 van de Fundamentele Wet van het Koninkrijk der Verenigde Nederlanden van 24 augustus 1815, en later art. 75 van de Belgische Grondwet kennen aan de Koning het recht toe om adeldom te verlenen. Aangezien het wapen kan worden beschouwd als een gebruikelijk accessorium van de adellijke staat moet

worden aangenomen dat de terminologie van art. 75 van de Grondwet ook de verlening van het wapen impliceert (*Artikel 367 Jur. R.v.a.*, in ARENDT/DE RIDDER, *Législation héraldique de la Belgique*, blz. 432; BRAAS, *a.w.*, blz. 176, nr. 177; *Pand. B.*, Tw. *Armoiries-armes*, nr. 6).

238 De personen die een wapen voeren dat onder een vroeger staatsbestuur is uitgereikt, kunnen daarvan voort het genot hebben mits zij de nodige bewijsstukken voorleggen en mits zij daartoe door de Koning worden gemachtigd door een erkenning van het wapen. Het onbetwistbaar bezit sinds mensenheugenis van de voorvaderen van de betrokkene vormt een voldoende bewijs van het bezit van het wapen (BELTJENS, *La constitution belge révisée*, II, blz. 409, nr. 18; *Pand. B.*, Tw. *Armoiries-armes*, nr. 19).

HOOFDSTUK III

HET ADELLIJK WAPEN EN DE VIGERENDE NOBILITEITSREGELING

239 Het wapen geldt in ons land als normaal corrolarium van het verlenen van adeldom. De Koning kan in de open brieven geen adellijk wapen toekennen of erkennen zonder de betrokkene eerst tot de adelstand te hebben verheven (BELTJENS, *a.w.*, II, blz. 409, nr. 19; BRAAS, *a.w.*, blz. 176, nr. 177; *Rép. P. Dr. B.*, Tw. *Noblesse*, nr. 17; *Pand. B.*, Tw. *Armoiries-armes*, nr. 7; *anders*, GIRON, *Le droit administratif de la Belgique*, II, blz. 108, nr. 1163 slot).

Sinds de aanhechting van onze gewesten bij Frankrijk in 1795 zijn de niet adellijke wapens opgeheven. Geen enkele wetsbepaling heeft ze tot dusver weer in het leven geroepen (BRAAS, *a.w.*, blz. 176, nr. 177; *Pand. B.*, Tw. *Armoiries-armes*, nrs. 10 e.v.; Tw. *Noblesse*, nr. 39).

De stelling betreffende het juridisch verdwijnen van niet adellijke wapens sinds de Franse revolutie wordt nochtans meer en meer betwist (*Vlaamse Stam*, jg. X, nr. 2, 1974, bijlage; DE BROUCKERE/TIELEMANS, *Répertoire de l'administration et du droit administratif de la Belgique*, blz. 324, nr. 8 slot).

240 In Frankrijk is het bezit van de adellijke staat geen vereiste voor het rechtsgeldig voeren van een wapen. Oorzaak van het fundamenteel verschil met de Belgische praktijk hieromtrent is gelegen in een andere opvatting omtrent het complementair karakter van het wapen. Terwijl de Belgische rechtsleer het wapen ziet als een accessorium van adeldom, beschouwt de Franse rechtsleer het wapen als een accessorium van de familienaam. Het wapen geldt er dan ook als familiebezit, dat niet beperkt blijft tot de houder van de desbetreffende adellijke titel, doch dat integendeel tot alle familieleden met dezelfde naam wordt uitgebreid, ongeacht of dezen tot de adel behoren of niet (*Dall. Rép. Dr. Civ.*, III, Tw. *Noblesse*, nr. 100; Parijs, 20 december 1949, *Rec. Dall.*, 1951, 204 met conclusie ROLLAND en noot LUCHAIRE).

241 Het wapen dat de edelman mag voeren, wordt beschreven in de adelsbrieven die de betrokkene naar aanleiding van een verlening van adeldom te zijnen gunste mag lichten. Het wapen wordt verkregen overeenkomstig dezelfde procédés als de eigenlijke adeldom.

In geval van toekenning betreft het in principe een voorheen onbestaand wapen, waarvan de betrokkene of diens familie nog niet het genot heeft gehad. In praktijk zal de begunstigde aan de Dienst voor de Adel van het ministerie van Buitenlandse Zaken een voorstel doen toekomen met betrekking tot de redactie van de open brieven en de wapens die daarin zullen worden beschreven. In het toekenningsbesluit wordt geen melding gemaakt van het wapen. De Raad van Adel zal omtrent de redactie van de open brieven en het wapen adviseren overeenkomstig artikel 6 van het K.B. van 6 februari 1844. Hij zal tevens een dubbel van het wapen bijhouden op kosten van de belanghebbenden. Het wapen dat de Koning in de adelsbrieven heeft toegekend, wordt eigendom van de begunstigde en

eventueel van al diens afstammelingen (BRAAS, *La législation nobiliaire en Belgique*, blz. 178, nr. 179; *Pand. B.*, Tw. *Armoiries-armes*, nr. 17).

242 De Koning kan aan de betrokkene een wapen toekennen dat in vroegere tijden door diens voorvaderen is gevoerd. Blijkens artikel 433 van de jurisprudentie van de Raad van Adel kan een wapen slechts als familiewapen worden bestempeld, indien de betrokkene het genoegzaam bewijs levert van het aloud bezit van het wapen door zijn voorouders (ARENDD/DE RIDDER, *Législation héraldique de la Belgique*, blz. 437).

De verlening van het vroeger bestaande wapen wordt erkenning genoemd. In feite betreft het een juridische fictie, daar alle wapens bij de decreten van 1790 en 1795 werden opgeheven en het dus eigenlijk om een nieuwe toekenning van een wapen gaat (BRAAS, *a.w.*, blz. 178, nr. 180; *Pand. B.*, Tw. *Armoiries-armes*, nr. 12).

Somtijds zal de Koning in de adelbrieven elementen opnemen of weglaten van een oud familiewapen ter gelegenheid van de toekenning van een nieuw wapen (*Artikel 378 Jur. R.v.A.*, in ARENDT/DE RIDDER, *a.w.*, blz. 433).

243 De tot Belg genaturaliseerde persoon die bij de Belgische adel wordt ingelijfd, kan de in zijn vaderland verkregen adellijke titels, alsmede de wapens waarvan hij overeenkomstig de vreemde wet het genot heeft, blijven voeren, mits hij hiertoe door de Koning wordt gemachtigd (zie boven, nr. 158 e.v.).

244 Overeenkomstig de klassieke regel *actori incumbit probatio* zal degene die zich op het rechtsgeldig bezit van een adellijk wapen wil beroepen, het bewijs moeten leveren van het bestaan van dat recht. Hij kan dit doen door de open brieven houdende toekenning of erkenning van de adellijke staat of titel. Indien er verscheidene adelbrieven werden uitgereikt zal de meest recente ervan als bewijs gelden (*Artikel 431 Jur. R.v.A.*, in ARENDT/DE RIDDER, *a.w.*, blz. 437; BRAAS, *a.w.*, blz. 181, nr. 186; *Rép. P. Dr. B.*, Tw. *Noblesse*, nr. 58).

245 Ingeval iemand naar aanleiding van een verzoek om toetreding tot de adelstand het recht wil verkrijgen om een wapen te voeren dat vóór 1795 aan zijn familie toebehoorde, zal hij daartoe een dubbel bewijs moeten leveren.

1° Het onbetwistbaar bestaan van het wapen als dat van een welbepaald persoon of een welbepaalde familie gedurende de tijdsperiode vóór 1795, jaar waarin de Franse abolitiedecreten in onze gewesten van kracht werden.

2° Een voldoende bloedverwantschap tussen de vroegere wapenvoerder of -voerders en de verzoeker zelf (BRAAS, *a.w.*, blz. 181, nr. 186).

Een wapen kan enkel als familiewapen worden gekwalificeerd indien het bezit ervan door de familie op genoegzame wijze wordt bewezen. Een wapen dat in het verleden enkel door een zijverwant van de betrokkene is gevoerd, kan niet als

familiewapen worden beschouwd (*Artikel 433 Jur. R.v.A.*, in ARENDT/DE RIDDER, *Législation héraldique de la Belgique*, blz. 438).

Het bestaan van een oud familiewapen levert geen bewijs op van het feit dat de verzoeker van een oude adellijke familie afstamt, temeer daar het wapen vóór 1795 niet noodzakelijk het bestaan van adeldom impliceerde (*Artikel 54 Jur. R.v.A.*, in ARENDT/DE RIDDER, *a.w.*, blz. 400).

246 Voor zover er geen adelbrieven voorhanden zijn, zal, inzake de wapens die vóór 1795 werden gevoerd, het bewijs moeten worden geleverd van het ongestoord en openbaar bezit van het wapen door een vroeger familielid, zonder dat daartoe tot de oorsprong van dat bezit dient te worden teruggegaan (*Artikel 434 Jur. R.v.A.*, in ARENDT/DE RIDDER, *a.w.*, blz. 438).

Een attest dat indertijd door een der oude adellijke staten is afgeleverd, vormt een genoegzaam bewijs van het recht op het wapen. Anderzijds kunnen afbeeldingen van het wapen voorkomend op grafstenen, kerkpanelen of voorwerpen die voorheen voor de godsdienstcultus zijn aangewend, als element van het openbaar bezit van het wapen gelden. Daarentegen leveren oude documenten zoals brieven, volmachten of testamenten, uitgaande van een voorouder, geen bewijs op van de daarin vermelde adellijke wapens (*Artikel 435 e.v. Jur. R.v.A.*, in ARENDT/DE RIDDER, *a.w.*, blz. 438).

247 De open brieven waarin het wapen wordt aangeduid dat de betrokkene voortaan zal mogen voeren, verlenen aan deze daarop een burgerlijk recht, geldend erga omnes. De Koning kan bij het verlenen van adeldom geen wapens toekennen die identiek zijn aan die welke reeds door een andere familie worden gevoerd (DE BROUCKERE/TIELEMANS, *Répertoire de l'administration*, II, blz. 324; *Pand. B.*, Tw. *Armoiries-armes*, nr. 13).

De persoon die op rechtsgeldige wijze een wapen voert, beschikt over een vordering om aan de usurpatie van het wapen door een derde een einde te doen maken en om daarvoor gebeurlijk schadevergoeding te vragen. Anderzijds kunnen de hoven en rechtbanken zich overeenkomstig art. 107 G.W. ervan onthouden toepassing te maken van een K.B. waarin melding wordt gemaakt van een wapen waarvan is bewezen dat het niet aan de in de tekst van het besluit vermelde persoon toebehoort (*Pand. B.*, Tw. *Armoiries-armes*, nr. 13).

In principe geeft het onrechtmatig voeren van een adellijk wapen, benevens de burgerlijke vordering, geen aanleiding tot de penale sanctie bepaald bij artikel 230 Sw. (zie verder, nr. 254).

248 Evenals de adellijke titel, valt het wapen buiten de handel. Het kan het voorwerp niet uitmaken van een overeenkomst, zelfs niet tussen leden van dezelfde familie. Dergelijke overeenkomsten zijn strijdig met de wetten betreffende de openbare orde (BRAAS, *La législation nobiliaire*, blz. 180, nr. 184; *Dall. Rép. Dr. Civ.*, III, Tw. *Noblesse*, nr. 105).

De inbreng van een bestaand adellijk wapen in een handelsvennootschap met het doel dit aan te wenden als handelsmerk is ongeoorloofd. Een dergelijke commercialisatie is onverzoenbaar met het doel van de adellijke instelling en van de accessorie ervan, dat erin bestaat aan de betrokken titularis een eervol attribuut ter hand te stellen (*Dall. Rép. Dr. Civ.*, III, Tw. *Noblesse*, nr. 78; Cass. fr., 25 oktober 1898, *Dall. pér.*, 1899, 1, 166 met conclusie DESJARDINS).

249 Het wapenbezit staat niet bloot aan enige vorm van verjaring. Weliswaar zal de Koning in de open brieven eerder tot een erkenning ervan overgaan indien de verzoeker een onbetwistbaar en langdurig bezit van het wapen door de voorouders kan bewijzen. De Koning is daartoe echter nooit verplicht.

250 Als accessorium van de adellijke staat behoort het wapen tot het personeel statuut van de betrokkene. Deze kan het wapen ook in een vreemd land voeren, voor zover de buitenlandse wetgeving zich daartegen niet verzet. Landen waarin het bestaan van adeldom niet wordt aanvaard, zullen vanzelfsprekend dezelfde houding aannemen t.a.v. het voeren van een adellijk wapen (BRAAS, *a.w.*, blz. 180, nr. 184; *Pand. B.*, Tw. *Armoiries-armes*, nr. 8).

De Belgische edelman die zich in het buitenland laat naturaliseren, zal het adellijk wapen slechts blijven voeren voor zover hij de adellijke status die hij in België heeft verkregen, kan behouden overeenkomstig de wettelijke bepalingen van het land waarvan hij de nationaliteit verwerft. Bij herkrijging van de Belgische nationaliteit zal de betrokkene een nieuwe toekenning van het adellijk wapen behoeven, indien hij naar aanleiding van een vroegere naturalisatie zijn adellijke status en titels is kwijtgeraakt. Nieuwe open brieven waarin adeldom wordt verleend, zijn dan evenzeer noodzakelijk (BRAAS, *a.w.*, blz. 140, nr. 143; *Pand. B.*, Tw. *Noblesse*, nr. 510; zie boven, nr. 163).

De vreemdeling die in zijn geboorteland een adellijk wapen voert, zal dat wapen ook ongestoord in België kunnen blijven voeren, mits de Belgische openbare orde niet wordt geschaad en mits met het wapen ook een adellijke titel correspondeert. De vreemdeling die tot Belg wordt genaturaliseerd, is niet gemachtigd in ons land de in het buitenland verkregen adellijke prerogatieven te voeren zonder toestemming van de Koning. Dit geldt evenzeer voor het wapen (zie boven, nr. 158).

251 Een toegekend of erkend adellijk wapen mag niet gewijzigd worden zonder uitdrukkelijke machtiging van de Koning. Het verzoek tot wijziging dient aan de Koning te worden gericht waarna op het ministerie van Buitenlandse Zaken hieromtrent het advies wordt ingewonnen van de Raad van Adel (BRAAS, *La législation nobiliaire*, blz. 180, nr. 184, noot 3).

De wijziging van het adellijk wapen kan in principe enkel om ernstige redenen geschieden. Zij kan bijvoorbeeld niet tot enig doel hebben twee takken van een zelfde familie van elkaar te onderscheiden (*Artikel 377 Jur. R.v.A.*, in ARENDT/DE RIDDER, *Législation héraldique de la Belgique*, blz. 433).

De Koning kan het wapen van een persoon aanvullen en er bijkomende versieringen aan toevoegen. Hij kan aan personen de toelating geven om hun familiewapen samen met het wapen van een andere familie te voeren, bijvoorbeeld samen met dat van de familie van hun echtgenote (BELTJENS, *La constitution belge révisée*, II, blz. 409, nr. 20; *Pand. B.*, Tw. *Armoiries-armes*, nr. 11 e.v.).

252 Aangezien het wapen als een accessorium van adeldom kan worden

beschouwd, zal de overgang ervan worden geregeld overeenkomstig de bepalingen en op de wijze waarin de open brieven inzake adellijke staat en titel voorzien (zie boven, nr. 167 e.v.). Dit betekent dat het adellijke wapen een waar familiebezit zal uitmaken, indien de open brieven in de overgang van adeldom voorzien ten gunste van alle afstammelingen (BRAAS, *a.w.*, blz. 182, nr. 187).

253 Afstand van een adellijk wapen kan enkel geschieden met uitdrukkelijke machtiging door de Koning. Afstand van een wapen zal doorgaans gebeuren naar aanleiding van een afstand van de adellijke staat of titel (BRAAS, *a.w.*, blz. 180, nr. 184).

254 Er bestaat in de rechtsleer enige controverse omtrent de vraag of het onrechtmatig voeren van een wapen naast de burgerlijke vordering ook aanleiding kan geven tot de straffen gesteld bij artikel 230 Sw. (zie boven, nr. 213 e.v.).

Sommigen menen van niet. Daar in strafzaken de handhaving van het legaliteitsbeginsel zich verzet tegen de analogie-interpretatie wat de incriminaties en de straffen betreft, kan volgens hen het toepassingsgebied van artikel 230 Sw. bezaarlijk tot de wapens worden uitgebreid. Artikel 230 Sw. heeft het immers enkel over adellijke titels en sluit bijgevolg het onrechtmatig voeren van een wapen uit. Dit zou betekenen dat gelijk wie van een bestaand adellijk wapen kan gebruik maken zonder daarvoor strafrechtelijk te worden vervolgd. Ten hoogste zou een burgerlijke vordering tegen de betrokkene kunnen worden ingesteld. De benadeelde zou ook schadevergoeding kunnen eisen (DE BROUCKERE/TIELEMANS, *Répertoire*, II, blz. 324; GIRON, *Le droit administratif*, II, blz. 108, nr. 1163).

Artikel 230 Sw. zal wel degelijk toepasselijk zijn indien het adellijke wapen als de materiële uitdrukking van de adellijke titel kan worden beschouwd. De usurpatie van een adellijk wapen dat aan een derde toebehoort zal in zulk een geval gelijk staan met de usurpatie van de adellijke titel zelf (BRAAS, *La législation nobiliaire en Belgique*, blz. 190, nr. 198; *Pand. B.*, Tw. *Armoiries-armes*, nr. 15).

In de praktijk zal het voeren van een wapen onrechtmatig zijn en derhalve overeenkomstig artikel 230 Sw. bestraft worden, indien het bezit van een adellijke titel op bedrieglijke wijze wordt geïnsinueerd door bijvoorbeeld het gebruik van een kroonmotief. Niet zozeer het voeren van het wapen, doch wel het gebruik van de bijkomende uitwendige versierselen die overeenkomstig de heraldieke gebruiken kenschetsend zijn voor de adellijke status, maken alsdan de toepassing van artikel 230 Sw. mogelijk (BRAAS, *a.w.*, blz. 190, nr. 198).

255 Overeenkomstig artikel 19 Sw. kan tegen veroordeelden tot de doodstraf, dwangarbeid, levenslange of buitengewone hechtenis en opsluiting de afzetting worden uitgesproken van de titels, graden, openbare ambten, bedieningen en betrekkingen waarmee zij bekleed zijn (zie boven, nr. 190). Deze afzetting kan ook betrekking hebben op de wapens die de betrokkene voert. De term titel in artikel 19 Sw. moet in ruime zin worden opgevat en geacht worden te slaan op de adellijke staat én de titel. Daaronder moeten ook de adellijke prerogatieven, zoals het wapen, worden begrepen voor zover deze revelerend zijn voor de adellijke

status. De betrokkene zal bijvoorbeeld in geval van afzetting verder het wapen mogen voeren, mits het is ontdaan van alle bijkomende adellijke versierselen (BRAAS, *a.w.*, blz. 192, nr. 199).

256 Artikel 31, 3° Sw. bepaalt dat bij alle arresten van veroordeling tot de doodstraf of tot dwangarbeid tegen de veroordeelden levenslange ontzetting uitgesproken wordt van het recht om enig ereteken te dragen of enige adellijke titel te voeren (zie boven, nr. 193). De artikelen 32 en 33 Sw. verlenen respectievelijk de hoven van assisen, de hoven van beroep en de rechtbanken bevoegdheid om de ontzetting uit te spreken.

Met deze bepalingen heeft de wetgever iedere eervolle onderscheiding op het oog gehad, hetzij in een nationale orde, hetzij in de adeldom. Ook hier geldt dat onder „adellijke titel” alle adellijke prerogatieven mede moeten worden begrepen, inclusief het wapen. Nochtans zal de betrokkene het wapen verder mogen voeren, indien hij het heeft ontdaan van alle sieraden die volgens de heraldieke gebruiken het bezit van de adellijke staat impliceren (BRAAS, *La législation nobiliaire*, blz. 193, nr. 200).

257 Het recht tot het voeren van een adellijk wapen is niet onderworpen aan een bijzonder registratie- of kanselarijrecht. De verlening van het wapen geschiedt veelal naar aanleiding van de toekenning van de adellijke staat of titel, in welk geval artikel 248 van het Wetboek van Registratie-, Hypotheek- en Griffierechten, alsmede artikel 154, § 2, van de Wet van 2 januari 1926 inzake het kanselarijrecht gelding hebben (zie boven, nr. 131 e.v.).

Zelfs ingeval de Koning een voorheen toegekend of erkend adellijk wapen wijzigt, is daarvoor geen registratierecht verschuldigd. Dit recht wordt immers slechts gegeven voor open brieven van verlening van adeldom of van een hogere adeldomsrang of van opneming onder 's Rijks adel met of zonder titel (*Pand. B.*, Tw. *Armoiries-armes*, nr. 33).

HOOFDSTUK IV

WAPEN VAN PUBLIEKRECHTELIJKE RECHTSPERSONEN

258 Benevens de privaatrechtelijke rechtspersonen kunnen ook publiekrechtelijke rechtspersonen zoals de Staat, de provincie of de gemeente een wapen voeren. Het wapen correleert daarbij specifiek met de tradities van het verleden van deze rechtspersonen en de historische feiten die met hun grondgebied zijn verbonden. Deze wapens behoren tot het openbaar domein. Geen enkele privaatrechtelijke rechtspersoon mag zich het gebruik ervan toeëigenen op louter individuele basis. De aanwending van deze wapens voor reclamedoeleinden of als fabrieksmerk is dan ook principieel verboden (BRAAS, *a.w.*, blz. 194, nr. 201; Kh. Luik, 15 juni 1906, *J. Liège*, 1906, 206; Luik, 23 maart 1907, *J. Liège*, 1907, 157).

259 De Belgische natie heeft als kleuren rood, geel en zwart gekozen, en als rijkswapen de Belgische leeuw met de kenspreuk „Eendracht maakt macht” (art. 125 G.W.). Het K.B. van 17 mei 1837, dat ter uitvoering van art. 125 G.W. is uitgevaardigd, verduidelijkt de samenstelling van het wapen van de Staat en beschrijft meer specifiek het grote en kleine Staatszegel waarop het rijkswapen is gegraveerd. Het regelt het aanbrengen van het rijkswapen op de overige zegels en stempels van de centrale overheid (*Pasin.*, 1838, 507; *Pand. B.*, Tw. *Armoiries-armes*, nr. 21).

Het rijkswapen wordt op de diverse nationale munten gegrift (*Pand. B.*, Tw. *Armoiries-armes*, nr. 22). Het K.B. van 17 mei 1837 stelt eveneens de wapens van de verschillende provincies vast (*Pasin.*, 1838, 507; E. GEVAERT, *Héraldique des provinces belges*, Brussel, 1918).

260 Het Decreet van de Cultuurraad voor de Nederlandse Cultuurgemeenschap van 28 januari 1977 stelt het wapen en de vlag vast van de gemeenten die in het Nederlandse taalgebied zijn gelegen (*Stbl.*, 7 april 1977).

Bij Decreet van de Franse Assemblée constituante van 19-23 juni 1790 werden alle wapens afgeschaft. Het Decreet van 17 mei 1809 bepaalde dat geen enkele stad of gemeente een wapen mocht voeren zonder dat daartoe door Napoleon I toelating werd gegeven door middel van voor dat doel uitgereikte open brieven. Onder het staatsbestel van het Koninkrijk der Verenigde Nederlanden konden de steden en de gemeenten slechts de wapens voeren die door het Staatshoofd werden toegekend of, wat de oude wapens betreft, door hem werden erkend.

Het K.B. van 14 februari 1913 houdende wijziging van het K.B. van 6 februari 1837 met betrekking tot de erkenning en de vergunning van de wapens der gemeenten, werd — voor wat de Nederlandse Cultuurgemeenschap aangaat — bij Decreet van 28 januari 1977 afgeschaft.

261 Het gemeentelijke wapen kan evenals de adellijke staat en de titels van particulieren op twee manieren worden verkregen: door de erkenning van een bestaand wapen en door de toekenning van een nieuw wapen. De erkenning

slaat veelal op wapens die door de gemeente werden gevoerd tijdens de periode vóór 1795. Bij de toekenning van het gemeentelijk wapen zal de Koning zich niet zelden laten leiden door de tekening van het wapen van de familie of instelling (b.v. kerk of abdij) die op het vroegere grondgebied van de betrokken gemeente een voorname rol heeft vervuld. Soms wordt het gemeentelijke wapen vastgesteld aan de hand van oude zegels van de plaatselijke schepenenbanken. Als criteria voor de vormbepaling van een gemeentelijk wapen kunnen eveneens worden beschouwd: de patroonheilige van een parochie, een plaatselijk monument, een belangrijke historische gebeurtenis.

262 Binnen een jaar na het van kracht worden van het Decreet van 28 januari 1977 diende de gemeenteraad van de gemeente die geen officieel erkend eigen wapen, of erkende eigen vlag, bezat, of dat wenste te wijzigen, daartoe een besluit ter bekrachtiging door de Koning aan de minister van Binnenlandse Zaken voor te leggen. De gemeenteraad van een nieuwe gemeente moet zulks binnen het jaar na zijn installatie doen (art. 2, eerste lid, van het Decreet van 28 januari 1977, *Stbl.*, 7 april 1977).

Alvorens bedoeld gemeenteraadsbesluit ter bekrachtiging aan de Koning voor te leggen, verzoekt de minister van Binnenlandse Zaken om advies van de minister van Nederlandse Cultuur. Deze brengt zijn advies uit binnen drie maanden na ontvangst van dit verzoek; zo niet, dan wordt het advies geacht gunstig te zijn (art. 2, tweede en derde lid, van het Decreet van 28 januari 1977).

Indien de minister van Binnenlandse Zaken een besluit ter zake van de gemeenteraad niet ter bekrachtiging aan de Koning wenst voor te leggen, deelt hij dit, binnen zes maanden na ontvangst van voornoemd besluit, aan de betrokken gemeenteraad mee, met het gemotiveerd verzoek een nieuw besluit te nemen binnen de termijn door hem bepaald (art. 2, vierde lid, van het Decreet van 28 januari 1977).

Indien een gemeente binnen de gestelde termijnen geen besluit heeft voorgelegd, legt de minister van Binnenlandse Zaken, steeds na advies van de minister van Nederlandse Cultuur, van ambtswege een voorstel betreffende de vaststelling van het eigen wapen en de eigen vlag ter bekrachtiging aan de Koning voor (art. 3 van het Decreet van 28 januari 1977).

263 De gemeentelijke wapens worden van oudsher weergegeven in een wapenboek, het zogenaamde *Armorial des Provinces et des Communes de Belgique*. Alhoewel er in België geen officieel wapenboek bestaat, bieden de dubbele exemplaren die in de schoot van de Raad van Adel van de in België uitgereikte wapens worden bijgehouden, een evenwaardige verzameling (*Pand. B.*, Tw. *Armorial*; zie ook: E. VAN DEN BUSSCHE, *Les armoiries de nos communes flamandes, La Flandre*, VII, 1875, blz. 95 e.v.; EUG. DE SEYN, *Geschied- en aardrijkskundig woordenboek der Belgische gemeenten*, z.j., Turnhout).

264 Wanneer de Koning een gemeentelijk wapen verleent, treedt hij niet op krachtens art. 75 G.W. Het wapen geldt immers als normaal corrolarium van de adellijke staat en de titel. Het wordt uitgereikt naar aanleiding van het verlenen van adeldom. Wanneer de Koning aan een gemeente een wapen verleent moet dit met een nadere omschrijving van het gemeentezegel worden gecorreleerd en situeert het optreden van de Koning zich binnen het toepassingsgebied van art. 67 G.W., volgens hetwelk hij de verordeningen maakt en de besluiten neemt die voor de uitvoering van de wetten nodig zijn (*Pand. B.*, Tw. *Armoiries-armes*, nr. 29).

Artikel 1 van het Decreet van 28 januari 1977 schrijft voor dat het wapen op het gemeentelijk zegel moet worden aangebracht (*Stbl.*, 7 april 1977).

265 De Koning kan, benevens aan provincies en gemeenten, het recht tot het voeren van een wapen aan andere publiekrechtelijke rechtspersonen toekennen (b.v. aan universiteiten, openbare centra voor maatschappelijk welzijn, intercommunales). Alsdan treedt hij op in het kader van bevoegdheden die art. 67 G.W. hem heeft toegekend en handelt hij niet ter uitvoering van art. 75 G.W.

Het heeft steeds tot de bevoegdheid van het Staatshoofd behoord om aan allerhande rechtspersonen het recht tot het voeren van een wapen te verlenen. Het Keizerlijk decreet van 17 mei 1809 draagt als opschrift: „Décret sur les armoiries des villes et corporations”. Het op 29 augustus 1815 gepubliceerde advies van de Hoge Raad van Adel heeft betrekking op de wapens van „... steden, dorpen, heerlijkheden, districten of gilden” (BRAAS, *La législation nobiliaire en Belgique*, blz. 200, nr. 209).

ZAAKREGISTER

A

- Aanmatiging, zie Usurpatie.
- Aanspreekvorm, 14, 78.
(Zie ook: Titel.)
- Aartsbisschop, 43.
- Accessorium*, 4, 14, 48, 49, 68, 70, 75, 157, 210, 237, 250, 252.
- Adelbrief, 3, 8, 10, 16, 17, 21, 31, 33 e.v., 41, 44, 47, 68 e.v., 73, 87, 92, 94, 116 e.v., 120 e.v., 217.
(Zie ook: Brief.)
- afschrift, 128.
 - betwisting, 129.
 - bewaring, 129.
 - bewijs, 28, 244.
 - clause van uitvoerbaarheid, 130.
 - dispositief, 130.
 - duplicaat, 128.
 - inhoud, 16, 54, 71, 81, 86, 91, 130 e.v., 144, 167, 189, 233, 241, 247, 252.
 - lichten van adelbrieven, 3, 28, 41, 56, 73, 92, 117, 120 e.v., 136, 141 e.v., 166.
 - nieuwe adelbrieven, 159, 170, 174, 176, 179, 236, 250.
 - ontwerp, 91, 100.
 - origineel, 128, 136.
 - preambule, 130.
 - procedure, 136, 151.
- Adeldom,
- afschaffing, 42.
 - begrip, 1 e.v.
 - bewijs, 116 e.v.
 - bezit van adeldom, 29, 63, 116, 118.
 - erkenning, 21, 22, 28, 46, 84 e.v., 91, 101, 112, 134, 136, 146, 149, 160.
 - gebruik (privegebruik), 20.
 - geslacht, 21.
 - inlijving, 46, 48, 79, 89, 158.
 - nieuwe adel, 29.
 - overgang, 69.
 - opneming, 89, 158.
 - oude adel, 29.
 - toekenning, 79 e.v., 88, 89, 91, 101, 112, 136, 146.
 - verbod, 20.
 - verheffing, 46, 48, 52, 81.
 - verlening, 79 e.v., 139 e.v., 148.
 - verlening ambtshalve, 105, 114.
 - verlening op verzoek, 105, 111, 114, 130.
(Zie ook: Initiatief, *Motu proprio*, *Semi-motu proprio*.)
 - verlies, 36, 39, 41, 45, 56, 71, 165, 187 e.v.
- Adellijke levenswijze, 30, 44.
(Zie ook: Reliëf.)
- Adelslijst, zie Lijst.
- Adoptie, 69, 177 e.v.
- Advies, 21, 76, 86, 91, 96, 99 e.v., 110, 111, 113, 136, 166, 241, 251, 262.
- bindend advies, 102.
- Advocaat, 32.
- Afschrift, 224.
- Afstamming, 3, 8, 14, 46, 68, 73, 86, 101, 117, 165 e.v., 189.
- certificaat van afstamming, 102.
- Afstand, 175, 202 e.v.
- tijdelijke afstand, 206.
(Zie ook: Titel.)
- Akte,
- authentieke akte, 120, 202, 224.
 - akte van bekendheid, 117.
 - akte van burgerlijke stand, 14, 62, 75 e.v., 117, 130, 228.
 - geboorteakte, 77, 130.
 - huwelijksakte, 77.
 - openbare akte, 30, 212, 223 e.v.
 - verbetering van een akte, 62, 76, 229.
- Allodiale goederen, 6.
- Almanach Royal*, 138.
- Ambacht, 37.
- Ambt, 43, 169.
(Zie ook: Openbaar ambt.)
- Ambtenaar, 32, 41, 43.
- openbaar ambtenaar, 212, 223 e.v.
- Armorial des Provinces et des Communes de Belgique*, 263.
- Association d'entr'aide de la Noblesse française*, 22.
- Attest, 47.

B

- Baron, 9, 12, 15, 23, 24, 43, 90.
 Barones, 9.
Baronet, 23.
 Bedrog, 56.
 — bedrieglijk opzet, 221.
 (Zie ook: Usurpatie.)
 Bekendmaking, 93, 121, 137.
 Belang,
 — geldelijk, 64.
 — moreel, 64.
 — wettig, 64.
 Belgische Omwenteling, 2.
 Belgisch Staatsblad, 93, 116, 121, 137.
 Beroep, 37.
 Bevoegdheid, 166.
 — *ratione loci*, 76.
 — *ratione materiae*, 211.
 Bewijs, 28 e.v., 36, 41, 47, 50, 76, 85, 86, 91,
 104, 116 e.v., 120, 128, 138, 151, 166, 217,
 238, 244 e.v., 246.
 — authentiek, 116.
 — bewijskracht, 137.
 — begin van bewijs, 120.
 Bijvoeging, 13.
 Bisschop, 24, 43.
 Blazoen, 232.
 (Zie ook: wapen.)
 Buitenland, 40, 89, 99, 101, 130, 149, 151 e.v.,
 157, 243, 250.
 (Zie ook: Nationaliteit, Naturalisatie,
 Vreemde ng.)
 Burgemeester, 43.
 Burger, 38, 234.
 Burgerlijke rechten, zie Recht.
 Burgerlijke stand, zie Akte van de burgerlijke
 stand.
 Burggraaf, 9, 12, 23, 24, 43, 90.
 Burggravin, 9.
 Brief, 246.
 — gesloten brief, 120.
 — open brief, zie adelbrief.

C

- Cassatie,
 — grond tot cassatie, 74, 219.

- Certificaat, 102.
 Clausule van uitvoerbaarheid, 130.
 Clerus, 26.
 Commissaris,
 — Hoge Commissaris van de Koning, 166.
 Concessie, 79 e.v.
 Congres, zie Nationaal Congres.
 Consultatieve Commissie, 19, 91, 95, 105 e.v.
 — bevoegdheid, 110 e.v.
 — huishoudelijk reglement, 105.
 — samenstelling, 106.
 — secretaris, 107.
 — subcommissie, 109.
 — taak, 110 e.v.
 — taalgroep, 106.
 — voorzitter, 107.
 Controle, 22, 49, 62, 63.
 Corporatie, 46.
 Correlarium, 54, 231, 239, 264.
 Cultusvoorwerp, 246.
 Cumulatie, 125, 131.
 Curator, 126, 142.

D

- Datum, 121, 130, 132.
 Dame, 23.
 Dekkleed, 130, 233.
 Devies, 233.
 Dienst voor de Adel, 91, 98, 121, 241.
 Diploma, 120.
 District, 265.
 Dispositief, 130.
 Dorp, 265.
 Drukpersmisdrijf, 213.

E

- Echtgenoot, 35, 144.
 Echtscheidingsakte, 77.
 Edelen, 29.
 Eerbewijs, 4.
 Eerstgeboorterecht, 34, 41, 43 e.v., 83, 129,
 150, 168, 170, 184, 189, 203.

- mannelijk eerstgeboorterecht, 83, 117, 129, 170, 172 e.v., 189.
(Zie ook: Vrouw.)
 - Eervolle vermelding, 155.
 - Eigendomsrecht, 73.
 - Embleem, 96.
(Zie ook: Wapen.)
 - Eredienst, zie Cultusvoorwerp.
 - Erelegioen, 43.
 - Eretitel, 2.
 - Erfelijkheid, 3 e.v., 18, 21, 23, 24, 26, 28, 32, 35, 41, 44, 83, 168, 178, 189.
 - mannelijke erfelijkheid, 129.
(Zie ook: Eerstgeboorterecht, Erfgenaam, Persoonlijk.)
 - Erfgenaam, 34, 35.
(Zie ook: Vrouw.)
 - Erfopvolging, zie Erfelijkheid.
 - Erfstelling over de hand, 44.
 - Erkenning, zie Adeldom, Titel.
 - Excellentie, 13.
- F**
- Fabrieksmerk, 258.
(Zie ook: Handelsmerk.)
 - Familie, 85, 171, 261.
 - Familienaam, 4, 11, 20, 34, 64, 68, 75, 130, 136, 144, 211, 215.
 - overgang, 68.
 - plaatsaanduiding, 69, 82, 215.
 - verandering, 69.
 - verband met wapen, 240.
 - Familieraad, 126.
 - Faux Nobles*, 22.
 - Feodaliteit, 8, 23, 25 e.v., 34, 41, 42, 67, 119, 120, 169, 233.
(Zie ook: Grondgebied, Leenheer, Leenman, Plaatsaanduiding.)
 - Filiatieregister, 96.
 - Fiscaal recht, 2, 11, 22, 26, 31, 61, 127, 131 e.v., 136, 257.
(Zie ook: Kanselarijrecht, Registratierrecht, Zegelrecht.)
 - Formule,
 - speciale, 86.
 - vererende, 13.
 - Frans Revolutie, 42, 67, 101, 235, 239.
 - Fraus omnia corrumpit*, 56.
 - Functie, 28, 30, 32, 41, 116.
 - Fundamentele Wet, 1, 3, 44 e.v.
- G**
- Gastenboek, 220.
 - Geadelde, 29.
 - Geboorte, 7, 165, 174 e.v., 182, 191, 196.
 - geboorteakte, 77, 130.
(Zie ook: Afstamming, Eerstgeboorterecht.)
 - Gebruik,
 - onrechtmatig, 87, 234.
 - privégebruik, 20, 74.
 - verwarrend, 64.
 - voortdurend en openbaar, 47, 74.
(Zie ook; Usurpatie, Strafrecht.)
 - Geldboete, 73.
(Zie ook: Strafrecht.)
 - Gemeente, 260 e.v.
(Zie ook: Publiekrechtelijk rechtspersoon.)
 - Gemeenteraad, 262.
 - Genaderecht, 59, 199.
 - Genealogie, 96.
 - Gentlemen, 23.
 - Geschiedenis, 25 e.v., 234 e.v., 261.
 - Geschil, 62, 65.
 - Geslacht, 3, 21, 139, 168.
 - Gesloten brieven, 120.
 - Getuige, 223.
 - Gewoonterecht, 23, 25, 27, 64, 145, 189.
 - Gilde, 265.
 - Glasblazerij, 37.
 - Graaf, 9, 23 e.v., 43, 90, 150.
 - Grafzerk, 30, 246.
 - Gravin, 9.
 - Griffie, 41.
 - Griffier, 97, 98.
 - Grondaanduiding, 82.
(Zie ook: Familienaam, Plaatsaanduiding.)
 - Grondgebied, 31, 34, 38, 41, 44, 46, 120, 258, 261.
 - annexatie, 166.
 - Grondslag, 48.

Grondwet, 1, 42, 45, 48 e.v., 139.
 — *artikel 6*: 2, 48, 62.
 — *artikel 9*: 56.
 — *artikel 25*: 56, 59.
 — *artikel 29*: 59.
 — *artikel 30*: 56.
 — *artikel 64*: 48, 49, 57, 127.
 — *artikel 66*: 59.
 — *artikel 67*: 264 e.v.
 — *artikel 73*: 59.
 — *artikel 74*: 59.
 — *artikel 75*: 1, 3, 9, 10, 18, 19, 49 e.v., 59, 103, 111, 166, 223, 237, 264 e.v.
 — *artikel 76*: 59.
 — *artikel 92*: 63, 211.
 — *artikel 107*: 247.
 — *artikel 118*: 59.
 — *artikel 125*: 259.
 Grootgrondbezit, 8, 23, 26.
 Gunst, 46, 50, 85.

H

Handel, 37, 72, 171, 248.
 Handelsmerk, 72, 248, 258.
 (Zie ook: Fabrieksmerk.)
 Handelsvennootschap, 72, 248.
 Heerlijkheid, 265.
 (Zie ook: Feodaliteit.)
 Heilige Stoel, 24.
 (Zie ook: Paus.)
 Helm, 130, 233.
 Heraldiek, 11, 96.
 (Zie ook: Wapen.)
 Heraldische Raad, 95.
 Hertog, 9, 23 e.v., 41, 43.
 Hertogdom, 43.
 Hertogin, 9.
 Hertog van Brabant, 17.
 Hervervkeizing, 146 e.v.
 Hiërarchie, 4, 9, 10.
 Hoed, 233.
 Hare Doorluchtige Hoogheid, 15.
 Hare Hoogheid, 15.
 Hare Keizerlijke Hoogheid, 15.
 Hare Koninklijke Hoogheid, 15.
 Hofraad, 41.

Hoge Adel, 23.
 Hoge Commissaris van de Koning, 166.
 Hoge Raad van Adel, 16, 21, 46, 95, 96, 206.
 Hoger beroep, 22.
 Hogerhuis, 23, 206.
 Homoniem, 215.
 Hooggeboren, 12, 15, 215.
 Hoogheid, 13.
 Hoogwelgeboren, 12, 15, 46, 78, 215.
 Hoog Welgeboren Heer, 13.
 Hotel, 220.
 Huwelijk, 35, 83, 145, 178, 182, 185 e.v.
 — ontbinding, 145.
 — akte, 77.

I

Identificatie, 4, 68, 70, 75, 78, 157, 234.
 Identiteitskaart, 228.
 Ijdelheid, 221.
 Immunitet, 24.
 Indicatie, 86.
 Industrie, 37.
 Ingebrekestelling, 121.
 Initiaal, 23.
 Initiatief, 19, 20, 86, 99.
 Inlijving, 46, 48, 79, 89, 158.
 Inschrijving, 22.
 Intercommunale, 265.
 Internationaal Privaatrecht, 70, 145, 149, 151, 157 e.v., 207.
 (Zie ook: Buitenland, Nationaliteit, Openbare orde, Vreemdeling.)
 Interpretatie, 62.
 Intrekking, 56.

J

Jongstgeborene, 170.
 Jonkheer, 9 e.v., 15, 21, 44, 46, 75, 81, 90, 150, 168, 190, 193, 216, 225.
 Jonkvrouw, 9 e.v., 15, 21, 81, 150, 168, 190, 193, 225.

K

Kadaster, 228.
 Kanselarijrecht, 61, 135, 136, 257.
 (Zie ook: Fiscaal recht, Registratierecht.)
 Kardinaal, 24.
 Kaste, 5, 26, 27.
 Keizer, 41, 43.
 Keizerlijke functie, 15.
 Kerkpaneel, 246.
 Kiezer, 93.
 Kind,
 — natuurlijk —, 185, 186.
 Kleur, 259.
 Kloosterorde, 203.
Knight, 23.
 Koning, 1, 10, 20 e.v., 25, 27 e.v., 30, 32, 38,
 40, 46 e.v., 49 e.v., 62, 80, 81, 85, 91, 97,
 127, 155, 158 e.v., 234, 238, 241 e.v., 250,
 251, 253, 262 e.v.
 Koningin, 23.
 Koninklijk besluit, 16, 17, 21, 56, 57, 62, 66,
 85, 91 e.v., 101, 120, 121, 130, 132, 136,
 176, 202.
 — geldigheid, 66.
 — nietigheid, 94, 122.
 Koninklijke familie, 15, 17.
 Koninkrijk der Nederlanden, 16, 21, 42.
 Koninkrijk der Verenigde Nederlanden, 1, 3,
 46 e.v., 84, 117, 119, 120, 137, 159, 223,
 237, 260.
 Kreet, 233.
 Kroon, 130, 233, 254.

L

Lage adel, 23.
 Lagerhuis, 23, 206.
 Leeftijd, 139.
 Leenheer, 25, 26, 34, 233.
 Leenheerlijke tijd, zie Feodaliteit.
 Leenman, 30, 34, 41.
 (Zie ook: Feodaliteit.)
 Legeroverste, 25.

Legioen, zie Erelegioen.
 Letter,
 — kleine, 69.
 Leuze, 233.
 (Zie ook: Wapen.)
 Levenswijze, zie Adellijke levenswijze.
Liberi, 7.
 Lijst, 11, 16, 23, 47, 93, 102, 109, 110, 116,
 136, 137 e.v., 162, 166, 202.
 — alfabetische, 137.
 — lijst van de predikaten, 16.
 — naamlijst, 16, 127, 136.
 — stamlijst, 122, 202.
Lord, 23.
 Luister, zie Adellijke levenswijze.

M

Maarschalk, 43.
 Machtiging, 40, 94, 142, 155.
Madame, 13, 15.
 Magistraat, 43.
 Majesteit, 15.
 Majesteitsschennis, 39, 187.
 Majoraat, 43, 44, 150.
 Mannelijk erfgenaam, 34, 41, 43, 44, 83, 117,
 129.
 (Zie ook: Afstamming, Eerstgeboorterecht.)
 Mantel, 233.
 Markies, 9, 23, 24, 25, 43, 150.
 Markiezin, 9.
 Mededeling, 102.
 Mede-ondertekening,
 — ministeriële, 49, 57 e.v.
 Meerderjarige, 125.
 Merk, zie Fabrieksmerk, Handelsmerk.
Messire, 13, 15.
 Mevrouw, 15.
 Middeleeuwen, 25 e.v.
 (Zie ook: Feodaliteit, Leenheer, Leenman,
 Grondgebied, Plaatsaanduiding.)
 Militair, 8, 32, 41, 43, 234.
 Minderjarige, 141 e.v.
 — ontvoogd, 126, 142.
 — niet ontvoogd, 126, 141.

- Minister, 43, 48.
 — van Binnenlandse Zaken, 21, 96, 166, 262.
 — van Buitenlandse Zaken, 57, 76, 77, 85, 91, 92, 94, 97, 99, 102, 106, 107, 109, 121, 127, 136, 166, 241, 251.
 — van Justitie, 22, 49, 96.
 — van Marine, 96.
 — van Nederlandse Cultuur, 262.

Misbruik, zie Usurpatie.

Monument, 261.

Monseigneur, 13.

Monsieur, 15.

Motivering, 98.

Motu proprio, 86, 112, 114, 130.
 (Zie ook : Initiatief.)

N

Naam,

- familienaam, 4, 11, 20, 34, 64, 68, 75, 130, 136, 144, 211, 215.
 — homoniem, 215.
 — naamlijst, 16, 127, 136.
 — naam van de voorouders, 130, 180.
 — naamsverandering, 62, 69, 216.
 — plaatsaanduiding, 69, 82.
 — samengestelde naam, 180.
 — voornaam, 11, 75, 130.
 (Zie ook : Familienaam.)

Naamkaartje, 213.

Napoleontische periode, 43 e.v.

Nationaal Congres, 1, 18, 48.

Nationaliteit, 139, 145, 207 e.v.

- Belgische, 50, 165, 250.
 — verlies van nationaliteit, 156, 207 e.v.
 — vreemde, 50; 101, 250.

Naturalisatie, 89, 90, 101, 136, 158 e.v., 209, 243, 250.

Natuurlijk kind, 185, 186.

Nietigheid, 94, 122.

Nobilis, 5 e.v.

Noble men, 23.

Noblesse de race, 28, 30, 41, 101.

Noblesse de robe, 32.

Notulen, 98.

O

Officiële lijst, 137 e.v.
 (Zie ook : Lijst.)

Officier, 223 e.v.

Onachtzaamheid, 227.

Onafhankelijkheid, 93.

Onbruik, 36.

Onderscheiding, 9, 15, 26, 130.

Ondertekening, 87, 98, 136.

- mede-ondertekening, zie Ministeriële mede-ondertekening.

Onrechtmatige vermelding, 223 e.v.
 (Zie ook : Usurpatie.)

Onschendbaarheid, 24.

Onverdeeldheid, 129.

Onverenigbaarheid, 85.

— parlementaire, 60.

— beroep, 187.

(Zie ook : Parlementslid.)

Onwaardig, 85.

Openbaar ambt, 234.

Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn, 265.

Openbaar domein, 258.

Openbaarheid, 219.

Openbaar Ministerie, 229.

Openbare akte, 223.

Openbare orde, 70, 71, 151, 157, 171, 248, 250.

Open brief, zie Adelbrief.

Opneming, 89.

Opportuniteit, 62.

Orde, 23.

Overeenkomst, 71, 171, 248.

Overerving, zie Erfelijkheid.

Overgang, 31, 34, 44, 68, 71, 167 e.v.

— bij erfopvolging, 130.

(Zie ook : Adeldom, Eerstgeboorterecht, Erfelijkheid, Mannelijk erfgenaam, Titel, Vrouw.)

Overlijden, 71, 94, 122, 129, 172 e.v., 189, 206.

— akte van overlijden, 77.

— gelijkstelling met overlijden, 175, 191, 197, 203.

P

Parlement, 31, 43, 60.
 Parlements lid, 60, 93, 146, 147.
 (Zie ook : Onverenigbaarheid.)
 Parochie, 261.
 Partikel, 69, 215.
 Patroonheilige, 261.
 Paus, 24, 155.
 (Zie ook : Heilige Stoel.)
Peers, 23.
 Persoon,
 — natuurlijk persoon, 140.
 — staat van de persoon, 63, 145, 207.
 (Zie ook : Rechtspersoon.)
 Persoonlijk, 83, 168, 189.
 (Zie ook : Erfelijkheid.)
 Persoonlijke verdienste, 19, 21, 23, 24, 110.
 Plaatsaanduiding, 69, 82, 215.
 (Zie ook : Grondaanduiding.)
 Postuum, 148.
 Preambule, 130.
 Predikaat, 12, 16, 215.
 Prestige, 64.
 (Zie ook : Adellijke levenswijze.)
 President, 22.
 Prins, 9, 12, 17, 24, 41, 43, 90, 150.
 Prinsbisdom, 41.
 Prinses, 9.
 Prins van Luik, 17.
 Privaatrechtelijk rechtspersoon, 46, 258.
 Privé-gebruik, 20.
Privilège du for, 26.
 Protocol, 58.
 Provincie, 46, 258, 259.
 (Zie ook : Publiekrechtelijk rechtspersoon.)
 Publiciteit, 258.
 Publiekrechtelijk rechtspersoon, 140, 258 e.v.

R

Raad,
 — familieraad, 126.
 — Heraldische Raad, 95.
 — hofraad, 41.
 — Hoge Raad van Adel, 16, 21, 46, 95, 96, 206.

— Raad van Adel, 86, 87, 91, 95 e.v., 136, 166, 202, 251, 263.
 — staatsraad, 43.
 Raadsheer, 32.
 Raad van State, 66.
 Recht,
 — burgerlijke rechten, 63, 156, 211, 235, 247.
 — eigendomsrecht, 73.
 — persoonlijkheidsrecht, 67.
 — recht op adeloom, 67.
 — rechtsbeginselen, 55.
 — zakelijk recht, 67.
 Rechtbank van eerste aanleg, 76.
 Rechter, 22, 23, 26, 62 e.v.
 Rechterlijke macht, 48, 56, 62 e.v., 64, 74.
 Rechtsmiddel, 22.
 Rechtspersoon,
 — privaatrechtelijke, 46, 258.
 — publiekrechtelijke, 140, 258 e.v.
 (Zie ook : Persoon.)
 Rechtswege (van), 3, 48, 146, 176, 179, 236.
 Reclame, 258.
 Regent, 21.
 Register, 16, 22, 41, 47, 87.
 — bevolkingsregister, 228.
 — filiatierregister, 96.
 — parochiaal register, 30.
 — register van adeldom, 102, 127, 136, 202.
 — register van de Nederlandse Adel, 96.
 (Zie ook : Lijst.)
 Registratierecht, 61, 131 e.v., 136, 257.
 — tarief, 132.
 — vermindering, 131 e.v.
 (Zie ook : Fiscaalrecht, Kanselarijrecht, Zegelrecht.)
 Reglement, 46.
 — huishoudelijk, 98.
 Rekenkamer, 31.
 Reliëf, 34.
 (Zie ook : Adellijke levenswijze.)
 Renunciatie, 202 e.v.
 (Zie ook : Afstand, Titel.)
 Ridder, 9, 12, 15, 21, 25, 41, 43, 90.
 Ridderorde, 233.
 Ridderschap, 2, 5, 6, 46, 48, 223.
 Ridderslag, 6.
 Ruiter, 5.

S

- Schadevergoeding, 65, 247, 254.
- Savonnettes à vilain*, 32.
- Schenking, 71, 171.
- Schepenbank, 261.
- Schepenen, 41.
- Schild, 11, 26.
(Zie ook: Wapen.)
- Secretaris, 32.
- Semi-motu proprio*, 112, 114.
- Senator, 43.
- Sierraad, 232 e.v., 234.
- Sir*, 23.
- Sire, 15.
- Staat, 20, 258.
(Zie ook: Publiekrechtelijk rechtspersoon.)
- Staatsblad, 116, 137.
- Staatshoofd, 20, 22, 24, 99.
— vreemd staatshoofd, 153 e.v., 161, 164, 207.
- Staatsraad, 43.
- Staatszegel, 136, 259.
- Staat van de persoon, 63, 70, 126, 149, 151, 157, 166, 250.
- Stamlijst, 102, 202.
- Stand, 6, 46, 48.
- Staten-Generaal, 2, 48.
- Steden, 27, 265.
- Strafrecht,
 - aflopend misdrijf, 220.
 - amnestie, 200.
 - artikel 230 Sw., 87, 123, 152, 155, 196, 212, 213 e.v., 247, 254.
 - artikel 232 Sw., 223 e.v.
 - bedrieglijk opzet, 221.
 - correctionele straf, 194, 195.
 - criminele straf, 190.
 - doodstraf, 193, 255.
 - dwangarbeid, 193, 255.
 - eerherstel, 201.
 - genade, 59, 199.
 - hechtenis, 194, 255.
 - herhaling, 222.
 - opsluiting, 194, 255.
 - poging, 222.
 - verjaring, 198.
 - veroordeling, 175, 190 e.v.
 - verzwarende omstandigheid, 222.

T

- Taal, 19.
- Taalgroep, 106.
- Tenant, 133.
- Termijn, 41, 121.
- Terugschenking, 42.
- Terugwerkende kracht, 87.
- Testament, 71, 129, 171, 246.
- Titel, 3, 9, 10 e.v., 20 e.v., 44, 90, 155, 189.
— aanvaarding, 207.
— afstand, 175, 202 e.v.
— afschaffing, 42.
— afzetting, 190, 197 e.v., 255.
— benaming, 53, 81.
— bescherming, 63.
— bestaan, 63.
— bezit, 63.
— burgerlijke stand, 75 e.v.
— cumulatie, 82.
— eigendomsrecht, 73.
— erkenning, 3, 48, 50, 62, 79, 84 e.v., 91, 136, 145, 146, 149, 157, 163.
— hiërarchie, 233.
— intrekking, 56, 188.
— lijst van predikaten, 16.
— naamlijst, 16, 127, 136.
— naamsverandering, 69.
— onbruik, 187.
— onrechtmatige vermelding, 223 e.v.
— ontzetting, 190, 193 e.v., 256.
— overeenkomst, 71.
— overgang, 31, 34, 44, 68, 71, 170, 197, 203.
— rechtsaard, 67 e.v.
— tijdelijke afstand, 206.
— toekenning, 52, 79 e.v., 91, 136, 160, 163.
— transactie, 71.
— uitbreiding, 99, 164.
— verbod, 190.
— verjaring, 71.
— verlies, 172 e.v., 184, 189.
— vermelding, 74, 130, 144.
— verwarring, 64.
— vorm, 53, 80.
- Toekenning, 19, 28, 31, 52, 79 e.v., 89, 91, 101, 112, 136, 146, 160, 163.
- Toevoeging, 64.
- Transactie, 71.
- Tuchtrecht, 227, 230.
- Twijfel, 99.

U

- Uitnodiging, 213.
- Uittreksel, 224.
- Uitvoerende macht, 19, 49, 93, 105.
- Universiteit, 165.
- Usurpatie, 33, 64, 73, 210 e.v., 233, 247, 254.
(Zie ook: Bedrog, Gebruik.)

V

- Valsheid in geschrifte, 224, 230.
- Vennootschap, 72, 248.
- Verbetering, 62, 76, 229.
- Verbeurdverklaring, 213.
- Verdienste, 86, 234.
 - artistieke, 43.
 - commerciële, 43.
 - gecumuleerde, 110.
 - militaire, 43.
 - persoonlijke, 19, 21, 23 e.v., 110.
- Verenigde Nederlanden, 1, 3, 46 e.v.
- Verenigde Provinciën der Nederlanden, 95, 237.
- Vererende bijvoeging, zie Bijvoeging.
- Verhandelbaar, zie Handel.
- Verjaring, 71, 198, 249.
- Verkiesbaarstelling, 93.
(Zie ook: Parlements lid, Wetgevende macht.)
- Verkiezing, 147.
- Verlening, 21, 31, 48, 79 e.v., 105, 111, 114, 130, 139 e.v., 148.
- Vermelding,
 - eervolle vermelding, 155.
 - onrechtmatige vermelding, 223 e.v.
 - vermelding in de akte, 212.
 - vermelding van de registratieformaliteit, 134.
- Vermoeden, 86, 116, 118.
- Veroordeling, 39, 175, 190 e.v.
(Zie ook: Strafrecht.)
- Verraad, 39, 187.
- Verslaggever, 99.
- Vertegenwoordiging,
 - politieke, 46, 48.

- wettelijke, 126, 141.
(Zie ook: Curator, Minderjarige, Voogd.)
- Verwerping, 85.
- Verzoekschrift, 76, 86, 91.
- Vlag, 96, 260 e.v.
- Volmacht, 246.
- Voogd, 126, 141.
(Zie ook: Curator, Minderjarige, Vertegenwoordiging.)
- Voornaam, 11, 75, 130.
- Voorrecht, 1 e.v., 7, 21 e.v., 26, 30, 46, 48 e.v., 62, 151, 223.
- Voorvoegsel, 69.
- Vormvoorwaarde, 48.
 - substantiële vormvoorwaarde, 74, 94.
 - voorgeschreven op straffe van nietigheid, 74.
- Vreemdeling, 50, 89, 136, 149, 150 e.v., 214.
- Vrij man, 7.
- Vrouw,
 - erfgenaam, 34, 41, 83.
 - erflater, 35.
 - gehuwde vrouw, 143 e.v.
(Zie ook: Afstamming, Eerstgeboorterecht, Erfelijkheid.)
- Weduwe.

W

- Wapen, 26, 54, 91, 96, 101, 136, 231 e.v.
 - aanvulling, 251.
 - afstand, 253.
 - afzetting, 255.
 - bezit, 238, 242, 246.
 - certificaat, 102.
 - definitie, 231.
 - dekkleed, 130, 233.
 - district, 265.
 - dorp, 265.
 - dubbel, 241.
 - erkenning, 238, 242, 261.
 - familiewapen, 242, 245.
 - gemeentewapen, 260 e.v.
 - gilde, 265.
 - heerlijkheid, 265.
 - helm, 130, 233.
 - intercommunale, 265.
 - kleur, 130.
 - kroon, 130, 233, 254.

- naamlijst, 127.
 - oorsprong, 234 e.v.
 - onrechtmatig voeren, 254.
 - ontzetting, 256.
 - Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn, 265.
 - overgang, 252.
 - provinciewapen, 259.
 - rijkswapen, 259.
 - stad, 265.
 - toekenning, 241 e.v., 261.
 - universiteit, 265.
 - verband met adelstand, 239 e.v., 245, 250, 253, 264.
 - verband met familienaam, 240.
 - verjaring, 247.
 - versiersel, 11, 254 e.v.
 - volle wapen, 232.
 - vorm, 130.
 - wapenboek, 263.
 - wapenbrief, 120.
 - wapenhouder, 130.
 - wapenschildhouder, 130, 233.
 - wapenspreuk, 101, 130, 233, 259.
 - wetsgeschiedenis, 234 e.v.
 - wijziging, 251.
 - Wapendienst, 25, 30.
 - Weduwe, 64, 189.
 - Weledelgeboren, 78.
 - Wetgevende macht, 48, 55 e.v., 59 e.v., 93, 161.
 - Wettiging door adoptie, 69, 177 e.v.
 - Wijziging, 62.
 - Winstbejag, 221.
 - Wrong, 233.
- Z**
- Zegel, 47, 136.
 - gemeentezegel, 264.
 - staatszegel, 136, 259.
 - Zegelrecht, 22.
 - (Zie ook: Fiscaalrecht, Registratierecht.)
 - Zijne Doorluchtige Hoogheid, 15.
 - Zijne Hoogheid, 15.
 - Zijne Keizerlijke Hoogheid, 15.
 - Zijne Koninklijke Hoogheid, 15.
 - Zijverwant, 34, 176, 245.
 - Zwaard, 26.